

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**HELİKOPTER EBEVEYN TUTUMUNUN OKUL ÖNCESİ DÖNEM
ÇOCUKLARDA SOSYAL BECERİLERE ETKİSİ**

Zeynep DALKIRAN

Yüksek Lisans Tezi

**KONYA
Ocak 2023**

HELİKOPTER EBEVEYN TUTUMUNUN OKUL ÖNCESİ DÖNEM
ÇOCUKLARDA SOSYAL BECERİLERE ETKİSİ

Zeynep DALKIRAN

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı
Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Dr. Öğr. Üyesi Emine Gülriz AKAROĞLU

Konya
Ocak 2023

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans/Doktora tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir.²

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.³⁴

30 Ocak 2023

Zeynep DALKIRAN

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Dr. Öğr. Üyesi Emine Gülriz AKAROĞLU danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, seminerde kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarımı kabullendiğimi beyan ederim.

30 Ocak 2023

Zeynep DALKIRAN

Kalbimin iki parçası canım Annem ve canım Babam'a

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitimim boyunca teorik anlamda bana birçok bilgi ve tecrübe kazandıran KTO Karatay Üniversitesi Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı öğretim üyelerine,

Tez çalışmamın her aşamasında değerli katkılarıyla yolumu zenginleştiren danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Emine Gülriz AKAROĞLU' na,

Hayatımın ve çalışmalarımın her aşamasında desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen, benim için her türlü fedakarlıkta bulunan sevgili babam Murat DALKIRAN' a ve sevgili annem Emine DALKIRAN' a en derin duygularıyla çok teşekkür ederim.

Ocak, 2023

Zeynep DALKIRAN

ÖZET

Zeynep DALKIRAN

HELİKOPTER EBEVEYN TUTUMUNUN OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARDA SOSYAL BECERİLERE ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Emine Gülriz AKAROĞLU

Konya, 2023

Helikopter ebeveyn tutumunun okul öncesi dönem 5-6 yaş çocuklarda sosyal becerilere etkisinin incelendiği bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu Manisa il merkezinde ikamet eden, 2021-2022 yılında anaokuluna devam eden 5-6 yaş aralığındaki çocuklar ve ebeveynleri oluşturmuştur. Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 142'si (% 47) kız, 180'i (% 53) erkek çocuğuna sahip toplam 302 anne ve 302 baba çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama araçları olarak ebeveynlerin helikopter tutumuna sahip olup olmadığını belirlemek amacıyla 'Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği (AHETÖ)', çocukların sosyal becerilerini belirlemek amacıyla 'Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yaş)' ve katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini saptamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan "Öğrenci ve Aile Tanıma Formu" kullanılmıştır. Araştırma verileri SPSS 25 ve AMOS 25 (IBM Corp. Released 2017. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.) programları aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Ölçeklerden elde edilen puan ortalamaları arasında anlamlı ilişki Pearson Korelasyon Analizi ile test edilmiştir. Gruplar arası karşılaştırmalarda iki grubun olduğu karşılaştırmalarda, bağımsız gruplar için t testi, üç ve daha fazla grubun olduğu karşılaştırmalarda ise tek yönlü ANOVA (analiz sonucunun anlamlı olduğu durumlarda Tukey çoklu karşılaştırma analizi) yürütülmüştür. Çocukların farklı sosyal becerilerinde helikopter ebeveyn tutumlarının katkısı ise yapısal eşitlik modellemeleri ile sınanmıştır. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde hem baba hem de annenin helikopter ebeveyn tutumlarının, çocukların sosyal becerilerini pozitif yönde ve anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. Ayrıca anne ve baba helikopter tutumları arasında orta düzeyde bir korelasyon olduğu görülmüştür. Anne ve babaların sergilediği helikopter ebeveyn tutumlarının eğitim düzeyi ile anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Ebeveynlerin etik ve ahlaki konularda sergiledikleri helikopter ebeveyn tutumunun cinsiyet ve kardeş sayısı ile anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Çocukların sosyal beceri düzeyleri cinsiyet ve kardeş sayısı ile anlamlı olarak farklılaşırken eğitim düzeyi, meslek değişkenleri ile anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Anahtar Kelimeler

Helikopter Ebeveyn, Ebeveyn Tutum, Sosyal Beceri

ABSTRACT

Zeynep DALKIRAN

THE EFFECT OF HELICOPTER PARENT ATTITUDE ON SOCIAL SKILLS IN PRE-SCHOOL CHILDREN

Graduate Thesis

Thesis Advisor

Dr. Öğr. Üyesi Emine Gülriz AKAROĞLU

Konya, 2023

Relational screening model has been used in this research in which the effect of helicopter parenting on social skills of preschool children 5-6 years old children have been studied. The study group consisted of children aged 5-6 years residing in the city center of Manisa, attending kindergarten and kindergarten in 2021-2022, and their parents. A total of 302 mothers and 302 fathers with a total of 142 (47%) daughters and 180 (53%) sons who agreed to voluntarily participate in the study formed the study group. As data collection tools in the research, the 'Perceived Helicopter Parental Attitude Scale (AHETÖ)' to determine whether parents have helicopter attitude, the 'Social Skills Assessment Scale (Age 4-6)' to determine children's social skills, and the "Student and Family Recognition Form" prepared by researcher to determine the socio-demographic status of the participants. Research data were obtained through SPSS 25 and AMOS 25 (IBM Corp. Released 2017. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.) programs. The significant relationship between the mean scores obtained from the scales was tested with "Pearson Correlation Analysis". In comparisons between groups, t-test was used for independent groups where there were two groups, and one-way ANOVA (Tukey multiple comparison analysis when the analysis result was significant) was conducted where there were three or more groups. The contribution of helicopter parent attitudes to different social skills of children was tested with structural equation models. When the results are examined, it is seen that helicopter parent attitudes of both father and mother predict children's social skills positively and significantly. In addition, it was observed that there was a moderate correlation between mother and father helicopter attitudes. There was no significant relationship between the helicopter parent attitudes of the mothers and fathers and the education level. It has been observed that the helicopter parental attitude of the parents on ethical and moral issues differs significantly with the gender and the number of siblings. While social skill levels of children differed significantly with gender and number of siblings, no significant relationship was found with education level and occupation variables.

Keywords

Helicopter Parent, Parental Attitude, Social Competence

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	iii
ETİK BEYAN	iv
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar DİZİNİ	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
2. MODERN EBEVEYN TUTUMLARI	5
2.1. Curling Ebeveyn.....	5
2.2. Doğal Ebeveyn	6
2.3. Dijital Ebeveyn.....	8
2.4. Blogger Anne	11
2.5. Anne Bekçiliği.....	13
2.6. Helikopter Ebeveyn	16
3. SOSYAL DUYGUSAL GELİŞİM.....	20
3.1. Sosyal Gelişim.....	20
4. SOSYAL BECERİ.....	26
4.1. Sosyal Becerileri Etkileyen Faktörler	26
4.1.1. Sosyal Beceri Edinimi ve Performansı Etkileyen Faktörler	30
4.2. Sosyal Beceriler ve Aile	38
4.3. Sosyal Beceriler ve Sosyal Uyum	42
4.4. Akranlarla Olan İletişim	44
5. KONU İLE İLGİLİ YURTİÇİNDE VE YURTDIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	47
5.1. Helikopter Ebeveyn Tutumu İle İlgili Araştırmalar	47

5.2. Sosyal Beceri İle İlgili Araştırmalar	51
6. YÖNTEM	56
6.1. Araştırmanın Modeli	56
6.2. Çalışma Grubu	56
6.3. Veri Toplama Araçları	57
6.3.1. Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği (AHETÖ)	58
6.3.2. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yaş)	58
6.3.3. Öğrenci ve Aile Tanıma Formu	61
6.4. Verilerin Toplanması	61
6.5. Verilerin Analizi	61
6.6. Araştırmanın Etik Yönü	63
7. BULGULAR	64
9. TARTIŞMA	81
10. SONUÇ VE ÖNERİLER	87
10.1. Sonuç	87
10.2. Öneriler	88
KAYNAKLAR	89
ÖZGEÇMİŞ	112
EK 1.ÖĞRENCİ ve AİLE TANIMA FORMU	113
EK 2. ALGILANAN HELİKOPTER EBEVEYN TUTUM ÖLÇEĞİ (AHETÖ)	115
EK 3. SOSYAL BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (4-6 YAŞ)	116
EK 4. ÖLÇEKLERİN KULLANIM İZİNİ	120
EK 5. MANİSA VALİLİĞİ İZİN BELGESİ	121
EK 6. ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ/MUAFİYETİ	122

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Örneklemin demografik özellikleri.....	57
Tablo 2. Araştırma değişkenlerinin en düşük-en yüksek değerleri, ortalamaları, standart sapmaları ve çarpıklık-basıklık değerleri.....	63
Tablo 3. Çocuğun sosyal beceri ortalamasının annelerin algıladığı helikopter ebeveynlik düzeyine göre karşılaştırılması.....	65
Tablo 4. Çocuğun sosyal beceri ortalamasının annelerin algıladığı helikopter ebeveynlik düzeyine karşılaştırılmasında kullanılan tukey hsd çoklu karşılaştırma analizi sonuçları.....	65
Tablo 5. Çocuğun sosyal beceri ortalamasının babaların algıladığı helikopter ebeveynlik düzeyine göre karşılaştırılması.....	66
Tablo 6. Çocuğun sosyal beceri ortalamasının babaların algıladığı helikopter ebeveynlik düzeyine karşılaştırılmasında kullanılan tukey hsd çoklu karşılaştırma analizi sonuçları.....	66
Tablo 7. Sosyal beceri düzeylerinin çocuğun cinsiyetine göre karşılaştırılması.....	67
Tablo 8. Sosyal beceri düzeylerinin çocuğun kardeş sayısına göre karşılaştırılması.....	68
Tablo 9. Çocukların sosyal beceri düzeylerinin annenin eğitim düzeyine göre karşılaştırılması.....	71
Tablo 10. Çocukların sosyal beceri düzeylerinin babanın eğitim düzeyine göre karşılaştırılması.....	73
Tablo 11. Çocukların sosyal beceri düzeylerinin annelerin mesleklerine karşılaştırılması.....	75
Tablo 12. Çocukların sosyal beceri düzeylerinin babaların mesleklerine göre karşılaştırılması.....	78

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
AHETÖ	Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Sosyal beceriler, diğer insanlarla hem uygun hem de etkili bir şekilde iletişim kurma becerisidir. Konuşma, jest, yüz ifadesi, beden dili gibi her gün kullandığımız sözlü ve sözsüz iletişimi içermektedir. Sağlıklı bir yaşam sürdürmek ve başkalarıyla olumlu etkileşimlere sahip olmak için gerekli olan becerilerdir (Brodeski ve Hembrough, 2007). Sosyal beceri edinim süreci doğumla başlamaktadır. Çocuklar ilk sosyal becerilerini ebeveynlerinden edinmektedir (Ikesako ve Miyamoto, 2015). Ebeveyn ve bebek etkileşimini inceleyen bağlanma teorisyeni Bowlby (1969,1980)'e göre; bağlanma ilişkilerinin, kişilik gelişimi üzerinde etkileri vardır (Ainsworth, Blehar, Waters, ve Wall,1978). Örneğin sarılmak, ağlamak, gülümsemek, korunmak, stres zamanlarında rahatlık, sosyal öğrenme olasılığını artırmaktadır. Bowlby ile beraber çalışan Ainsworth ise bebek-ebeveyn ilişkilerini; güvenli, kaçınan, endişeli-kararsız olarak gruplamıştır. Daha sonra dördüncü olarak dağınık-yönelimsiz bağlanma kategorisi eklenmiştir (Crittenden, 1988; Main ve Hessen, 1990; Main ve Solomon, 1990). Güvenli bağlanan bebeklerin ebeveynleri genellikle güvensiz bağlanan bebeklerin ebeveynlerine göre çocuklarının duygularına karşı daha duyarlı olmaktadır. Kaçınan çocukların ebeveynleri genellikle duyarsız, reddedici, mesafeli ve bedensel olarak rahatsız kişiliğe sahip olup daha çok kendiyi meşgul olmaktadır. Çocuklarının ihtiyaçlarından çok kendi ihtiyaçları, kaygıları ile ilgilenmekte ve sıklıkla müdahaleci-tutarsız davranışlar sergilemektedir. Düzensiz bağlanan bebeklerin ebeveynleri sıkıntılı ve depresif bir yapıya sahip olmaktadır (Belsky ve Cassidy, 1994). Ebeveynlerin stresli, öfkeli davranışları çocuklarda endişeye neden olmaktadır. Olumlu ve teşvik edici davranışları ise çocukta iş birliği, özdenetim, güven gibi temel becerilerin gelişmesini sağlamaktadır (Goodman, Joshi, Nasim ve Tyler, 2015).

Bebeklikten çocukluğa geçen süreçte çocuklar bu olumlu ya da olumsuz ebeveyn davranışlarını gözlemler, benimser ve taklit ederler. Çocuklar temel becerileri edinirken ebeveynlerinin davranışlarını gözlemleyerek başkalarına nasıl davranılması gerektiğini ve bir sorunla başa çıkma yollarını da öğrenmektedir. Bu nedenle ebeveyn tutumları çocuğun sosyal becerilerinin olumlu veya olumsuz gelişiminde büyük paya sahiptir ve doğrudan etkili olmaktadır. Ebeveynler, çocuklarının yeteneklerini bilerek bu doğrultuda gelişimine izin vermeleri, çocukları için yasakladıkları şeyleri kendilerinin

yapmaması, iyi birer rol model olmaları ilerleyen yıllarda çocuklarının tutarlı davranışlar sergilemesini sağlamaktadır (Demiriz ve Öğretir, 2007). Çocukların olumlu kişilik yapısına sahip olmalarında ve gelişim alanlarının desteklenmesinde, başarılarının temel göstergesinde ebeveyn tutumlarının önemli etkisi bulunmaktadır (Özyürek ve Tezel-Şahin, 2017; Durualp ve Aral, 2010). Farklı ebeveyn tutumları ile çocuklar fiziksel, sosyal, bilişsel uyarıcı ortamlarda gelişim ve öğrenmelere yönlendirilmektedir. Gelişim alanları belirli bir sosyal bağlamda gerçekleştiğinden, çocuğun büyüdüğü çevre önemlidir. Her bağlam, bebeklerin ve çocukların gelişim becerilerine özel talepler getirmektedir. Çocuğun içinde yaşadığı toplum, takip ettiği okul ortamı, yaşam koşullarının kalitesi, aile büyüklüğü veya kardeş sayısı, kardeşler arasındaki etkileşimler ve genel sosyoekonomik koşullar potansiyel olarak dikkate alınması gereken önemli faktörlerdir (Venetsanou ve Kambas,2009).

Çocuğun okulda ve yaşam boyunca başarı elde etmesi için uygun sosyal becerileri kazanmış olması gerekmektedir. Etkili ebeveynlik gelecek nesilleri şekillendirmektedir. Bu nedenle aileler çocuğun önemi konusunda daha bilinçli davranışlar sergilemektedir. Sosyal becerinin olumsuz gelişimine bağlı depresyon, sosyal kaygı, yalnızlık gibi müdahale gerektiren sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Uzun, 2013). Çocuğun yaşadığı evde bir rol model olmaması, uygun davranışlara teşvik eden ebeveyn olmaması çocukta olumsuz sosyal becerilere yol açmaktadır (Chandrawaty, Ndari, Mujtaba ve Ananto, 2019). Ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumları çeşitlilik göstermektedir. Anne baba tutumları çeşitli şekillerde sınıflandırılmakla birlikte Kuzgun ve Eldeleklioğlu (2005) demokratik anne baba tutumu, koruyucu/ istekçi anne baba tutumu ve otoriter anne baba tutumu olmak üzere üç başlıkta toplamıştır. Yurt dışında yapılan çalışmalarda benzer bir yaklaşım sergilemiş ve her ebeveynin kendine özgü bir tutumu olduğunu belirtmekle birlikte ailelerin çoğunda görülen üç ayrı tutum olduğu öne sürülmüştür. Bu üç tutum otoriter, izin verici ve demokratik tutumdur (Darling ve Steinberg, 1993); ancak bu sınıflandırmanın içinde farklı tutumlarda var olabilmektedir. Örneğin Özyürek (2004) belirtilen üç tutuma ek olarak ilgisiz, tutarsız ve hoşgörülü tutumun varlığından bahsetmektedir. Bu tutumların yanı sıra güncel ebeveyn tutumları ortaya konulmuştur. Curling ebeveyn, doğal ebeveyn, dijital ebeveyn, blogger anne, anne bekçiliği ve helikopter ebeveynlik bu güncel ebeveyn tutumları arasında yer almaktadır. Güncel ebeveyn tutumları da çocuğun sosyal becerilerini olumlu ya da olumsuz olarak

şekillendirmektedir. Helikopter ebeveynlerin aşırı müdahale de bulunması çocuğun kendine güveni, akran ilişkileri, riskli davranışlar gösterme, genel refahı, sosyal beceri gibi alanlarda sorunların ortaya çıkarmaktadır (Aquilino, 2006). Çocukların üzerinde genel olarak aşırı kontrol sergileme (Kelly, Duran ve Miller, 2017), her konuda mükemmelliyetçi olma (Zienty ve Nordling, 2018), çocuklarının sorumluluklarını üstlenme (Somers ve Settle, 2010), sadece çocuğa odaklanmış bir yaşam tarzına sahip olma helikopter ebeveyn tutumunun özellikleri arasına girmektedir. Helikopter ebeveyn tutumunun ortaya çıkma sebeplerinden birinin anne ve babaların dış dünyaya duyduğu güvensizlik hissi olduğu belirtilmektedir (Hesse, Mikkelson ve Saracco, 2018). Buna ek olarak çevre baskısının da ebeveynleri helikopter tutuma yönelttiği görülmüştür (Odenweller vd., 2014). Çocuğun tek başına kalmasına fırsat vermeyerek, akranlarını kendilerinin belirlemesi çocukların sosyal gelişimlerini şekillendirmektedir (Bradley-Geist ve Olson-Buchanan, 2014). Helikopter ebeveyn tutumunda ailelerin farkındalık geliştirmesi olumlu sosyal becerilerin kazanılmasının en önemli basamaklarından birisidir. Çocuk ebeveynlerinin desteği olmadan kendi benliğinin farkında olup dışarıdan onaylama beklemeden davranışlarını düzenlemeli ve kontrol edebilmelidir (Yılmaz, 2020).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, helikopter ebeveyn tutumunun çocukta sosyal beceri gelişimini ne kadar etkilediğini, ebeveyn tutumu ve sosyal beceri gelişimi aralarındaki etkileşimi tespit etmeye çalışmaktır. Yapılan bu çalışmada, anket uygulanan 60-72 ay okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeyini nasıl etkilediği belirlenmeye çalışılmış, uygulama alanına ilişkin araştırma hipotezleri mevcut teorik temele dayandırılarak oluşturulmuştur.

Ebeveyn tutum farklılıkları çeşitli değişkenler açısından çocukların sosyal becerilerine etkileri çerçevesinde bu çalışmanın temel problemi ve alt problemleri aşağıda tanımlanmıştır:

1. Araştırmaya katılan çocukların sosyo demografik özellikleri nelerdir?
2. Çocuğun sosyal beceri ortalaması annenin algıladığı helikopter ebeveynlik düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

3. Çocuğun sosyal beceri ortalaması babanın algıladığı helikopter ebeveynlik düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Sosyal beceri düzeyleri çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Sosyal beceri düzeyleri çocuğun kardeş sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
6. Çocukların sosyal beceri düzeyleri annenin eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
7. Çocukların sosyal beceri düzeyleri babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
8. Çocukların sosyal beceri düzeyleri annelerin mesleklerine göre farklılaşmakta mıdır?
9. Çocukların sosyal beceri düzeyleri babaların mesleklerine göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan anne ve babaların ölçek sorularını yanıtlarken verdiği cevaplarında samimi oldukları, gerçeklikten sapmadan duygu ve düşüncelerini belirttikleri, güvenilir ve içten davrandıkları varsayılmıştır.

Örnekleme giren bütün ebeveynlere ölçekler eşit şartlarda ve eşit koşullarda uygulanacağı varsayılmıştır.

Araştırmanın amacına ve sonuçlarına uygun istatistiksel testler kullanıldığı varsayılmıştır.

Manisa ilinde öğrenim gören çocukların araştırma evrenini temsil ettiği varsayılmıştır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma Manisa İlindeki öğrenim gören 60-72 aylık okul öncesi dönem çocukları ile sınırlandırılmıştır. Okul öncesi eğitime devam eden 302 öğrencinin anne ve babasından oluşan toplam 906 kişi ile gerçekleştirilecektir. Çalışma, veri toplama araçlarında yer alan sorular “Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği (AHETÖ)” ile “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği” ve katılımcıların bu sorulara verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

2. MODERN EBEVEYN TUTUMLARI

2.1. Curling Ebeveyn

Curling ebeveynlik kavramı 1994 yılında Bent Hougaard tarafından belirli bir ebeveyn grubunu sınıflandırmak için tanımlanmıştır. Hougaard'a göre curling ebeveynlik olumsuz bir ebeveyn tutumudur (Hougaard, 2004). Curling kavramı herhangi bir bilimsel çalışmaya dayanmamaktadır. Curling ebeveynler hakkında yazılar genellikle görüş belirtmek için olup kimse argümanlarını bilimsel araştırmaya dayandırmamaktadır (Augustsson ve Forsberg, 2005). Curling ebeveynler istekli ebeveynlerdir. Çocuğu iyi hissettirmek için elinden gelen her şeyi yaparak tüm imkanlarını sunmaktadırlar. Çocuğun karşılaştığı bütün engelleri ortadan kaldırıp, hayatında herhangi bir aksaklık olmaksızın hızlı, kolay bir şekilde ilerleyebilmesini sağlamaktadırlar. Bu ebeveynler genellikle iyi eğitilmiş, çalışkan ve hırslı olmaktadır. Tam zamanlı çalışan, çocuklarıyla yeterli vakit geçiremeyen aileler suçluluk hissi duymaktadır. Suçluluk duygusunu yaşayan genellikle anneler olmaktadır. Çocukların neredeyse tüm sorumluluğunu karşılayan partner annedir ve onlara yeterli zaman ayıramadıklarında olmak istedikleri mükemmel anne olamamaktadırlar. Babalar anneler kadar çok suçluluk duygusu hissetmemektedir. Curling ebeveynlerin oluşmasına neden olan diğer toplumsal faktörler yeterli olmama hissi ve eskisinden çok daha fazla bilgiye erişimlerinin olmasıdır. Daha fazla bilgiye erişmek aileleri aydınlatır, bazı durumlarda korkutur ve çocuklarını aşırı korumalarına yol açmaktadır. Diğer bir faktörde ilk kez anne olanların yaşlarının daha büyük olması ve bu sebeple daha bilinçli olmasıdır (Elmberg, 2004). Ayrıca ebeveynlerin anaokulu, okul gibi çeşitli konularda eskisinden daha fazla seçenek olması çocuk için en iyi seçimi yapmalarında baskı yaratmaktadır. Curling ebeveynler çocuklarının mutluluğu için bütün imkanları sağlamaktadır. Çocukların yolları engellerden arındırılmış, süpürülmüş ve pürüzsüzdür; çocuklar en iyi koşullar altında çocuk olmaktan başka bir şey düşünmemelidirler (Hougaard, 2004). Çocuğun yapması gereken sorumlulukları ebeveynler kendileri üstlenmektedir. Çocuğu korumak ve gözlemek hayatlarının merkezi haline gelmiştir. Curling ebeveyn tutumu ile izin verici ebeveyn tutumu benzerlik göstermektedir. Curling ebeveynler genellikle eğitimini tamamlayıp, kariyerine başladıktan sonra nispeten geç çocuk sahibi olan iyi eğitilmiş ailelerdir. Aileler çocuktan çok az talepte bulunur, çocuğa çok fazla özen gösterir, cezalandırmaktan korkar, maddi anlamda pek çok seçenek sunar ve çocuğa

sınır koymakta sorun yaşamaktadır. Sınırlardan kaçınan ebeveynler çocuklara çok fazla bakım ve hizmet verdiğinden sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucunda çocuk her şeyin önüne sunulmasını ve daha fazla bakım istemektedir. Çocuk istediği bakımı görmediğinde çaresiz hale gelmektedir. Çocuklara ilgi gösterilmelidir bunun yanı sıra kendi ayakları üzerinde durmaları gerektiği de öğretilmelidir. Sorumluluk vermekten kaçınılmamalıdır. Babalar bu konuda annelerden daha az izin verici tutum sergilemektedirler. Çocuğun sosyal becerilerinin ve öz yeterlilik seviyesinin gelişmesi için olumsuz bir durumla karşılaştığında çocuğun kendini zararlı olduğuna inanmasına izin verilmelidir (Augustsson ve Forsberg, 2005). Çocuk bu tutumda istediği şekilde hareket ettiği için bu tutumla yetiştirilenler sosyal ortamlar da istedikleri konforu bulamadıklarından huzursuz olmaktadır (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016). Çocuk sosyal becerilerinde ve uyum konusunda sorunlar yaşar, önüne konan kurallara uymakta zorlanır, dürtülerinin denetimini sağlayamaz ve dışarıya bağımlı bir insana dönüştüğü görülmektedir (Aksoy, Kılıç ve Kahraman, 2009). Ebeveyn stilleri genel olarak kültürel özelliklerden etkilenmektedir (Riany, Cuskelly ve Meredith, 2016). Erken çocukluk döneminde ebeveyn stilleri çocukların davranışlarını şekillendirmektedir. Çocuk için ihtiyaçları açısından ebeveynlerle yakın ilişki kurmak önemlidir böylece toplumda bağımsız, coşkulu ve sosyalleşmek için tutarlı davranışlar sergileyebilmektedir (Chandrawaty, Ndari, Mujtaba ve Ananto, 2019).

2.2. Doğal Ebeveyn

Rusya'da, doğal ebeveynlik modeli 1990'ların sonunda ortaya çıkan yeni bir annelik biçimidir. Sears, doğal ebeveynliğin başlıca savunucularından biridir. Farklı eğilimleri, fikirleri bir araya getirmeyi başarmıştır ve onları yeni bir annelik modeline doğru genişletmiştir (Sears ve Sears, 2001). Aynı zamanda, yoğun çocuk merkezli annelik ideolojisi 1990'ların sonlarından itibaren Rus toplumunda egemen ve normatif hale gelmiştir. Çocuk bakımında yaklaşımlar tarih boyunca değişim göstermiştir. Farklı kültürlerin çocuk bakımı biçimlerinde de farklılıklar olduğu görülmüştür (Littner, 1975). Sosyalleşme çocukları her zamana uyacak şekilde biçimlendirmeyi amaçlasa da tarihin belirli bir döneminde, bebeğin temel ihtiyaçları özellikle yaşamın ilk aylarında evrensel olarak aynı olmaktadır. Bunlar yeterli beslenme, uyku ve temel duygusal ihtiyaçların karşılanması olarak sınıflandırılmaktadır. Bilinen çocuk bakımı

yaklaşımlarından herhangi birinin diğerlerinden daha başarılı olup olmadığı, bebeğin büyümesinde fiziksel ve psikolojik açıdan en uygun ortamı sağlayıp sağlayamadığı tartışılmaktadır. Çocuklar kendi ihtiyaçlarını tanımlamada en iyi uzmanlardır. Bebeklik döneminde çocukları yakından gözlemleyerek iletişimsel işaretler ve ifade edilen ihtiyaçlarına hassas bir şekilde cevap veren bu ebeveyn tarzının olumlu gelişime temel oluşturduğuna inanılmaktadır (Sears ve Sears, 2001). Doğal ebeveynlikte, ağlama her zaman bir çocuğun açık bir iletişimi olarak yorumlanmaktadır. Meşru ihtiyaç ve çocukların duygusal taleplerinin geçerli olduğu kabul edilmektedir. Bu ebeveynlik yaklaşımının bir başka özelliği de anne-babaların çocukların ipuçlarına karşı doğuştan gelen bir hassasiyeti ve içgüdüsel bir bilgisi bulunmaktadır. Doğal ebeveynlik tutumunda bebekler yakın fiziksel temasla tutulmaktadır. Anneler, çocukları hareket etmeye başlayana kadar günün büyük bir bölümünde fiziksel yakınlık kurmaktadır (Simmons, Gumpert ve Rothman, 1973). Gün boyunca bebekler bakıcıların yanında taşınmaktadır. Çocuklar bir taşıma cihazı yardımıyla yanlarında taşınır ve gece ebeveynlerinin yanında uyumaktadırlar. Çocuğun anne-babasıyla uyuması yıllarca devam etmektedir. Talep üzerine çocuk günde en az iki-dört defa emzilir ve süttten kesme süreci çocuk liderliğinde olmaktadır. Ebeveynliğe yönelik bu yaklaşıma birçok isim verilmiştir; empatik ebeveynlik (Hunt, 2001), içgüdüsel bakım (Granju, 1999), bağlanma ebeveynliği (Frissell-Deppe, 1998; Granju, 1999), doğal ebeveynlik ve yürekten ebeveynlik (Hunt, 2001) gibi kavramlarla adlandırılmıştır. Doğal ebeveynlik tutum ve davranışları şu anda birçok batılı ebeveyn tarafından uygulanmaktadır. Doğal ebeveynlik ilkelerine bağlı çiftler yaşamın ilk yılına yani erken çocukluk dönemine odaklanmıştır. Bebeklerin çevrelerine ilettikleri mesajlar açıktır ve bakıcılarıyla iletişime geçmek için ağlayarak ihtiyaçlarını göstermektedirler (Zeifman, 2001). Ancak ebeveynlerin çocuklarının ağlama çağrılarına boyun eğmemeleri gerektiği konusunda tavsiyeler verilmelidir ve çocuğun ağlamakla ona her istediğinin verileceğini, sürekli taleplerinin yerine getirileceği düşüncesine kapılması önlenmelidir. Anne- babalar ağlayan bebeklerine anında yönelme dürtüsü göstermekte ısrarcı bir tavır sergilemektedir. Ağlama, bebeğin doğduğu zamandan itibaren anneyi uyaran güçlü bir tetikleyici olarak görülmektedir.

Doğal ebeveynlik, annenin önemli olduğunu ilan etmektedir ve doğal ebeveynlik çerçevesinde annenin çocuğun gelişimi ve büyümesi üzerine durmaksızın odaklanması

beklenmektedir (Schön ve Silven, 2007). Başka bir deyişle anne, sürekli olarak çocuğun fiziksel ve psikolojik iyiliğine yönelmiş bir figür olarak kabul edilmektedir. Doğal tutuma göre ebeveynlik ideolojisi, çocuğun refahına yönelik sürekli hayatının her alanına yönelim ve amansız odaklanma, annenin çocuğu için gün boyu her an müsait olmasıdır (Sears ve Sears, 2001). Öngörülen uygulamalar anne ile çocuk arasındaki sıkı bağı kurmak ve sürdürmek için çocuğun talebi üzerine uzun süreli emzirme, anne ile çocuk arasında çok yakın fiziksel temas anlamına gelmektedir. Doğal anne çocuğuna sadece fiziksel yakın olmamalı çocukla iletişim halinde de olmalıdır. Doğal ebeveynlik model olarak annelik gibi çocuk bakımında özel bir uzmanlık gerektirmemektedir (Schön ve Silven, 2007). Doğal ebeveynlik bir biyolojik anne için doğuştan gelir ve içgüdüseldir; bu sebeple doğal ebeveynlik uygulamalarının mevcut olduğu düşünülmektedir. Biyolojik 'doğal' anne bebeğinin başarılı şekilde beslenmesi ve nasıl bakılacağı konusunda sezgisel bilgiye sahip olmaktadır. Bebek ve anne arasında güçlü bir duygusal bağ, temasın herhangi bir nedenle kesintiye uğraması olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Sears ve Sears, 2001).

2.3. Dijital Ebeveyn

Çocuklar hayatlarının büyük kısmını anne-babasıyla birlikte geçirmektedir ve aileleri aracılığıyla öğrenmeleri gerçekleşmektedir. Bu sebeple anne-babanın iyi model ve olumlu örnek davranışlarının olması başta sosyal öğrenme kuramında ve pek çok kuramda açıklanmaktadır. Anne-baba genel olarak iki yolla tutum kazanır ve iletirler. Bu iki yol nesiller arası aktarım ve önceki öğrenmelerine yenilerini dahil etmektir. Günümüz dijital çağ bakımından nesiller arası aktarma için başlangıç noktası olarak belirtilmektedir. Eski çağda yetişen ebeveynler modern çağdaki çocuklarından daha farklı biçimde sosyalleştğini günümüzde ise modern gelişim sürecinde oldukları belirtilmiştir (Prensky, 2001). 121 aileyle yapılan çalışmada teknoloji konusunda çocuklarından daha bilgili olduklarını söyleyen ailelerin oranının %13 olduğu ortaya konulmuştur. Çocuklar büyüdükçe anne-babalarından daha donanımlı hale gelmektedirler. Bu yüzden olası sorunları çözümlendirmek için ailelerin dijital teknoloji hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları gerekmektedir (Ebcin, 2017). Teknoloji konusunda ilgisiz olan ailelerin, çocukları medya ortamındaki tehlikelerden

koruyabilmeleri için dijital teknolojiyi öğrenip, uyum sağlamaları gerekmektedir. Özellikle ergenlik dönemi öncesi çocukta ileride karşısına çıkacak medya araçlarının zararlarına ilişkin sorunların önlenmesi için dijital anne-baba farkındalığının saptanması gerekmektedir. Dijital alanlarda çok zaman geçiren çocuk ebeveynlerinin denetiminde olmadığına bu ortamları kötüye kullanma oranı artmaktadır (Young, 2004). Çocukların anne-babadan habersiz ödeme araçlarını kullanmaları başka bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Çalışkan ve Özbay, 2015).

Ebeveynlerin çocuğa olumsuz tutum sergilemesi çocuklarda teknoloji bağımlılığının artmasına ve zararlı davranışlarda bulunmasına neden olmaktadır. Ebeveynlerden yeterli destek ve ilgiyi alamayan çocuklar daha fazla akıllı telefon ve internet bağımlılığına ihtiyaç duymaktadır (Huang vd., 2009). Dijital ebeveynlik düzeyi daha az olan aileler çocukların teknolojinin zararlarından uzak kalmasını sağlamak için akıllı telefon, bilgisayar, tablet gibi araçları kullanmalarına engel olmaktadır (Çalışkan ve Özbay, 2015). Ebeveynlerin bu tutumu çocuğun habersiz ve anne-babadan gizli bir şekilde teknoloji kullanmaya teşvik etmektedir. Ailenin haberi olmadan çocukların medya ortamlarına girmesi daha çok tehlikelerle karşılaşmasına sebep olmaktadır. Çocukta teknoloji kullanımına tamamen engel olmanın çözüm yolu olmadığı görülmüştür. Ayrıca teknoloji kullanımına tamamen engel olmak, bulunduğumuz çağda çocukların sosyal alanlardan kendini koparılmış hissetmesine ve yeniliklere ayak uyduramamasına sebep olmaktadır. Çalışmalarda ilgisiz, otoriter, koruyucu ebeveyn tutumları sergilemek ve çocukları teknolojiden uzak tutmaya çalışmak zararlı kullanımın artış göstermesine neden olmaktadır (Çevik ve Çelikkaleli, 2010). Gelir düzeyi yüksek olan ailelerde telefon kullanımının arttığı saptanmıştır (Durak ve Seferoğlu, 2018). Ailelerin eğitim düzeyi, yaşam standartları ve kültürel yaşantıları farklılık gösterse de dijital teknolojilerin yaşamın bir parçası olduğunu ve gündelik hayatla bütünleştiği konusunda ebeveynlere farkındalık kazandırılmaktadır.

Okul öncesi dönemi çocukların davranışlarında anne-babanın öğrenme düzeyi etkili olmaktadır. Anne-babalar erken çocukluk döneminde olan çocukların gösterdikleri davranışlar bakımından kaygılanmakta, stres düzeyleri artmakta ve bu nedenlerle yeni arayışlar içerisine girmektedir (Allen ve Rainie, 2002). Bazı anne-babalar günümüz yeni bilgi arayışı olan dijital ortamlar ile ilişkin yeni öğrenmeler gösterme yoluna gitmektedir. Gelişmiş ülkelerde ebeveynlerin dörtte üçü dijital teknolojiden ve teknoloji

ürünlerinden yararlanmaktadır (Vaillancourt, 2015). Bununla birlikte anne babalar teknoloji araçlarındaki gelişmeleri takip ederek çocuklarını desteklemektedir (Odabaşı, 2005). Bazı anne babalar ise hızla gelişen teknolojiye ayak uyduramamakta ve teknolojiden uzak kalmaktadırlar. İnternet kullanımı sık olan çocuklar okul işleri, oyun oynamak, video izleme, anlık ileti paylaşımı gibi internette yapılan faaliyetler gözlenmektedir. Bu amaçlarla internet kullanan çoğu çocuğun karşısına cinsel içerikli görüntü, cinsel içerikli mesaj çıkması zararlı ve riskli bir deneyim olarak görülmektedir. Televizyon, tablet, telefon gibi teknolojik araçlar çocuk için zararlı birçok etkiye sebep olmaktadır. Televizyon karşısında çok fazla geçirilen zaman çocuklukta fazla kilonun da belirleyicisidir. Çocukluk döneminde obeziteyi önlemek için yaygın olarak önerilen değişiklik mümkün stratejiler şunlardır: televizyon izlemeyi sınırlandırmak, tablet ve telefonla daha az zaman geçirmek, çocuğu fiziksel aktivitelere teşvik etmektir. (Caroli vd., 2011). Bu olumsuz halk sağlığı sorununun yayılmasını önlemek için elektronik eşyalarla tüm gün hareketsiz kalarak zaman harcamak yerine fiziksel aktiviteler artırılmalı ve bu konuda çaba gösterilmelidir (O'Brien vd., 2007). Çocukların fiziksel aktivite düzeyleri ebeveynlerinden önemli ölçüde etkilenmektedir. Özellikle en gelişmiş ülkelerde de vurgulanması gereken faktör, ebeveynin çocuklarla geçirmesi gereken süreyi internet ortamında geçirmesi sorunudur. Bu sürenin kısalması da fiziksel aktivite yoğunluğunu azaltmakta ve obezite gibi rahatsızlıklara yol açmaktadır (Bower vd., 2008). Dijital ortamın bir başka zararlı etkisi de sosyal medyanın oluşturduğu olumsuz durumlardır. Sosyal medya ortamında zorbalığa maruz kalan çocuklar bu durumdan kimseye bahsetmemekte ve kendini toplumdaki izole etmektedir. İnternet kullanımı, ebeveyn gözetiminde ve ne yaptıkları hakkında çocukla konuşularak, çocuğun yakınlarında bulunarak denetimli şekilde sürdürülmelidir (Lauricella, Barr ve Calver, 2014). Ebeveynler çocuğun dijital teknoloji kullanımının sıklığı konusunda dikkatli olmalı ve serbest bırakma gibi davranışlar sergilememeleri gerekmektedir. İnternet kullanımı çocukta artış gösterdikçe ekranlarıyla etkileşimleri azalmakta; oyun oynamak, sohbet etmek gibi sosyal becerilerde bulunmaları internet üzerinden gerçekleşmektedir. Sosyal öğrenme kuramına göre çocuklar yakın çevresini, akranlarını, aile bireylerinde ki tutum ve davranışları gözlemleyerek öğrenmelerini gerçekleştirmektedir. Bazı araştırmalarda internet kullanımının çocukları akranlarından ve sosyal çevreden uzaklaştırdığı, çok sık kullanım sonucunda sosyal soyutlanma yaşadıkları

gözlemlenmiştir. Ayrıca akademik başarıyı düşürdüğü ve okula gitme isteğini azalttığı görülmüştür. Aktif işbirliğinin yetersiz görülmesi ve internet kullanımının akranlarıyla etkileşime girme özgürlüğünü engellemesi olumsuz sosyal beceri edinimine sebep olmaktadır (Livingstone ve Helsper, 2008). Çocuklar internet üzerinden sanal arkadaş edinmeye yönlendiklerinde, karşılıklarına tehlikeli insanlar çıkabilmekte ve çocuk zorbalığa maruz kaldığında kendini sosyal ortamlardan daha çok soyutlamaktadır. Bu gibi durumlar ve internetin ebeveyn kontrolü olmadan kullanımı olumsuz sosyal becerilere neden olmaktadır. Dijital ortamın zararlı etkilerinin yanında çocuğa yararlı etkileride bulunmaktadır. Türkiye’de özellikle çocukların internet kullanımı esnasında zararlı içeriklere maruz kalmaması için güvenli internet hizmetleri sunulmaktadır. Çocuğun doğru kaynaklara hızlı bir şekilde erişiminin sağlanması internetin sağladığı yararlı hizmetler arasındadır (Çubukçu ve Bayzan, 2013).

Dijital ebeveynlik üzerine yapılan çalışmalarda ebeveynlerin çoğu çocuklarıyla televizyon veya video izlemek, dijital oyun oynama gibi etkinliklerde bulduklarını saptanmıştır (Kaspersky Lab ve Shamel, 2016). Çocuğun ilk sosyal beceri deneyimi aile ortamında oluşmaktadır. Aile telefonla çok fazla ilgilenip çocukla iletişimi aksatması çocuğa olumsuz rol model olma ve çocukta olumsuz sosyal becerilere yol açmaktadır. Ebeveynler tablet, telefon veya bilgisayar ile vakit geçirirken çocuklarının da dijital araçlarla vakit geçirmesine, dijital ihmale göz yummaktadır. Bu konuda dijital ebeveynlik farkındalığı oluşturulmalı; internetin verimli kullanımı, risklerden kaçınma, iyi rol model olma sağlanmalı ve dijital ihmalden kaçınılmalıdır. Ebeveynlerde teknoloji kullanımı ile oluşan özgüven eksikliği çocuklar da akademik düşüş, siber zorbalık, siber mağduriyet, psikolojik ve sosyal açıdan zarar verdiği düşünülmektedir (Yaman vd., 2019).

2.4. Blogger Anne

Teknolojinin gelişmesi ile yapılan çalışmalar yeni alanlara yön vermeye başlamıştır. Geleneksel zaman kavramını yok ederek sonsuz yeni bir dünya olan sosyal medya alanları, toplumun yeni oluşma sürecinde yeni kimlikler oluşturarak sunulmaktadır. Dijital iletişim ile farklı kimlikler yok olarak herkes tek tip kimliğe bürünmeye başlamıştır. Bireyler kimliklerini daima onlar için önemli olan kişilerin görmek istedikleri şekilde tanımlamaktadır (Taylor, 2010). İnsanlar toplumda kendilerini

gerçekleştirebilmeleri için kültürel kimliklere ihtiyaç duymaktadır (Sözen, 2011). Anne kimliği de bu dijital alanlardan etkilenmeye başlamıştır. Sosyal medya ortamına annelik kimliğinin taşınması ile kendilerini ‘Blogger Anne’ olarak adlandıran anneler ortaya çıkmıştır. Bu anneler dijital ortamlarda annelik rollerini nasıl sunduklarını göstermektedir. Toplumun yapısına göre kadın ve erkek kimlikleri cinsiyet rollerine bağlı farklılaşmaktadır. Tarihten günümüze kadar gelen kadın kimliği de farklılıklar göstermiştir. Ataerkil toplumlarda erkeğin rolü iş hayatı iken; kadının rolü ise ev işleri, çocuk bakımı gibi roller şekillenmiştir. Modernleşme ile ailede gelişimler olsa da kadının rollerinden olan anne kimliği devam etmektedir. Modernleşme her ne kadar annelik kimliğini değiştirse de her zaman standart anne varlığı devam etmektedir. Teknoloji anne kimliğine de müdahalede bulunmaktadır. Teknolojinin gelişmesi toplumsal yaşamı da etkilemektedir. Hayatımızda teknolojinin büyük yer kaplaması kişilerin yaşamlarını değiştirmektedir. Blog terimi Türkçede ‘Web Günlüğü’, ‘İnternet Günlüğü’ şeklinde tanımlanmaktadır. 1999’ da ilk kez blog sözcüğü Peter Merholz tarafından kullanılmıştır (Çelebi, 2009). Blog sitelerini anne kullanıcılar da annelik deneyimlerini paylaşmak için kullanmaktadır. Modern günlükler olarak tanımlanan bu siteler de anneler ebeveynlik tarzlarını, hamilelik dönemlerini, bebek bakımlarını, annelik görevlerini diğer kullanıcılara bu sosyal ağlarda sunmaktadır (Lupton, Perderson ve Thomas, 2016). Bazı araştırmalara göre blogların diğer sosyal medya ortamlarından daha yazı içerikli olması annelere cazip gelmesinin sebeplerinden biri olmaktadır. Bazı anneler blog sitelerinde gerçek kimliğiyle bazıları ise sanal kimlik oluşturarak deneyimlerini paylaşmaktadır. Zamanlarının çoğunu bu sosyal medya ortamında geçirmektedirler. Bu yüzden çocuklarına ayırdıkları vakit kısaltmakta ve mahremiyetlerini diğer kullanıcılarda görmektedir. Anneler ile görüşüldüğünde; diğer annelerle bildiklerini paylaşınca mutlu olduklarını, çocuğuyla anılarını internet ortamında kaydetmek istediklerini, yaşadıklarını kayıt altına aldıklarını ve diğer anne-çocuk sayfalarından bilgi edinmek için blog kullandıklarını belirtmişlerdir. Yazmayı çok sevdikleri için anılarını yazdıklarını, başka anne kullanıcılarla iletişime geçmek, çocuklarıyla ilgi alanlarını düzenli bir şekilde blog sayfasına kaydetmek, hayatlarını düzene sokmak, diğer kullanıcılarla paylaşmak, paylaşım yapmadan önce o konuda detaylı araştırmalar yaptıklarını sorumluluk hissettiklerini, farklı ülkelerden esinlendiklerini, samimi veya büyük bir aile gibi olduklarını, bazı annelerin ise

uzmanların görüşlerini ve bilgilendirici içerikleri paylaştıklarını belirtmişlerdir. Blog sitelerinde anne kullanıcılar mahremiyeti hiçe sayarak bebek bakımı, çocuk eğitimi ve beslenme konularında deneyimlerini herkesle paylaşmaktadır. Blogger annelerin bazıları bu işi meslek olarak yapmakta ve anne-bebek hakkında ürün tanıtımları yapmaktadır. Blogger anneler sosyal medya ile olumlu değişime uğradıklarını, annelik ve çocuk eğitimi konusunda bilinçlendiklerini, anneliği dönüştürmede önemli etkisi olduğunu, annelik algısında değişiklikler oluşturulduğunu vurgulamaktadır. Çocuğun fotoğraflarına yer vermek hatta babasının da fotoğraflarının bulunması aile içi mahremiyeti yok etmektedir. Üniversite mezunu annelerin daha çok görüldüğü blogger sayfalarında eğitim seviyesinin sosyal ağla bağlantılı olduğu söylenmektedir. Yapılan çalışmalar da yeni nesil anneliğin bilgisayar kullanımının artması, teknolojinin gelişmesi ile birlikte dijital ortamlarla annelerin bütünleştiği görülmüştür. Annelerin blog sayfalarında aile ortamını bütün olarak paylaşmaları, çocuğun her halinin yansıtılması çocukta olumsuz sosyal becerilere yol açabilmektedir (Dönmez ve Dolgun, 2019). Akranları arasında çocuğun mahremiyetinin paylaşılması çocuğu rencide etmekte ve sosyal ortamlardan uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Akranları arasında alay konusu olmak olumsuz sosyal becerilerin oluşmasını sağlamaktadır. Blogger annelerin sosyal medyada tüm aile içi fotoğraflarını paylaşması gizlilik ve mahremiyeti yok etmektedir. Bazı anneler nazar, dini ve kültürel nedenlerle çocuklarının fotoğraflarını paylaşmamaktadır. Fakat onlarda çocuk hakkında her şeyi yazarak mahremiyet ve gizliliği hiçe saymaktadır. Dijital teknoloji ve sosyal medya kültürü kişilerin kendilerini sürekli yayınlama ihtiyacına sebep olmaktadır. Bu ihtiyaç özel hayatı ifşa etmelerine neden olur. Özel hayatın ifşa edilmesi çocuğun gelişimini ve yetişkinlik hayatını da olumsuz etkiler. Her şeyin açık yaşanması, çocuğun mahremiyetinin kalmaması hatta blogger anneliğin meslek olarak yapılması toplumsal açıdan da olumsuzluklara yol açmaktadır (Yardım, 2020).

2.5. Anne Bekçiliği

Anne bekçiliği kavramı ilk kez Delucie (1995) tarafından kullanılmıştır. Ebeveyn ve çocuk ilişkisini biçimlendiren bir tutum olarak tanımlanmıştır, bu tanımlı Allen ve

Hawkins (1999) daha fazla genişleterek anne bekçiliğinin baba katılımını ve çocuğun hayatına dahil olmasını engelleyen bir tutum olarak tanımlamıştır (Gazi, 2019). Allen ve Hawkins (1999), özellikle anne bekçiliğini ölçmek için tasarlanmış bir araç geliştiren ilk araştırmacılarıdır. Anne bekçiliği dört temel bileşenden oluşmaktadır. Bunlar; ev işi ve çocuk bakımı için yüksek bir standarda sahip olmak, aile görevleri üzerinde kontrol sahibi olmak, bir kimliğe sahip olmak, çocukların bakımlı olduklarından emin olmaya ve temiz ev kadınların zevk aldığı geleneksel bir tutuma sahip olmaktır (Fagan ve Barnett, 2003). Anne bekçiliği tutumunda annelerin eşlerine sorumluluk ve ev işleri konusunda güvensiz olması, eşlerinin yaptıkları işleri eleştirmeleri gibi sebeplerle baba katılımı anne tarafından sınırlandırılır ve azaltılmaktadır. Bu sınırlama babanın çocuk yetiştirme ve çocukla etkileşimini düzensiz hale getirmektedir (Walker ve McGraw, 2000). Anne bekçiliğini etkileyen faktörler çocuğun cinsiyeti, engellilik, mizaç gibi özelliklerine göre değişim gösterebilmektedir. Anneler tarihsel olarak birincil bakıcı rolünü üstlenmişlerdir. Evde ortaya çıkan aile yapısına göre anneler çocuğun hayatına daha çok dahil olmaktadır (Pleck, 2008). Annelerin bilişsel şeması kavramsallaştırılmıştır. Bu şema ev işi, çocuk bakımı için yüksek standartlar, aile işi üzerinde kontrolün keyfini çıkarma, başkalarının çocuklarının ne kadar bakımlı veya evin ne kadar temiz olduğuna ilişkin görüşlerine bağlı bir kimlik, kadınların ev işlerinden zevk aldıkları ve ev işleri ile çocuk bakımını erkeklerden daha kolay buldukları gibi konuları içermektedir (Allen ve Hawkins, 1999).

Anne bekçiliği baba katılımının önündeki engel olarak görülmektedir. Babaların çocuklarının iyiliği için yapabilecekleri faaliyetler arasında onları finansal olarak desteklemek olduğu konusunda geniş ve ikna edici ampirik destek vardır. Aile yapısı ne olursa olsun, ekonomik kaynak sağlayan babalar çocuklarının gelişimsel sonuçlarını iyileştirdiği görülmektedir. Toplumumuzda erkekler iş kaynaklarına kadınlardan daha fazla erişime sahiptir ve erkekler kısmen iyi sağlayıcı olma yetenekleriyle tanımlanmaktadır. Baba katılımının bu yönüne yeterince dikkat edilmemektedir (Crockett, Eggebeen ve Hawkins, 1993). Anne bekçiliği tutumu sadece birlikte olan ebeveynlerde değil, boşanmış ailelerde de var olan bir kavramdır (Austin, Fieldstone ve Pruett, 2013). Fazla anlaşmazlıkların yaşandığı ve boşanmış ailelerde, babanın çocuğa erişimi daha sınırlı hale gelmektedir (Frascarolo ve Favez, 2010). Anne bekçiliği tutumunu sergileyen anneler, babanın çocuğun hayatına dahil olmasını destekleyen yada

baba katılımını engelleyici, sınırlar koyma gibi farklı iki şekilde davranış göstermektedir (ShopeSullivan vd., 2015). Yapılan çalışmalar da annenin eğitim düzeyi artış gösterdikçe anne bekçiliği tutumunun azaldığını, eğitim düzeyi düştükçe bekçilik tutumunun arttığı belirlenmiştir (Gaunt, 2008). Bu modelde anneler babaların çocuk bakımına katılımını organize ederek, planlayarak ve programlayarak yönetici olarak hareket etmektedir. Anne bekçiliği davranışı kasıtlı eylemler olarak algılanmamalıdır. Çoğu durumda anneler babaların çocuk bakımına katılımını farkına varmadan engellemektedir. Bu nedenle anneler anne bekçiliği tutumundan ve tutumun sahip olduğu potansiyel sonuçlardan çoğunlukla habersiz olmaktadır (Walker ve McGraw, 2000). Anneye ait kapı bekçiliği kavramsallaştırmalarında anne bekçiliği davranışının üç boyutu belirlenmiştir. Standartlar ve annenin vazgeçmeye karşı direncini ifade eden sorumluluklar, görevlerin sorumluluğunu üstlenerek, değişmez standartlar belirleyerek ve babanın katılımını yönetmek; anne kimlik onayı annelik rolünün harici bir onaylanması arzusunun ifade eder ve farklılaştırılmış aile rolleri, annenin net bir iş bölümü ve erkekler için bir dizi farklı alan oluşturmaktadır (Gaunt, 2008). Anne bekçiliği tutumu kadınların aileye karşı sorumluluğunu kaybetme korkusundan kaynaklanmaktadır. Çünkü anne kimliği için bu sorumluluk önemli bir güç kaynağı olmaktadır. Güç ve benlik saygısı annenin bekçiliğinde bir kadının evdeki göreceli gücü ve özerkliğinin kaynağı olarak görülmüştür (Coltrane, 2000). Yüksek benlik saygısına sahip olan anneler güç kaynağı olarak çocuk bakımı sorumluluklarının üzerinde daha az bağımlı olmaktadır. Benlik saygısı düşük ve güç kaynaklarına daha fazla ihtiyaç duyan anneler de anne bekçiliği davranışı daha yaygın görülmektedir. Bu nedenle annenin öz saygısı ne kadar düşükse anne bekçiliği tutumu o kadar yüksek ve çocuğun sorumluluklarını baba ile paylaşmaya daha az istekli oldukları görülmüştür (McMullin ve Cairney, 2004). Anne-baba sınırlarını anlamakla ilgili aile araştırmacıları birkaç ilginç gözlem yapmıştır (Deutsch, Lussier ve Servis, 1993). Annelerin baba-çocuk ilişkisini kolaylaştırmada çok önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Annelerin çocuklarla babalar arasındaki ilişkileri aktif bir şekilde teşvik ettiğini gösteren çok sayıda kanıt ortaya konulmuştur. Eşlerin, kocalarını ebeveynliğe dahil etmede kocalarından daha etkili olduğu görülmüştür. Anne ve baba boşanırsa, annenin desteği önemli bir faktör olmaktadır (Walker ve McGraw, 2000). Allen ve Hawkins (1999), çekirdek ebeveynlerden elde edilen verilere dayanarak annelerin üç eş

ebeveynlik türünde; aktif bekçiler, aracilar ve işbirlikçiler şeklinde kümelendirmiştir. Annelerin yaklaşık % 21'i aktif bekçilerdir. Aktif bekçiler, aracilar ve işbirlikçilerden daha fazla ailesi ile ilgilenmektedir. Annenin bekçiliğini etkileyen muhtemel faktörler de incelenmiştir. Bu faktörler arasında aile yapısı, mali katkılar, sosyal sermaye ve ideoloji yer almaktadır (Cherlin, 1992).

Anne bekçiliği sadece birlikte olan ebeveynler de görülmemekle birlikte boşanmış ebeveynler de daha fazla rastlanılan bir tutumdur. Ebeveynleri boşanmış olan bazı aileler de ise babaların çocukları ile çok az iletişim kurdukları gözlenmiştir (Stewart, 1999). Boşanmış ebeveynler de çocuklar evde ikamet etmeyen babalarını zaman olarak daha az görmektedir. Kuşkusuz çocuktan ayrı yaşamak, babanın çocuğuyla ilişki kurma potansiyelini azaltmaktadır. Ancak, babanın katılımının olmaması annelerin babalar üzerindeki kısıtlamalarıyla da ilgili olabilmektedir (Braver ve Griffin, 2000). Anneler, babanın çocuklara erişimini eski eşine veya partnerine kızdığı için engellemekte ve buna bağlı olarak çocuklar da babalarının sorumluluktan vazgeçtiğini düşünmektedir (Greif, 1997).

2.6. Helikopter Ebeveyn

1969'da bir çocuğun öğretmenine 'annem helikopter gibi başımın üstünde dönüp duruyor' demesi üzerine ortaya çıkan ve bir kavram haline gelen helikopter ebeveynlik hakkında günümüzde daha fazla araştırma ortaya konmaya başlanmıştır (Macrae, 2016). Helikopter ebeveynlik, çocukların genel yaşam doyumu duygusunu, genel ruh halini ve gerekli yaşam becerilerinin gelişimini etkileyebilen, çocukların refahına ve başarısına odaklanan belirli bir aşırı ebeveynliği tanımlayan nispeten yeni bir olgudur (Dumont, 2021). Helikopter ebeveyn tutumunun yeni bir olgu olmasından dolayı Türkiye'de bu kavram ile ilgili bilimsel çalışma çok az bulunmaktadır. Bu kavram ile ilgili ilk çalışmayı Yılmaz (2019) algılanan helikopter ebeveyn tutum ölçeği geliştirme çalışması yaparak konuyu literatüre taşımıştır. Helikopter ebeveyn tutumu hakkında yurt dışında daha fazla sayıda çalışma mevcuttur. Yurt dışında helikopter ebeveynlik ile ilgili yapılan çalışmalarda daha çok öz-yeterlik, psikoloji, yaşam becerileri gibi kavramlar ele alınmıştır. Bu tutum aşırı korumacı veya aşırı ilgili ebeveyn tutumu olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynler çocuğun yaşamasına izin vermek yerine çocuk için

kalkanlar oluşturmaktadır (Geist ve Buchanan, 2014). Kontrol derecesi yüksektir ve çocuğa özerklik sağlanmamaktadır. Müdahaleci ebeveyn ve aşırı çaba gösteren ebeveyn olarakta adlandırılmaktadır (Padilla ve Nelson, 2012). Çocuk güvenliği ile ilgili asılsız endişelerin saplantıya dönüşmesi çocukluk deneyimlerini bu yolla şekillendirmek sağlıklı gelişime karşıttır. Helikopter ebeveynler çocuğun üzerine gelir ve aşırı derecede koruma tutumu göstermektedir. Aşırı derece ilgi gelişimsel olarak uygunsuz stratejiler çocukları engeller ve seçim yapmada zorluk, sorumluluk almadan uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Bu tutumda ebeveynler çocuklarının davranışlarını şekillendirmeye çalışır, müdahaleci yapıya sahiptir, öncelik çocuğun eğitimi ve geleceğiyle ilgilenmektir (Garst ve Gagnon, 2015). Helikopter ebeveynliğin aşırı ebeveynlik biçimi veya çocuğun farklı aşamalarında aşırı ve uygunsuz ebeveyn katılımı olarak görülmektedir (Segrin, Woszidlo, Givertz ve Montgomery, 2013). İlgi, koruma ve kontrol yüksekliği çocukta düşük özerkliğe sebep olmaktadır (Padilla ve Nelson, 2012). Ebeveynler çocukların hayatta başarılı olmasına ve başarıya ulaşmasına aktif olarak yardım etmekle meşgul oldukları için çocukları hakkında endişeye kapılmaktadır. Ancak çocukların bağımsız olmasına izin verme sürecinde sorunlar yaşamaktadırlar. Çocuğun problemini ebeveyni çözmeye çalıştığında ve yaşına uygun görevlerde bulunmalarına izin verilmediğinde çocukların bağımsızlık kazanamadığı görülmüştür (Ekşi, Barış ve Demir, 2020). Ebeveynlerin çocuklarının başarılı bir şekilde problem çözme, doğru kararlar verme, başarılı olma becerilerinden endişe etmeleri makuldür. Fakat helikopter ebeveyn tutumunda anne babalar çocukların yapması gerekenleri kendileri üstlenmekte ve çocuklar büyüdükçe uğraşmaları gereken sorumluluklar için endişelenmektedir. Bu nedenle ebeveynler çocuğun hayatının çoğu alanında otoriter görünmektedir. Genel olarak bu tutum sorumlulukları yerine getirme becerisini beslemek yerine çocukları için görevleri gerçekleştirerek bağımsızlığı engellemektedir.

Helikopter ebeveynler çocukların hayatının bazı alanlarında korumacı, eğitim ve rekabet konusunda müdahaleci olabilmektedir (Baumrind, 1966). 1982-1995 yıllarında doğan çocuklar ülke tarihinde en çok korunan çocuk kuşağı olarak teorize edilmiştir. Bisiklet sürerken güvenlik için kask kullanmışlar, korumalı evlerde yaşamışlar ve yapılandırılmış faaliyetlerde bulunmuşlardır. Ebeveynler çocuklar büyüdükçe onları kontrol etmek için teknolojik aletlerden faydalanmıştır. Çocuklar yetişkinlik çağına geldiklerinde ebeveynler aşırı düzeyde ayrılık kaygısı yaşamaktadır. Bu aşırı tutum

erken çocukluktan başlayıp yetişkinlik dönemine kadar devam etmektedir. Bu sebeple çocuklar başkalarına fazla bağımlı hale gelebilmekte ve kendileri hakkında olumsuz düşüncelere kapılmaktadır. Helikopter ebeveyn tutumunda çocuklar anksiyete veya depresyon için ilaç almaya daha yatkın olmaktadır (Howe ve Strauss, 2000). Çocuğun gelişimini, gelecekteki zorluklarla kendi başına yüzleşmesini engellemek ve başarısını işlemsel şekilde ilerletmeye çalışmak uzun vadede ebeveyn- çocuk arasındaki ilişkiye zarar vermektedir. Bu ebeveyn tarzıyla yetişen çocuklar herhangi bir olumsuz kişilerarası olayda daha fazla sorun yaşamaktadır (Lemoyne ve Buchanan, 2011). Bu nedenle ebeveynler çocuklara destek verirken, daha fazla özerklik kazandırarak bireyselleşmelerini teşvik etmelidirler. Ebeveynlerin müdahale etmesi çocuğun kendine güveni, akran ilişkileri, riskli davranışlar gösterme, genel refahı, sosyal beceri gibi alanlarda sorunlar ortaya çıkarmaktadır (Aquilino, 2006). Bununla birlikte helikopter ebeveynlikte çocuğun ve ebeveynin cinsiyetine bağlı olarak bazı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Annelerin babalardan daha fazla ebeveyn olma eğiliminde oldukları ve ailelerin yetişkinlik döneminde erkek çocuklarından çok kız çocuklarına dahil olmaya çalıştıkları görülmektedir. Bu nedenle annelerin babalardan daha yüksek seviyede helikopter ebeveynliği yaptığı ve kız çocuklara daha fazla müdahale ettikleri görülmüştür (Rousseau ve Scharf, 2015). Evde okulda ve farklı toplu ortamlarda çocukların aidiyet duygusunu geliştirici, akranlarıyla iş birliği yapmayı, paylaşmayı öğrenmesi ve sosyal becerilerinin gelişimi için etkinlikler yaygınlaştırılmıştır. Sosyal beceri alanında daha fazla etkinlik planlayarak çocuklar kendi sosyal ihtiyaçlarını ebeveynlerin kontrolü olmadan karşılayabilmelidir. Helikopter ebeveyn tutumunda ailelerin farkındalık geliştirmesi olumlu sosyal becerilerin kazanılmasının en önemli basamaklarından birisi olmaktadır. Çocuk ebeveynlerinin desteği olmadan kendi benliğinin farkında olup dışarıdan onaylama beklemeden davranışlarını düzenlemeli ve kontrol edebilmelidir (Yılmaz, 2020). Uygulamalar içinde olumlu izleme, çocuklarının ne yaptığına, nerede ve kiminle olduklarına ilişkin ebeveynlerin dikkatini içeren eylemleri oluşturmaktadır. Disiplin stratejileri olarak kullanıldığında bu tür olumlu uygulamalar, çocuklarda sosyal becerilerin gelişmesine yardımcı olmaktadır (Sebastião, Rodrigues, Pizeta ve Loureiro, 2020).

Darlow vd. (2017), yararlı ebeveyn katılımı ile helikopter ebeveyn katılımı arasında bir fark olduğunu, bu da öğrencinin refahı ve akademik çıktıları üzerinde olumsuz bir

etkiye sahip olmasından söz etmişlerdir. Aşırı ilgili ve kontrolcü ebeveyn olarak isimlendirilen helikopter ebeveynler, çocuklarının akademik gelişimi için sağlıklı bir ortam yaratma ve çocuklarının esenliğini riske atma riski taşımaktadır. Bu çocuklar özerklik için gerekli becerilerden de yoksundurlar. Ebeveynlerin aşırı katılımı, çocukların refahını olumsuz yönde etkilemektedir. Helikopter ebeveynlik, başa çıkma mekanizmalarının büyümesini engeller, bu da çocukların kendi yaşamlarında kontrol eksikliği hissetmelerine neden olmaktadır. Öğrencilerin çoğunda helikopter ebeveynliğin talihsiz etkileri görülmüştür. Bu ebeveynler notlara yüksek öncelik vermektedirler. Bu sebeple birçok ebeveyn başarıyı garantilemek için çocuklarına ait görevleri kendisinin tamamlamasını istemektedir (Darlow vd., 2017). Bu tür davranışların çocuğun öz kontrolünü kısıtladığı, kontrol ettiği ve azalttığından söz edilmiştir (Love vd., 2020). Başarılı olmak için becerilerin geliştirilmesi çocuk için önemli bir parçadır ve ebeveynler aşırı ilgili ise çocukları genellikle özerklik için gereken becerilerden yoksun olmaktadır (Darlow vd., 2017). Daha yüksek düzeyde psikolojik kontrol ve özerklik için azaltılmış cesaretlendirme ile karakterize edilen ebeveyn katılımı, performans hedef yönelimlerini desteklemeye yol açmaktadır (Xu vd., 2020). Helikopter ebeveyn tutumu aşırı korumacı, kısıtlayıcı, mükemmelliyetçi gibi diğer ebeveyn tutumları ile ana boyutları benzerlik gösteriyor gibi görünmektedir. Ancak fazla aşırılık konusunda ve daha kontrolcü yapıda olduklarından helikopter ebeveyn tutumu diğer ebeveyn tutumlarından ayrılmaktadır (Padilla-Walker ve Nelson, 2012).

3. SOSYAL DUYGUSAL GELİŞİM

3.1. Sosyal Gelişim

Sosyal yeterliliğin erken temellerini anlamak, gelişim bilimi için önemli bir konudur. Sosyal yeterlilik, okula hazırbulunuşluk ve akademik başarı (Blair, 2002), gelişimsel psikopatoloji için kırılma risk ve dayanıklılık gibi çocuklar arasındaki çeşitli uyum sorunlarını çözmeye katkıda bulunmaktadır (Masten ve Coatsworth, 1998). Sosyal yeterlilik karmaşıktır ve en az üç davranış boyutunu içermektedir. Bunlar yetişkinlerin yanı sıra akranlarla uyumluluk, başkalarına ilgi ve olumlu duygular ifade etme eğilimi, davranışlarını bütünleştirme yeteneğidir. Sosyal etkileşimin dinamik akışında çocuk olumlu hedefle ilgili aktivitede, kendi kendini izleme ve hataları düzeltme yeteneği de dahil olmak üzere, dikkat ve duygusal tepkiselliği düzenleme yeteneği kazanmaktadır (Eisenberg vd., 1997). Ortak dikkat, benlik, öteki ve bazı üçüncü nesne, olay veya sembol arasındaki üçlü dikkat koordinasyonunu içermektedir (Tomasello, 1995). Bebeklik döneminde, bu genellikle görsel dikkatin açık yönlerinin sosyal koordinasyonu ile ölçülür, yürümeye başlayan bir çocuğun ebeveynine bir oyuncak göstermesi buna örnek gösterilebilmektedir. Teorik olarak olsa da bu kapasite nihayetinde ayrıntılı hale gelir ve örneğin bir çocuğun sınıfta bir öğretmen tarafından tartışılan soyut bir konuyu takip etmesi (Mundy ve Sigman, 2006) veya sosyal ortaklar gibi dikkatin daha gizli yönleri sosyal koordinasyonunun ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir. Bu nedenle, bebeklik döneminde ortak görsel dikkat becerilerinin gelişimi ile başlayan süreçlerin, yaşam boyu sonraki sosyal öğrenme kapasitesi için önemli olduğu düşünülmektedir (Baldwin, 1995). Bebeklik ve okul öncesi dönemde sosyal gelişim, çocukların yaşamının ayrılmaz bir parçasıdır. Çocuklar hayatlarının ilk altı yılında kendilerini ve dünyayı keşfeder, hareket eder ve çevrelerini bedenleri ve duyumları aracılığıyla yakalamaktadır. Bu nedenle özellikle insan yaşamının bu döneminde bir çocuğun sosyal performansının incelenmesi, onun tüm kişiliğinin tam olarak anlaşılmasına önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır (Zimmer ve Circus, 1993).

Çocuklar okulda, programlara katıldıkça aileleri dışındaki akranları ya da yetişkinlerle ilişki kurdukça sosyal ilişkileri ve rolleri önemli ölçüde değişmektedir. Okul öncesi dönemde çocuklar olumlu sosyal davranışları ve arkadaşlık becerileri kazanmaktadır.

Sosyal beceriler çocuğun sosyal hayata yönelim sürecinde daha belirgin ortaya çıkmaktadır. Bu beceri doğumdan hemen sonra başlamasına ve yaşam boyu devam etmesine rağmen davranışların çoğu erken çocukluk döneminde belirginleşmektedir. Çocuğun yetiştiği çevre, öğretmeni, akranları sosyalleşmeyi oluşturan önemli unsurlardır (Elibol ve Gültekin, 2008). Dışa dönük çocuklar sosyal etkileşimden zevk alırlar ve bu konuda daha çok isteklidirler. İçe dönük çocuklar ise fazla sosyal etkileşimde bulunmayı tercih etmedikleri için sosyal becerileri daha zayıf olmaktadır. Ebeveynlerin duyarlı tutumları içe dönük çocuklara yeterlilik hissi verir, özgüvenini artırır, seçimler yapma ve yeni durumlarla başa çıkma özellikleri kazandırmada çocuğu teşvik etmektedir. Olumlu ebeveyn tutumları çocukların sözel becerilerinin gelişiminde de yardımcı olmaktadır (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010). Çocuğun çevresiyle ilişkisini olumlu yönde arttıran sosyal becerilerin; akranlarına karşı tutumlar, grup faaliyetlerine katılım, birbirilerine yardım etme, başkalarıyla iletişim kurma ve empati gibi yollar olduğu varsayılmaktadır. Çocuklar kendilerini başkalarının yerine koyup düşünemedikleri için empati becerileri gelişmemiştir ve diğer insanların duygularını anlamakta güçlük çekmektedir. Bu yüzden olumlu ebeveyn tutumları, çocuğun iletişim kurma yeteneğini arttırmasına ve topluluk duygusu gelişmesine yardımcı olmaktadır. Ebeveynlerin olumsuz tutumları ise çocuğun arkadaşlarıyla alay etmesi, fiziksel tacizde bulunması, öğretmenine karşı verdiği tepkiler, ekip çalışmasında eksiklikler ve iş birliği yapamama gibi olumsuz sosyal beceri özelliklerine neden olmaktadır. Bu olumsuz becerilerin kalıcı olarak devam etmemesi için erken yaşta düzeltilmesi gerekmektedir (Özyürek ve Ceylan, 2014). Okul öncesi dönem çocukların temel becerileri edindikleri dönemdir. Bu beceriler daha sonraki öğrenmelerin de temelini oluşturmaktadır. Okul öncesi dönemi yılların da ebeveynlerin tutumlarıyla çocukların yetenekleri şekillenir ve çocuk kendi benlik kavramını oluşturmaya başlar. Dolayısıyla bu dönem çocuğun davranışlarını iyi gözlemleyerek, gelişimini destekleyerek olası sorunların önüne geçmek için oldukça kritiktir. Ebeveyn tutumları da bu sorunların önlenmesinde ya da artarak ilerlemesinde rol oynamaktadır. Sosyal beceriler görgü kurallarını, okul başarısını ve çocukların refahını teşvik etmektedir. Olumlu sosyal becerilerin kazanılması başarılı olmak için makul ölçüde önemlidir. Herhangi bir karar verirken ve beklenmedik bir durumda ne yapılması gerektiği konusunda sosyal beceriler önemli rol oynamaktadır (Coleman ve Lindsay, 1992). Dış ortam, çocuklar için çekici bir atmosfer

sunar ve genellikle kişiliklerinde görünmeyen çeşitli faktörler göstermektedir. Dışarıda oynarken daha az çatışma oluşur ve birlikte daha çok çalışma, iş birliği yapma eğilimindedirler. Çocuklar akranlarıyla oyun oynarken farklı görevleri tamamlamak için bilgi ve becerilerini birbirleriyle paylaşmaktadır. Bu iş birlikçi sürece başladıklarında olumlu sosyal beceri edinmeleri daha da kolaylaşmaktadır. Çocuklar dış ortamda kendilerini daha sakin ve rahat hissetmektedir. Sadece çocuklar değil yetişkinlerde dış ortamda sosyal becerilerini daha iyi geliştirmektedirler (Lamb, 2012). İyi sosyal becerilere sahip çocuklar sosyal seçimleri rahatlıkla yapabilmektedir. Kişilerarası etkileşimi güçlendirmek, başarıyı artırmak ve öğrenmeyi kolaylaştırma da yardımcı olmaktadır. Sosyal beceri açısından yetersiz olan çocuklar okul ortamında kendini güvensiz hissederek başkalarına bağlanmakta zorluk çeker ve akranları tarafından reddedilirler. Bu reddedilme duygusu okuldan uzaklaşmasına neden olmakta ve bu sebeplerle daha az akademik başarı elde etmektedir.

Orta çocukluk döneminde, çocuklar kendilerini akranlarıyla karşılaştırarak bir benlik saygısı ve bireysellik duygusu geliştirmektedir (Higgins ve Parsons,1983). Çocuklar okula ve diğer zorluklara karşı tepkilerini yıllar geçtikçe değiştirerek başarıya yönelik bir yönelim geliştirmektedir. Okulda ve organize programlarda özerkliklerini uygulayan çocuklar, ailenin dışındaki dünya hakkında bilgi edinir, kendilerini başkalarının beklentileriyle eşleştirir ve performanslarını karşılaştırmaktadır (Cairns ve Neckerman,1989). Çocuk akranlarıyla iletişimin geleneksel yollarını geliştirme konusunda öğrenme fırsatları kazanmaktadır. Sosyal ve duygusal ilişkiler için temel sağlayan dünya ve yine bu yıllarda başlayan değişimler boyunca yetişkinlere daha fazla maruz kalmaları ve aile dışındaki akranlarla iletişime geçmeleri sebebiyle çocuklara tipik olarak daha fazla özgürlük, hak ve sorumluluklar verilmektedir. Bu nedenle dönem gerilimlerle işaretlenmektedir (Rutter,1988). Yeni özerklik ile çocukların karşılaştığı artan beklentiler özgüven gelişimini destekleyebilmekte veya engelleyebilmektedir. Aynı zamanda çocuklar akranlarından kabul görmekle ilgilenirler ve yetişkinler tarafından kendilerinden beklenen davranışlar ile çevredekiler arasındaki çatışmaları yönetmekle meşguldürler. Çocuklar performanslarına bağlı olarak okulda statü kazanmaktadır (Wigfield, Eccles ve Yoon, 1997). Çocuklar okulda programlara katılım sağlamakta ve bu nedenle hem artan bireysel özgürlüğü deneyimler hem de davranışlarını kontrol etmelerine yönelik taleplerin farkına varmaktadır. Bir yandan

özgürce hareket etmek için izin verilirken diğer yandan öğretmenler, ebeveynler ve diğer yetişkinler tarafından giderek artan bir baskı oluşturulmaktadır. Okulda özellikle kendilerini kontrol etme davranışları, uzun süre sessizce oturmak, iyi çalışma alışkanlıkları, kurallara uyulması ve kişisel davranış için beklentiler yetişkinler tarafından belirlenmektedir. Birçok okul sonrası ve yaz programı, yaş ayrımı yapma eğilimindedir yani belirli bir yaştaki çocuklar birlikte gruplandırılmaktadır. Bu da okul sınıfının veya akranının homojenliği çocukların dikkatini bireysel güçlü yönleri, yükümlülükleri, kişilik gelişimine veya sosyal beceri farklılıklarına odaklamaktadır (Sameroff ve Haith, 1996). Çocukların dikkatini sosyal konulara yöneltmek, karşılaştırma yapmak ve yaşa göre ayrılmış programlar çocukların özgüvenlerini sarsabilmektedir. Bu etki öğrenim gördükleri sınıflarda belirgin olmaktadır. Çocukların okul öncesi dönemde organize etkinliklerde edindikleri deneyimler, becerilere (entelektüel, atletik, sanatsal, vb.) odaklanma ve çocuğun başarısını ya da başarısızlığını nispeten halka açık hale getirme eğilimindedir. Öğrencinin performansı, önceden belirlenmiş mükemmellik, ilerleme ve kabul edilebilir stil standartlarına göre sistematik olarak değerlendirilmekte ve çocuklar performanslarına bağlı olarak okulda statü kazanmaktadır (Nicholls, 1979). Bu konuda özellikle akranlarından daha az yetenekliyse başarısızlık hissi ve hayal kırıklığı yaşamaktadır. Sosyal gelişimde bir diğer önemli faktör çocuk ve ebeveyn arasındaki bağlanmayı etkileyen aile içindeki ağ ilişkisidir. Aile rolleri, ebeveynler ve çocuklardan oluşan çekirdek ailelerde açık ve oldukça net olmaktadır. Ancak aile rolleri büyükanne, büyükbabaları, yakın akrabaları ve diğerlerini içeren geniş ailelerde ilişki ağları daha karmaşık bir yapıya sahip olmaktadır (Marvin ve Stewart, 1990). Özellikle büyükanne ve büyükbabayla birlikte yaşamın çocukları etkilediğine inanılmaktadır (İlhan-Ildız ve Ahmetoğlu, 2016; Kerns ve Richardson, 2005). Ayrıca geniş ailede büyüyen çocuklar, yaşlı bireylerin genellikle daha yetkin olduklarını gözlemler ve zamanla kendilerinin de daha yetkin hale gelecekleri sonucuna varmaktadır. Farklı yaşlardaki çocukları bir araya getiren okul sonrası programlar, ilk başta başarı pek olası olmasa da çocukları yeni becerilerde ustalaşmaya ve etkinlikler denemeye teşvik eden aile benzeri bir ortam oluşturabilmektedir. Pek çok biçimiyle rekabet ve sosyal karşılaştırma, okul öncesi çocukluk dönemindeki gelişimin temel konularıdır (Parkhurst, Asher ve Peer, 1992).

Motivasyon, benlik kavramı ve zorlukları üstlenmeye hazır olma gibi sosyal gelişimi etkileyen psikolojik faktörlerin de etkisi, araştırmacıların dikkatini çekmektedir. Çocukluk döneminde özgüvenin düşmesine bir dizi faktör katkıda bulunmaktadır. Anaokulu çocuklarının iyimser yorumları, gerçek beklentilerden ziyade umulan sonuçları yansıtmaktadır (Selman, 1980). Ayrıca, küçük çocukların becerileri oldukça hızlı bir şekilde gelişmektedir bu nedenle onlar için başarısızlıktan başarıya geçmeyi beklemek gerçekçi olmamaktadır. Zamanla çocuk daha fazla başarısızlık geri bildirim alır, performansları üzerinde daha fazla düşünür ve bunları diğerleriyle karşılaştırabilmektedir. Mevcut başarısızlıklarının gelecekteki performanslar için ipuçları olabileceğini öğrenmektedir. Bazı çocuklar orta çocukluk döneminden geçerken, daha fazla hayal kırıklığı yaşayarak ve yetenekleri konusunda daha karamsar hale gelerek, ilk başta başarılı olamayacakları faaliyetlerden uzak durmaktadır (Parsons ve Ruble, 1977). Yeni şeyler denemekteki bu tereddüt, kısmen çocukların başarısızlığa yükledikleri anlama bağlı olmaktadır. Amerikan kültüründeki olağan koşullar altında çocuklar, başarısızlığın öğrenerek veya uygulayarak değiştirilebilecek bir durum değil, yetersizliklerinin bir göstergesi olduğu sonucuna varmaktadır (Dweck ve Leggett, 1988).

Duygular, bireyin hayatında önemli bir yere sahip olan sosyal ilişkileri etkileyen önemli rehberlerdir (Bayhan ve Artan, 2004). Duygusal ve sosyal gelişim birbiriyle yakından ilişkili iki gelişim alanını ifade etse de, sosyal gelişimin temelini duygusal gelişim oluşturmaktadır (Alpan, 2006). Sağlıklı bir kişiliğin gelişmesinde, çevre ile olumlu etkileşim kurulmasında sosyal ve duygusal gelişim önemli bir rol ifade etmektedir (Aral, Baran, Bulat ve Çimen, 2001). Gelişim bir bütündür. Sosyal gelişim bireyin duygusal, dil, bilişsel ve psikolojik tüm yönlerinden etkilenmektedir (Ribes, Bisquerra, Agullo, Filella ve Soldevilla, 2005). Gelişim alanları belirli bir sosyal bağlamda gerçekleştiğinden, çocuğun büyüdüğü çevre önemlidir. Her bağlam çocukların duygusal, bilişsel ve dil gelişimi için özel talepler getirmektedir. Okul öncesi yıllardaki sözlü dil becerileri, çocukların daha sonraki okuma başarılarının ve okuryazarlık kazanımlarının yordayıcısıdır ve bu dil becerileri arasında kelime bilgisi ve anlatım yeteneği önemli rol oynamaktadır. Çocukların okula girişindeki dil becerilerinin okuryazarlık için önemli bir temel oluşturduğu belirtilmiştir. Bu becerilerin genellikle kodla ilgili beceriler ve sözlü dil becerileri olarak iki ana kategoriye ayrıldığı

görülmektedir (Storch ve Whitehurst, 2002). Fonolojik farkındalık gibi kodla ilgili beceriler özellikle okumayı öğrenmenin ilk aşamalarında önemlidir ancak çocuklar kod çözme aşamasını geçerek akıcı bir şekilde okumayı ve okuduklarını anlamaya geçtikçe bilişsel becerileri gelişmektedir (Bradley ve Corwyn, 2002). Çocukların bilişsel becerilerinin de daha sonra okuduklarını anlamaları için önemli bir haberci olduğu belirtilmektedir (Storch ve Whitehurst, 2002). Yapılan araştırmalar çocuklarda dil ve bilişsel yetenekler arasında güçlü ilişkiler olduğunu belgelemiştir (Raikes vd., 2006). Sosyo-kültürel bir perspektiften bakıldığında ise dil çocukların sosyal gelişiminde çok önemli bir rol oynamaktadır. Sadece çocuklara diyalog yoluyla iletişim kurmaları ve başkalarından öğrenmeleri için araçlar sunmakla kalmamakta, aynı zamanda yetişkinlerin öğrenme ve gelişmeyi kolaylaştıran ve öğrenmeye teşvik eden yapı iskelesi sağlanmasına da olanak tanımaktadır (Landry, Miller-Loncar, Smith ve Swank, 2002; Vygotsky, 1978). Bu nedenle dil ve sosyal gelişimi birlikte incelemek, anne-çocuk ilişkilerinin anlaşılmasını derinleştirmekte ve güçlendirmektedir (Raikes vd., 2006). Dil becerilerinde erken gelişmiş olan çocuklar, annelerden daha fazla girdi almaktadır. Bu da annelerdeki değişkenliği ve değişimi yönlendirmektedir (Sameroff, 2010).

4. SOSYAL BECERİ

4.1. Sosyal Becerileri Etkileyen Faktörler

Sosyal beceriler, çocukların farklı bireylerle (aile ve arkadaşlar) nasıl ilişkiler kurduğunu ifade etmektedir. Sosyal etkileşimlerde insanların yaptığı en karmaşık görevler arasında gezinme, görsel-işitsel algı, dil ve problem çözme gibi birçok psikolojik sistem bulunmaktadır. Bu sistemler, hem doğaya hem de beslenmeye dayalı olarak çocukluk ve yetişkinlik boyunca gelişmektedir. Sosyal beceriler, belirli bir çevreyle olumlu kişilerarası etkileşimi üreten, sürdüren ve geliştiren bir şekilde yanıt verme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Sosyal beceriler, insanlar tarafından sosyal yapı ve diğer motivasyonlarda ki statüye yardımcı olmak için başkalarıyla etkileşim kurmakta kullanılan becerilerdir. Sosyal kurallar ve sosyal ilişkiler, sözlü ya da sözlü olmayan yollarla oluşturulmakta ve iletilmektedir (Kacena vd., 2001). Bu becerileri öğrenme süreci sosyalleşme ile tanımlanmaktadır. Sosyal becerilerin gelişimi, çocuk gelişiminin önemli bir alanını oluşturmaktadır. Sosyal davranışlardaki eksiklikler, gecikmeler veya rahatsızlıklar, küçük çocuklarda gelişimsel yetersizliklere neden olmaktadır. Bu sorunlar çocukları birçok sosyal durumda yaşatlarından uzaklaştırmaktadır. Çocuğun sosyal oyun becerilerinin de yetersiz olması, diğer çocuklarla uyum sağlayamamasına ve akranları tarafından kabul görmemesine yol açmaktadır. Her durumda, bu çocukların akranlarıyla etkileşimleri sırasında denetimli sosyal etkinliklere ve denetimli hazırlık oyunlarına ihtiyaçları bulunmaktadır. Daha sık olarak bu tür zorluklar, bu çocukların doğuştan gelen bozukluklarından ziyade ebeveynlerinin sahip olduğu tutum bozukluğuyla çoğalmaktadır (Baligar, 2016). Sosyal beceriler, çocuklar tarafından serbest oyun veya akademik durumlarda sergilenen, başkalarıyla sosyal etkileşimleri başlatan ve sürdüren belirli davranışlardır. Sosyal beceriler, sosyal yeterliliğin doğrudan ölçümleriyle ilişkilendirilen ayrık, öğretilebilir davranışlardır ve bu nedenle kişilerarası ilişkilerin kurulması, etkili sosyal katılım ve akranlar ve diğerleriyle işbirliği veya bağlılık için yapı taşları olarak hizmet etmektedir (Hasselt vd., 1985). Önemli sosyal davranışlar arasında; başkalarını selamlama, paylaşma, gerektiğinde yardım isteme, sohbet başlatma, tamamlayıcı verme, oyunlara ve sınıf kurallarına uyma, güncel filmler ve televizyon programları gibi şeyler hakkında konuşabilme, mizah anlayışına sahip olma, sınıf arkadaşlarına yardım etme gibi

faktörler yer almaktadır. Sosyal olmayan davranışlar ise akran sosyal girişimlerine yanıt vermemek, akranların yaklaşım davranışlarını yanlış yorumlamak ve davetsiz grup etkinlikleri oyunlarına girme gibi davranışları içermektedir.

Çocuğun sosyal becerileri üzerinde farklı birçok faktörün etkisi bulunmaktadır. Çocuğun cinsiyeti de bu faktörlerin arasında önemli bir unsur olarak görülmektedir. Erkek çocuklar genellikle babalarından, kız çocuklar ise annelerinden etkilenmektedir (Okumura ve Usui, 2010). Bu sebeple ebeveynlerin çocuklar üzerindeki etkisinde cinsiyetin baskın bir faktör olduğu düşünülmektedir. Ailede ki sosyal kalıplar bir çocuğun farklı insanlarla nasıl etkileşime gireceğini yönetmektedir. İnsan doğasında sosyal bir varlıktır ve sosyal gereksinimlerini karşılamak için sürekli sosyal ilişkiler içinde bulunmaktadır. Yaşamın ilk yıllarında çocuk çevresindeki uyaranlara uyum sağlamak için yeni ve farklı deneyimler öğrenmeye başlamaktadır (Kılıç, Var ve Kumandas, 2015). Aynı şekilde okul öncesi eğitim kurumları aracılığıyla çocuklar yeni ortamlara katılır, akranlarıyla tanışır ve bu sayede yeni bir sosyal çevre edinmektedir. Aileden sonra okul öncesi eğitim, çocukları geliştirmeyi amaçlayan en önemli eğitimlerden biridir. Okul öncesi dönemde olan çocuk için içgüdüsel bir etkinlik olan oyun önemli bir iletişim aracıdır ve sosyal ilişkilerinin çoğunu oyunla sağlamaktadır. Oyun, çocuk için yaşamsal bir gerekliliktir ve sosyal becerisini etkileyen faktör olarak ifade edilmektedir. Çocukların akranlarıyla sağlıklı ilişkiler kurması ve kurallara uymasında oyun en etkili araç olarak görülmektedir. Akranlarıyla etkileşimin yoğun olduğu oyun yoluyla; çocukta işbirliği, uzlaşma, problem çözme becerileri gelişmektedir. Sosyal beceri ile ilgili bu oyunlar çocukta iletişimi başlatarak rolleri dağıtmakta ve çocukların arasında bir uzlaşma sergilemektedir (Lodder, Goossens, Scholte, Engels ve Verhagen, 2016). Okul öncesi dönemde çocuk öfkesini, korkularını oyunda eyleme dönüştürerek bastırılmış duygularını ortaya çıkarmaktadır. Böylece çocuk oyunda duygularını ifade etmeyi ve duygularını yönetmeyi öğrenmektedir. Bu sebeplerle oyun sosyal becerilerle yakından ilişkilidir. Okul öncesi çocukların okula uyumunu kolaylaştıran ya da zorlaştıran yine ebeveyn tutumlarıdır. Bu bağlamda okul öncesi çocukların yeni ve farklı ortamlarda yaratıcılığını gerçekleştirmesi, okulda uyum içinde davranması ebeveynlerin desteği ile mümkün olmaktadır (Durualp ve Aral, 2010).

Sosyal becerileri etkileyen faktörlere ek olarak karşıt gelme bozukluğu da ele alınmaktadır. Karşıt Gelme Bozukluğu (ODD), genellikle ev içinde ve dışında davranış problemlerini içeren, çocuklarda yıkıcı bir davranış bozukluğudur (Murrihy, Kidman ve Ollendick, 2010 ; Pfiffner, McBurnett, Rathouz ve Judice, 2005). ODD için yaygınlık oranları, 6 ila 17 yaşındaki çocuklarda %1 ila %13 arasında değişmektedir (Kessler vd., 2005 ; Maughan, Rowe, Messer, Goodman ve Meltzer, 2004). Aralıklı hayal kırıklığı veya olumsuz olaylardan kaynaklanan ara sıra ortaya çıkan patlamalar yerine, kalıcı direnç, tartışma ve çevresinde bulunan bireyler ile etkileşimi bozan saldırganlık eylemleri ODD'li çocuklar için ortak sorunlar olarak ele alınmıştır (DSM-IV-TR, Amerikan Psikiyatri Birliği, APA 2000). Bu davranış bozukluğu, çocukların duygu temelli mesajları kullanarak iletişim kurma, akranlarıyla arkadaşlık kurma, kurulan arkadaşlığı sürdürme ve başkalarıyla işbirliği gerektiren alanlarda başarılı olma becerilerindeki zorluklarla ilişkili olmaktadır (Salmon, Dadds, Allen ve Hawes, 2009). Saldırgan ve muhalif çocuklarda duyguyla ilgili sosyal problem çözme becerilerinde yaygın eksiklikler güçlü bir şekilde ortaya çıkmaktadır (Dodge ve Coie, 1987 ; Kendall, 1993 ; Lochman, White ve Wayland, 1991 ; Ollendick, Greene, Weist ve Oswald, 1990 ; Wolff ve Ollendick, 2010). Çocukların duygu düzenleme ve duygu anlayışlarındaki bu eksiklikler, ebeveynlerin duygusal iletişiminin çocukların uygun duygu ifadesine değer vermesi, kişinin kendisinin ve başkalarının duygularının farkındalığını vurgulaması ve duygusal dil ve başa çıkma stratejileri hakkında doğrudan eğitim almasıyla iyileştirilebilmektedir (Applegate, Burleson, Delia ve Sigel, 1992). Duygu koçluğu olarak adlandırılan bu ebeveyn duygusal iletişim tarzı, davranış sorunu olan çocukların annelerinde, davranış sorunu olmayan çocukların annelerine göre daha az yaygın olduğu görülmektedir. Davranış sorunları olan çocukların anneleri duygu koçluğu ile meşgul olduklarında, çocukları daha olumlu akran etkileşimi kalıpları sergilemeye başlamaktadır (Katz ve Windecker-Nelson, 2004). Duygu düzenleme, çocukların duygusal deneyimlerini ve ifadelerini mevcut durumda iyi bir şekilde işlemeyi yönetme becerisidir (Shields ve Cicchetti, 1998). Duygu düzenleme adı verilen bu yetenek, belirli duyguların deneyimini artırmayı veya azaltmayı içermektedir (Gross, 2002). Duygu düzenleme becerilerinin gelişmesiyle birlikte çocuklar, stresli duygusal deneyimlerle baş etmeyi ve duygularını sosyal beklentilere göre ve gelişimsel olarak uygun şekillerde ifade etmeyi öğrenmektedir (Cole, Michel ve Teti, 1994).

Odaklandığımız duygu düzenleme süreçlerinin ikinci yönü, çocukların duygu uyandıran olaylara duyarlılığıdır (Pietromonaco ve Barrett, 2009). Daha yüksek duyarlılığa veya tepkiselliğe sahip olan çocuklar, farklı durumlarda daha fazla duygusal ve fizyolojik tepkiler yaşamaktadır (Barrett, 2006). Genellikle duygu değişkenliği olarak adlandırılan bu eğilimin, çaba gerektiren kontroldeki eksikliklerle ilişkili olduğu düşünülür ve çocukların duygu uyandıran uyaranlara hızlı tepki vermeleri ve eş zamanlı olarak duygusal tepkilerden, özellikle olumsuz duygusal tepkilerden kurtulmakta güçlük çekmesi olarak tanımlanmaktadır (Kazdin, 2009). Gottman ve meslektaşları (1996), ebeveyn meta-duygu felsefeleri veya stilleri kavramını geliştirmişlerdir. Duygu koçluğu felsefesinde ebeveynler çocuklarının duygularına karşı kabul edici tutum takınarak çocuklarının duygularını aktif olarak kabul etmektedir. Çocuklarının kendi duygularını anlamasına, uygun şekilde ifade etmesine ve kendi duygularıyla başa çıkma sına yardımcı olmak için sözlü koçluk ile karakterize edilmektedir.

Çocuğun içinde yaşadığı toplum, takip ettiği okul ortamı, yaşam koşullarının kalitesi, aile büyüklüğü veya kardeş sayısı, kardeşler arasındaki etkileşimler ve genel sosyoekonomik koşullar sosyal beceriler açısından potansiyel olarak dikkate alınması gereken önemli faktörlerdir (Venetsanou ve Kambas, 2009). Yetiştirme koşullarındaki çeşitlilik, çocukluk döneminde sosyal gelişim alanını etkileyen önemli bir faktör olarak sıklıkla belirtilmektedir. Çocuk yetiştirme uygulamalarındaki farklılıklar, eylem için fırsatlar sağlamada ebeveynlerin rolünü vurgulamaktadır. Çocukluk döneminde ebeveynler, çocuğun gelişen becerilerini çevreleyen koşulları düzenleyerek ve sınırlayarak eylemi teşvik etmektedir (Reed ve Bril, 1996). Aile ortamı kalitesi, gelişim alanları ile doğrudan ilişkili görünmektedir (Poresky ve Henderson, 1982) İzin veren, kabullenici bir aile ortamının çocukların gelişim alanlarına katkıda bulunduğu görülmüştür (Williams ve Scott, 1953). Bu ebeveynler özellikle çocukları öğrenmeye teşvik eden etkinliklere dahil ederek ve çocuklarının sosyal gelişimini zenginleştirmeye yönelik ortamlar sunmuşlardır (Lugo-Gil ve Tamis-LeMonda, 2008). Sosyal becerileri etkileyen faktörlerden biri de düşük sosyoekonomik gelir düzeyidir. Düşük sosyoekonomik gelire sahip ailelerden gelen çocuklar, sosyal gelişimleri ve akademik başarıları açısından risklerle karşı karşıyadır. Yoksul olmayan çocuklarla karşılaştırıldığında, yoksulluk içinde yaşayan çocukların tüm gelişim alanları açısından dezavantajlı olduğu görülmektedir. Aslında ekonomik dezavantaj, kontrol edilen anne

eğitiminin etkileriyle bile çocukların sosyal yeteneklerinin yordayıcısı olmaktadır (Smith, Brooks-Gunn ve Klebanov, 1997). Hayatın erken dönemlerinde yoksulluğa maruz kalan çocukların daha sonra ekonomik dezavantaja maruz kalanlara göre başarı elde etme olasılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Duncan ve Brooks-Gunn, 2000). Geçici ekonomik dezavantajdan ziyade kronik dezavantajla karşı karşıya olan çocuklar, okula hazırlık ve sosyal becerileri ölçümlerinde daha düşük performans göstermektedir (NICHD Early Child Care Research Network, 2005). Düşük sosyo-ekonomik statüye sahip çocuklar, sosyal gelişimi ve akademik başarı için tehditlerle karşı karşıya kaldıklarından, özellikle finansal olarak yoksun aileler arasında bu becerileri etkileyen faktörleri belirlemenin önemli olduğu görülmektedir.

4.1.1. Sosyal Beceri Edinimi ve Performansı Etkileyen Faktörler

Elksnin ve Elksnin (2004), sosyal beceri eksikliklerinin öğrencilerin bilgi eksikliğinden kaynaklandığını varsaymışlardır. Bu varsayım göz önüne alındığında öğretmenlerin sorumluluğu, sağlanan öğretim sırasını kullanarak öğrenciye beceriyi öğretmektir. Çeşitli faktörler eğitimcilerin sosyal beceri ediniminin önemini yeniden düşünmelerine neden olmuştur. Sosyal açıdan yetenekli ve vasıfsız çocukların sonuçlarını inceleyen araştırmalar, bazı şaşırtıcı sonuçlar vermiştir (Kavale ve Forness,1996). Çalışmaların en endişe verici sonucu, erken çocukluk dönemindeki sosyal beceri sorunları ile yetişkin ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişki olarak bulunmuştur. Strain ve Odom (1986), erken çocuklukta sosyal beceri edinim eksikliğinin yetişkinlikteki önemli sorunların en iyi yordayıcısı olduğunu bildirmişlerdir. Sosyal becerileri gelişmemiş çocukların okulu bırakma riski daha fazladır ve bu çocuklar için çocuk suçluluğu oranları daha yüksek bulunmaktadır. Yetersiz sosyal beceriler, işsizliğin ve eksik istihdamın çoğundan sorumluyken, yeterli sosyal beceriler ve yüksek düzeyde duygusal zeka mesleki ilerlemeye yol açmaktadır (Elksnin, 1996).

Sosyal becerilerin edinimi ve geliştirilmesi, okullaşma sürecinin en önemli çıktılarından biri olarak görülmüştür. En sık atıfta bulunulan tanımlardan biri, sosyal becerileri “belirli bir durumda başkalarıyla sosyal olarak kabul edilebilir veya değer verilen ve aynı zamanda kişisel olarak faydalı olan belirli şekillerde etkileşim kurma yeteneği” olarak ifade eden Combs ve Slaby (1977) tarafından yapılmıştır. Ariel (1992), ise otuz kadar farklı sosyal beceriyi listelemiştir. Bu liste sosyal yeterlilik ve edinimi için gerekli

olan özel davranışları içermektedir. Geliştirilecek temel sosyal davranışlar; göz teması (olduğunuz başka bir kişiyle göz temasını sürdürüebilmek en azından kısa bir süre için dinleme veya konuşma), yüz ifadesi (gülümsemek, ilgi göstermek), sosyal mesafe (diğerlerine göre nerede duracağını bilmek; fiziksel temasın ne zaman uygunsuz olduğunu bilmek), sesin kalitesi (ses düzeyi, perde, konuşma hızı ve içeriğin netliği), başkalarını selamlamak (bir iletişim başlatmak veya bir selamlamaya yanıt vermek, başka bir çocuğu bir aktivitede size katılmaya davet etmek), sohbet etme (yaşa uygun konuşma becerileri, duygunuzu ifade etmek, soru sormak, dinlemek, ilgi göstermek, sorulan sorulara cevap vermek) başkalarıyla oynamak ve başkalarıyla çalışmak (kurallara uymak, paylaşmak, uzlaşmak, yardım etmek, konuşmak, başkalarını tamamlamak, teşekkür etmek, öyle olduğunu söylemek),dikkat çekmek veya yardım istemek (uygun yolları kullanmak), çatışmayla başa çıkma (saldırganlığı kontrol etme, kendinde ve başkalarında öfkeyle başa çıkma, eleştiriyi kabul etme) son olarak bakım ve hijyendir (Ariel, 1992). Bu yapılan liste, tümü başarılı sosyal edinim ve etkileşim için çok önemli görünen sözel olmayan ve sözlü becerilerin oldukça karmaşık olan yapısını temsil etmektedir. Bununla birlikte, çocukların sosyal becerileri edinme ve gerçekleştirmede başarısız olmasının da nedenleri vardır. Bunlar;

1. Engelleyici Davranışlar

Sınıftaki öğrenciler, sosyal becerileri öğrenmeye ve kullanmaya engel olan davranışlar sergileyebilmektedir. Davranış sürekliliğinin bir ucunda öğrenciler, sosyal durumlardan kaçınarak kendilerini sosyal açıdan daha becerikli olma fırsatlarından mahrum bırakacak kadar yüksek düzeyde kaygı yaşamaktadır. Diğer uçta, dürtüsel ve dikkatsiz olan bazı öğrenciler sosyal becerileri kazanamamakta ve uygulayamamaktadır. Bu öğrenciler için, sosyal becerileri öğretmeden önce veya öğretirken araya giren davranışları ele alınması gerekmektedir (Elksnin ve Elksnin, 2004). Sosyal becerileri kazanamayan çocuklar için Bellack, Hersen ve Lamparski (1979), sosyal beceri sınıflandırmalarında dört sosyal beceri geliştirme repertuarına şu şekilde atıfta bulunmuştur: Kendini ifade etme becerileri; duygu ifadesi (üzüntü ve mutluluk), görüş beyanı, övgüleri kabul etmek, kendi hakkında olumlu ifadelerdir. Diğer geliştirme becerileri ise; en iyi arkadaş hakkında olumlu görüşleri ifade etmek, başkalarını övmek, basit isteklerde bulunmak, başkasının görüşüne katılmamak, makul olmayan istekleri reddetmek olarak sınıflandırılmıştır (Bellack, Hersen ve Lamparski, 1979). Uygun

sosyal becerilere sahip olan bir çocuğun ise başkaları tarafından kolayca kabul edilmesini engelleyen başka davranışsal özelliklere de sahip olmaması gerekir; yüksek düzeyde rahatsız edici davranışlar (araya girme, dürtme, bağırma vb.) dürtüsel ve öngörülemeyen tepkiler; öfke nöbetleri; küfürlü dil; oyunlarda hile yapmak gibi bazı durumlarda, bu istenmeyen davranışların davranış değişikliği veya bilişsel davranış değiştirme prosedürleri ile ortadan kaldırılması gerekmektedir (Cartledge, 1996). Çocuklar ailelerinden öğrendiklerini yakın çevrelerine aktarmaktadır. Sosyal becerileri engelleyici davranışlara sebep olan güvensiz bağlanma stili çocukta içselleşme problemine neden olmaktadır (Seven, 2007). Bağlanma deneyimleri, özellikle anneyi içerenler, bireyin kendisinden ve diğer insanlardan beklentileridir. Bowlby bu beklentileri içsel çalışan modeller olarak adlandırmıştır (Bowlby, 1969, 1973). Bağlanma Kuramı'nın öncüsü Bowlby, bağlanmayı kurulan anlamlı duygusal bağ olarak tanımlamıştır. Bebek ve bakıcı (genellikle anne) arasında yaşamın ilk yıllarında (Bowlby, 1969, 1982, 1988) bir bağlanmanın kurulmasında ve gelişmesinde önemli faktörler tutarlı ve sevgi dolu tepkilerdir. Bakıcı tarafından ağlama, gülümseme ve jestler gibi davranışlar yakınlık arayan bebeğe verilmektedir (Cassidy ve Berlin, 1994). Bakıcıdan bebeğe zamanında, tutarlı, sevgi dolu tepkiler ve sağlanan konfor genellikle güvenli bağlanma ile sonuçlanmaktadır. Öte yandan bakıcı tarafından bebeğe verilen geç, tutarsız yanıtlar ve sevgi eksikliği güvensiz bağlanmaya neden olmaktadır (Bowlby, 1980; Cassidy ve Shaver, 1999). Güvensiz bağlanma içsel çalışmanın gelişimini etkilemektedir. Modellerin olumsuz olması, bebeklerin ebeveynlerini ulaşılmaz görmesi kendilerini yardıma, teselliye ve sevgiye layık olmayan bireyler olarak algılamalarına neden olmaktadır (Bowlby, 1973; Bretherton, 1992). Bebeklik döneminde şekillenen bağlanma stilleri, bireylerin duygusal ve davranışsal yönlerini hayatın diğer dönemlerinde etkilemeye devam etmektedir. Sosyal olarak içekapanıklık, endişe, çekinme ve korkaklık gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır (Seven, 2007).

2. İmkansızlık

Bazı öğrenciler, beceriyi kullanmak için çok az fırsata sahip oldukları için sosyal becerileri edinmede veya gerçekleştirmede başarısız olmaktadır. Bu durumun önüne geçmek için öğrencilerin gün boyunca gayri resmi olarak etkileşim kurma fırsatlarına sahip olmalarını sağlamanın yanı sıra öğrencilere işbirlikli öğrenme, akran eğitimi ve

diğer grup etkinlikleri gibi yapılandırılmamış sınıf etkinlikleri de dahil olmak üzere becerileri kullanma fırsatları sağlanmaktadır.

3. Geri Bildirim Eksikliği

Davranışları sürdürmek veya değiştirmek için geri bildirimler önemlidir. Öğrenme ve davranış sorunları olan öğrencilerin sosyal olarak daha yetkin hale gelmeleri için, bir beceri gerçekleştirildikten sonra onlara özel, bilgilendirici geri bildirim sağlanmaktadır. Ayrıca, ebeveynleri teşvik edilmelidir.

4. Çevresel İpuçlarına Duyarlılık Eksikliği

Bazı öğrenciler sosyal becerileri nasıl gerçekleştireceklerini bilmekte ancak bunları kullanacakları uygun zaman ve yerleri belirleyememektedir. Dikkati engelleyebilecek davranışları ortadan kaldırarak, öğrenciyi beceriyi uygun bir zamanda kullanmaya teşvik ederek veya öğrenciye beceriyi kullanacağı durumlar, yerler ve zamanlar oluşturmayı öğreterek öğrencilere çevreye daha duyarlı olması sağlanmalıdır.

5. Takviye Eksikliği

Öğrenciler sosyal becerileri gerçekleştirmeye devam etmek için güçlendirilmelidir. Beceri kullanımını takiben öğrencilere öğreterek olumlu pekiştirme sağlanmalıdır..

6. Özel Gereksinimli Çocuklar

Özel gereksinimli öğrenciler okulun ve toplumun beklentilerine uymayabilmektedir. Diğer öğrenciler gibi görünmeyebilir veya aynı şekilde davranmamaktadırlar. Özel öğrencilere aşina olmayan öğretmenler ve akranlar için bu farklılıklar endişe, güvensizlik ve hatta düşmanlık oluşturmaktadır. Özel gereksinimli öğrencilerin yetenekleri ve ihtiyaçları sıklıkla göz ardı edilmektedir. Bazı özel gereksinimli öğrenciler kolaylıkla belirlenebilir; görünüşleri veya eylemleri gözle görülür şekilde farklıdır. Diğerlerinin gözlemlenebilir işaretleri yoktur, ancak performansları beklentilerin altına düştüğünde öne çıkmaktadır. Örneğin, öğrenme güçlüğü olan öğrenciler okumaları, yazmaları veya hesaplamaları isteninceye kadar akranlarından ayırt edilememektedirler (Baligar, 2016). Özel gereksinimli olan çocukların normal sınıflarda sosyal etkileşimi kolaylaştırmak için üç koşul gereklidir. Bu koşullar; öğretmenin ve akran grubunun genel tutumu mümkün olduğunca olumlu veya kabul edici hale getirmek, sınıftaki akademik çalışmalarını sosyal olarak vakit geçirmesi için

maksimum fırsata sahip olacak şekilde düzenlenmek ve bunlara ek olarak çocuğa akranlarıyla sosyal teması artırabilecek belirli becerilerin öğretilmesi gerekmektedir (Elksnin ve Elksnin, 2004). Özel ihtiyaçları olan birçok çocuk, akranlarıyla olumlu etkileşimde bulunmak için gerekli sosyal becerilere sahip olmadığından, öğretmenlerin onların sosyal beceri düzeylerine erişmeleri ve eksiklikleri gidermeye başlamaları zorunlu görünmektedir (Baligar, 2016). Bilişsel, motor, dil ve diğer gelişim alanlarındaki eksikliklere ek olarak, engelli küçük çocuklar tipik olarak sosyal becerilerde bazı problemler sergilemektedir. Kaynaştırma ortamlarına yerleştirildiğinde, engelli birçok okul öncesi çocuk, diğer çocuklarla nadiren ve eksik bir şekilde etkileşime girmektedir. Strain ve meslektaşları, engelli okul öncesi çocukların sosyal yeterliliğini arttırmanın bir yolu olarak akran sosyal inisiyasyonlarının kullanımını araştırmışlardır. Prosedür, engelli olmayan akranlara sosyal önerileri engelli sınıf arkadaşlarına yönlendirmeyi öğretmeyi içermektedir (Strain ve Odom, 1986).

7. Ebeveynlerin Kişilik Yapıları

Ebeveynlik, bir yetişkinin günlük yaşamındaki en önemli rollerden biridir ve ebeveynlerin çocuklarına davranış biçimleri kişilikleriyle ilgilidir (Belsky, Crnic ve Woodworth, 1995). Bireysel yetenekler, kişilerarası ilişkilerin etkileşimi ve çevre ebeveyn tutumlarını etkileyen faktörler arasındadır. Kişiliği tanımlamak için birçok özellik kullanılsa da, beş faktör kişilik modeli kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır (Somer, Korkmaz & Tatar, 2004). Bu model nevroz, dışa dönüklük, açıklık, deneyim, uyumluluk ve vicdan olarak beş faktörü tanımlamıştır (Costa, McCrae ve Dye, 1991). Deneyime açık olan ebeveynler, açık fikirli reklama duyarlıdır fakat yeni deneyimler ve ilgi alanları çocuklarına karşı duyarlı olmalarına engel olabilmektedir. Uyumluluk, kişisel ilişki tarzının bir özelliğidir ve şefkat dürüstlük, yardımseverlik, empati ve güven içermektedir. Dolayısıyla bu kişilik özelliklerine sahip ebeveynlerin daha hassas ve daha az müdahale edici yapıda oldukları saptanmıştır. Bu ebeveynler çocuklarıyla uyumlu ve olumlu ilişkiler kurma çabası içinde ve ayrıca çocuklarından gelen ipuçlarına daha duyarlı halde olmaktadır. Vicdan; sorumluluk sahibi, güvenilir, kontrollü ve sistematik olmak demektir. Bu özelliklere sahip olan ebeveynlerin daha duyarlı ve destekleyici olması ve çocuklarına daha az güç göstermesi beklenmektedir (Smith vd., 2007). Ebeveynlerin kişiliği arasındaki ilişkiyi araştıran çeşitli durumların sonuçları farklı özelliklerin ebeveyn tutumları, ebeveyn tutumlarındaki değişimin

kısmen ilişkili olduğunu göstermiştir (Stams, Dekovie, Reijntjes, Belsky ve Prinzie, 2009). Çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili bir diğer kavram da değerlerdir. Değerler hayatımıza götüren temel ilkeler olarak tanımlanan, önem sırası ve bu göreceli düzen, tutum ve davranışlarımıza rehberlik etmektedir (Schwartz, 2006). Değerler teorisinde iyilikseverlik, gelenek, uygunluk, güvenlik, güç, başarı, hazcılık, teşvik, evrenselcilik ve özyönetim gibi on değer türünden bahsedilmektedir. Öte yandan ebeveynlerin çocuk yetiştirme uygulamaları, çocukların yaşadıkları kültürle uyumlu bireyler olmalarını sağlamaktadır (Roer-Strier, 2001). Bu noktada yol gösterici ilkeler olarak değerler, hangi amaçlara sahip olduğumuzun kararıyla yakından ilgilidir (Parks ve Guay, 2009). Ellison ve Sherkat (1993) ebeveyn tutumlarının dini değerleri ile bağlantısından bahsetmektedir. Schönplflug (2001)'in ise ortaya koyduğu gibi kuşaksal değer aktarımı seçicidir ve bireyin kişilik özellikleri, ebeveynlik tarzları, evlilik ilişkileri, aile değişkenleri, eğitim, yaş vb. bu aktarımdaki önemli değişkenlerdir.

8. Çocuk Yetiştirme Koşullarındaki Çeşitlilik

Yetiştirme koşullarındaki çeşitlilik, bebeklik ve çocukluk döneminde gelişim dönemlerini etkileyen önemli bir faktör olarak sıklıkla belirtilmektedir. Yetiştirme uygulamalarındaki farklılıklar, çocuk için ebeveynlerin rolünü vurgulamaktadır. Okul öncesi döneminde ebeveynler, çocukların sosyal becerilerini çevreleyen koşulları sınırlamaktadır (Reed ve Bril, 1996). Aile ortamı kalitesi sosyal gelişim becerileri ile doğrudan ilişkili görünmektedir (Poresky ve Henderson, 1982). Otoriter, kısıtlayıcı bir aile ortamının çocukların gelişimlerine olumsuz katkıda bulunduğu inanılmaktadır (Williams ve Scott, 1953). Ayrıca gelişimciler uzun zamandır çocukların öğrenmesini yetişkinlerle sosyal etkileşimlere bağlı olarak kavramsallaştırmışlar ve çocukların sosyal yeteneklerini en üst düzeye çıkaran belirli ebeveynlik davranışlarını anlamaya çalışmışlardır. Araştırmalar olumsuz yetiştirme koşullarının çocukların gelişim becerileri üzerinde zayıflatıcı bir etkiye yol açabileceğini göstermiştir (Rao, Sun ve Chen, 2017). Okul öncesi dönemde, ebeveynlik ve bununla ilişkili sorumluluklar genellikle anne babalarda yüksek düzeyde strese neden olmaktadır (Guthermuth-Anthony vd., 2005). Ebeveynlik stresi ile çocukların gelişimleri arasında doğrudan bir bağlantıyı destekleyen bazı kanıtlar olsa da çoğu araştırma ebeveynlik davranışı ve çocuk yetiştirmenin aracılık ettiği dolaylı bir etki için kanıt sağlamaktadır (Crnic, Gaze ve Hoffman, 2005). Ebeveynlik stresi, yetiştirme ortamında çocuğu olumsuz

etkileyerek bir dizi sosyal gelişim sorunlarına yol açmaktadır (Crnic ve Low, 2002). Ebeveyn stresi ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin gerçekleştiği bağlamı içeren çok faktörlü bir kavram gibi görünmektedir (Abidin, 1995). Daha ziyade stres ebeveyn-çocuk etkileşimlerini etkiliyor gibi görünmektedir, bu da çocukların sosyal alanlardaki gelişimsel işlevlerinin kalitesini etkilemektedir (Crnic ve Low, 2002). Düşük sosyoekonomik koşullara sahip ailelerden de gelen çocuklar, sosyal gelişimleri için sorunlarla karşı karşıyadır ve bu becerilere yönelik tehditler nedeniyle bu çocuklar yüksek risk grupları arasına girmektedir. Ekonomik dezavantajın aile içi stresörleri artırması, psikolojik sıkıntı oluşturmaları ve ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin kalitesini bozması nedeniyle düşük ekonomik düzeyin çocukların yetiştirme koşullarını olumsuz etkilediği düşünülmektedir (McLoyd, 1998). Anne ve babaların çocuk yetiştirme koşulları çeşitli nedenlere bağlı olarak farklılık göstermektedir. Ebeveynler bir yandan çocuğunun bağımsız bireyler olmasını, kendi sorumluluklarını üstlenmesini isterken bir yandan da çocuğun kendi başına kararlar almasına izin vermemektedir (Gülay ve Akman, 2009). Engelleyici bir tutum takınarak çocuğun bağımsız davranmasını engellemektedir. Bazı ebeveynler ise çocuğun doğru yetişmesi ve başarılı bireyler olabilmesi için her isteğini kolay elde etmemesi gerektiğine inanmaktadır. Çocukluk yıllarında engellenmiş olan ebeveynler, kendilerine tanınmamış özgürlüklere çocuklarının sahip olmasını kıskanabilmektedir. Bu nedenle çoğu kez kendi anne babalarından gördükleri yöntemlerle çocuklarını sınırlandırma, aşağılama, ciddiye almama ve önem vermeme gibi yollara başvurmaktadırlar. Anne babanın aşırı baskı altında yetişmiş olması bazı durumlarda da kendi yetiştirilme tarzının tam tersi bir tutum sergilemesine neden olarak çocuğa karşı aşırı gevşek bir tavır sergilemektedir. Bu da çocuğun uyumlu bir birey olarak yetişmesini engellemektedir (Yavuzer, 1988). Ebeveynlerin çocuklarına karşı sergilediği tutumlar anne babanın çocuktan beklentileri ile yakından ilişkilidir. Anne ve babanın çocukla ilişkisinde soğuk tavırlar sergilemesi, anne-babanın çocuğa karşı olumsuz bir tutum içinde olması, çocuğun da başkalarına karşı benzer davranışlar sergilemesine neden olacaktır (Kulaksızoğlu, 2002). Gelişimsel gecikmeleri olabilecek çocukların belirlenmesi, daha sonraki zorlukların önlenmesine yönelik ilk adım olmaktadır (Gümüşdağ ve Yıldırım, 2018).

9. Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinin Kalitesi

Ebeveynlerin sevgi ve şefkat sunma derecesi, duygusal bağlılık, güvenilirlik ve tutarlılık ile ebeveynlerin çocuklarıyla etkili bir şekilde ilişki kurma derecesi belirlenmektedir. Ebeveyn ve çocuk ilişkilerinin kalitesi ne kadar iyi olursa, çocukların çevreleriyle sosyal beceri uyumu da o kadar iyi olmaktadır (Golombok, 2000; Lamb ve Lewis, 2011). Çocukların ebeveynleri veya ebeveyn figürleriyle ilişkilerinin kalitesi, yoksulluk ve sosyal izolasyonun uyumsuzlukla ilişkilendirilmiştir. Yeterli ekonomik, sosyal ve fiziksel kaynakların mevcudiyeti sağlıklı uyumu destekleyen faktörlerdir. Hem doğrudan hem de dolaylı olarak uyumu etkileyen kişilik, mizaç veya fizyolojik işlevde sosyal becerileri etkileyen faktörler arasındadır (Goodman ve Brand, 2008).

Baumrind'in (1971, 1975) 1960'lardaki öncü araştırmasını temel alan bir başka büyük araştırma grubu, farklı ebeveyn sosyalleşmesi türlerinin etkilerini araştırmıştır. Baumrind sıcakkanlı, ilgili, çocukları için net sınırlar koyan, kısıtlamalarını ve bunun nedenlerini açıklayan ebeveynlerin hem yetişkinlerle hem de akranlarıyla etkileşimlerinde sosyal olarak daha becerikli çocuklara sahip olduklarını göstermiştir. Buna karşılık benzer sınırlar koyan ve disiplin gerekçelerini açıklayamayan ebeveynlerin (Baumrind'in terminolojisinde otoriter ebeveynler) davranışları, ebeveynlerinin izin vererek ve daha az sayıda sınırlar konulan çocukların sosyal açıdan daha yetkin oldukları kanısına ulaşmıştır.

10. Tek Ebeveynli Aileler ve Çocukların Uyumları

Ekonomik yeterlilik, sağlanan eğitim fırsatlarının kalitesi dahil olmak üzere çocukların refahını dolaylı olarak etkileyebilecek bir dizi faktör (arkadaşlar, komşular ve akrabalar) bulunmaktadır. Bu kaynakların sağladığı fırsatlar ve destek çocukların refahını etkilemektedir. Destekleyici sosyal ilişkiler ve ağlar, aile içindeki uyumlu yetişkin ilişkileriyle aynı şekilde çocukların refahını artırmaktadır. Çok sayıda araştırma, ebeveynlerinden ayrı yaşayan çocukların büyük çoğunluğunun sosyal etkileşimlere iyi uyum sağladığını göstermektedir (Amato ve Dorius, 2010). Bununla birlikte baba yokluğu, boşanma ve tek ebeveynli aile yaşamının etkisi üzerine yapılan araştırmada, tek ebeveynli ailelerdeki çocukların, iki ebeveynli ailelerdeki çocuklara göre daha fazla uyum zorluğu yaşadığı gözlenmiştir. Araştırmacılar bir dizi sonucu incelemişler ve her durumda çocuklar ebeveynlerinin boşanmasına maruz kaldığında uyumsuzluk

oranlarının iki katı arttığı belgelenmiştir (Arrighi ve Maume, 2007). Tek ebeveynli ailelerde çocuklar arasında artan uyumsuzluğun başlıca nedenleri, ebeveynlerden biri veya her ikisi ile bozulan ilişkilerdir. İlişkileri bozulan ebeveynlerin çocukları, destekleyici ebeveyn ilişkilerinden birini kaybetmekte ve yerleşik olmayan ebeveynlerinden hem psikolojik hem de maddi destekten yararlanamamaktadır (Hansen, Joshi ve Dex, 2010). Ek olarak birçok boşanma, çocukları ayrılıktan önce ve sonra ebeveyn çatışmasına maruz bırakmaktadır. Ebeveynlerden birinin reddedilmesi veya ayrılarak yeni bir mahalleye, okula taşınmak gibi olası yer değiştirmeler çocuğu olumsuz yönde etkilemektedir. Aile yapısındaki bu faktörler, çocukları tek ebeveynli ailelerde psikolojik risk altına sokmak için bir araya gelerek olumsuz sosyal beceri edinimine sebep olmaktadır (Amato ve Fowler, 2002).

4.2. Sosyal Beceriler ve Aile

Sosyal beceriler, sosyal kurallara dayalı öğrenilmiş davranışlardır ve bireylerin toplumdaki diğer kişilerle uygun şekilde etkileşime girmesini sağlamaktadır (Aksoy ve Baran, 2010). Başka bir tanıma göre sosyal beceriler, sosyal yeterliliğin bir bileşeni ve sosyal davranışın kalitesinin genel bir ölçüsü olarak adlandırılmıştır (Gulay ve Akman, 2009). Sosyal beceriler insanın çeşitli yaşam evrelerinde sosyal ilişkiler geliştirmesini, sosyal uyumu sağlamakta ve var olan sosyal ilişkileri sürdürmektedir. Bu nedenle okul öncesi çocuklar için çok önemli bir dönem olarak görülmüştür (Ziv, 2013). Sosyal becerilerin geliştirilmesi çocukların başkalarıyla başarılı ilişkiler kurmasına, okula hazır olmalarına ve akademik performansın yanı sıra resmi okul ortamına uyumuna yardımcı olmaktadır. Sosyal beceri eksikliği çocuklar da yalnızlık duygusuna, zihinsel ya da davranışsal sorunlara, ebeveynleri, öğretmenleri ve akranları ile zayıf etkileşimlere ve okul uyumsuzluğuna yol açmaktadır. Bu nedenle okul öncesi çocukların sosyal becerilerini araştırmak ve müdahaleleri tasarlamak için sosyal eksiklikleri belirlemek gerekmektedir. Sosyal becerilerin değerlendirilmesi işbirliği, iddia ve öz kontrolün ölçülmesi yoluyla gerçekleştirilmektedir. Ev ortamı çocukların sosyal becerilerinin gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Lodder vd., 2016). Sosyal becerilerin gelişimi ilk olarak evde ebeveynlerle etkileşimler yoluyla kişilerarası seviyelerde başlamaktadır. Daha sonra çocuklar ilk sosyal çevre olarak anaokuluna girer ve sosyalleşme sürecini sürdürmektedirler. Okul öncesi dönemde çocuklar zamanlarının

çoğunu aileleriyle geçirdikleri için ebeveynler, güvenliklerini sağlama, streslerini atma ve istenmeyen davranışlara karşı onları eğitime açısından bazı bakım işlevlerini yerine getirmektedir. Çocuklar sosyal becerileri ebeveyn-çocuk etkileşimleri içinde uygular ve bunları çevresi ile etkileşimlerinde kullanmaktadırlar (Tan ve Camras, 2011). Benzer şekilde, çocuklar evde edindikleri sosyal becerileri okuldaki öğretmenleri ve akranlarıyla sonraki etkileşimlerinde uygulamaktadır. Buna göre ebeveynler, çocukların yaşam becerilerinin gelişiminde etkili güçler olarak kabul edilir ve çocukların sosyal becerilerinin güvenilir bir şekilde değerlendirilmesi için en iyi konumdadır. Ebeveynler, çeşitli sosyal becerilere ihtiyaç duyulan farklı durumlarda çocuklarla etkileşime girmektedir. Öte yandan ebeveynlerin çocukların davranışlarına ilişkin bilgileri sınıf ortamının ötesine geçmektedir (Olcer ve Aytar, 2014). Bu nedenle çocukların sosyal becerilerinin kapsamlı bir değerlendirmesi, ebeveynlerin bakış açılarının karşılaştırılmasını gerektirmektedir. Ailenin sosyoekonomik durumu, ev ve okul ortamı çocuklarda sosyal becerilerin değerlendirilmesini etkilemektedir. Sosyal becerilerin gelişimi erken yaşta başlar ve cinsiyetler arasında farklılık göstermektedir (Mohamed, 2018). Örneğin, kızlarda erkeklerden daha hızlıdır ancak İran çalışmalarında cinsiyet farklılıkları ile sosyal becerilerin gelişimi arasında hiçbir ilişki bulunmamıştır (Shahim, 2015). Ek olarak kültürel arka plan, farklı sosyal ortamlarda sosyal becerilerin gösterilmesini etkilemektedir (Taverna vd., 2011). Batılı olmayan bağlamlarda sosyalleşme süreci, ebeveynlerin ve toplumun beklentilerine bağlılık yoluyla gerçekleşir ancak sanayileşmiş toplumlarda otoriter statü, ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerinde daha düşük bir etkiye sahip olmaktadır (Nourani, 1999).

Aile, her büyüme döneminde olduğu gibi bireyin erken çocukluk döneminde de belirleyici bir etkiye sahiptir. Çocuklar aile ortamının verdiği güvenin de etkisiyle duygu ve davranışlarını sınırsız bir şekilde ifade etmektedir. Ancak zamanla çocuklar, ebeveynlerinin her davranışı kabul etmediğini gördükleri için kendilerini kontrol ederek organizasyon becerilerini geliştirmektedir. Çocukların ilk sosyal deneyimleri aile ile olur ve bu sayede kendi sosyalliklerini kazanmaktadır. Çocuklar bir sorun olduğunda nasıl davranacakları gibi temel becerileri ailedeki davranışları gözlemleyerek öğrenmektedir (Kol, 2016) Beceri, arzu edilen bir şeyi yapma veya onu elde etmek için gerekeni yapma olasılığı ve kapasitesi olarak tanımlanmaktadır (Goodman, Joshi, Nasim ve Tyler, 2015). Sosyal beceri programlarının geliştirilmesi konusunda çeşitli

çalışmalar yapan Ikesako ve Miyamoto (2015) beceriyi kişinin refahının ve sosyal gelişiminin en az bir bölümünü ilgilendiren, eğitimle değerlendirilip geliştirilebilen kişisel özellikler olarak tanımlamaktadır. Ebeveyn stilleri çocukların sosyal, duygusal ve kişisel gelişimini önemli ölçüde etkilemektedir. Özellikle stresli bir ilişkinin çocuklar üzerinde baskı oluşturduğu, kaygıyı artırdığı ve anne babanın ilgi ve sıcak ilişkisinin artmasının çocukları olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir. Benzer şekilde, çeşitli ebeveyn tutumları ile pek çok ebeveyn tutumları arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir (Ajilchi ve Kargar, 2013). Kılıç, Var ve Kumandalar (2015) otoriter anne baba tutumlarının, duygu yönetimi becerilerini önemli ölçüde etkilediğine işaret etmektedir Farklı yaş gruplarına uygulanan araştırmalar, anne baba tutumlarının sosyal ve duygusal becerileri etkilediğini göstermektedir. Karmaşık yapılara sahip olan sosyal beceriler, erken çocukluk döneminde akran ilişkileri kurmada önemli rollere sahiptir. Bu becerilerin zayıflığının ilişkilerin başlamasında ve uzamasında sorunlara neden olduğu ve akran ilişkilerini sorunlu hale getirdiği görülmektedir. Sosyal beceri eksikliği ve anti-sosyal davranışların oluşmasında eğitim faktörleri, aileler, arkadaş-akran maruziyeti ve biyolojik geçiş döneminde olmak etkilidir (Brodeski ve Hembrough, 2007). Bu faktörler anne babaların ilgili tutum-davranış kalıpları, kişisel özellikleri, çocukları ve sosyalleşme sürecinin bir parçası haline gelen kendini ifade etme becerilerini etkilemektedir (Kale, Çağdaş ve Tepeli, 2013). Rosli (2014), anne-baba tutum-davranışları ile çocukların sosyal davranış sorunları ve gelişim özellikleri arasında, ebeveynlik tarzlarının çocukların sosyal ve duygusal gelişimine etkilerini araştırdığı çalışmada istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ile karşılaşmamıştır. Özellikle çocuklarıyla yoğun ilişkiler içinde olan annelerin, çocuklarının gelişimi üzerinde daha etkili olduğu düşünülmektedir. Ajilci ve Kargar (2013), annelerin çocuklarıyla daha sağlıklı ve güçlü bir iletişim kurmaları için stres yönetiminin önemli olduğunu, çünkü annelerin stresli ve öfkeli tutumlarının çocuklarda kaygıya neden olduğunu söylemektedir. Ambrose (2013), annelerin çocuklara yönelik olumsuz tepkilerinin çocuklarda duygu ayarlama güçlüklerine ve işbirliği, özdenetim, özgüven, sorumluluk alma gibi prososyal becerileri etkilediği görülmektedir. Doğal olarak annelerin olumlu ve destekleyici tutum-davranışları işbirliği, öz kontrol, güven gibi temel becerilerin gelişmesini sağlamaktadır. Çocukların cinsiyetlerinin de etkili olduğu, ebeveynlerin

sosyal gelişimlerine yönelik tutumları gibi erkek çocukların da genellikle babalarından, kız çocukların ise annelerinden etkilendiği ifade edilmektedir (Okumura ve Usui, 2010).

Sosyal beceriler, ilişkisel süreçler ve bireylerin refahı için merkezdir. İyi sosyal becerilere sahip bireyler tipik olarak olumlu ilişkisel deneyimlere sahipken (Burleson ve Samter, 1996), zayıf sosyal becerilere sahip kişiler genellikle olumsuz ilişkisel sonuçlar yaşamaktadır (Segrin ve Flora, 2000). Sosyal becerilere sahip bireylerle karşılaştırıldığında, sosyal becerileri zayıf olan kişiler stres yaşadıklarında yalnızlık gibi psikososyal problemler geliştirmeye daha yatkın olmaktadır (Ward, Sylva ve Gresham, 2010). Başka bir deyişle sosyal beceri eksiklikleri olan bireyler, çatışma gibi stresli durumlarla başa çıkma ve bunları yönetme konusunda daha az beceriklidir. Sonuç olarak bu bireylerin yalnızlık duygularını deneyimlemeleri daha olası olmaktadır. İletişim becerilerinin öğrenildiği birincil bağlamlardan biri köken ailesidir (Burleson ve Kunkel, 2002; Peterson ve Hann, 1999) bu nedenle aileler sosyal becerileri incelemek için ideal bir bağlam olmaktadır. Sosyal öğrenme mekanizmaları aracılığıyla (Bandura, 1986), ebeveynler aile ortamında çocuklarının sosyal becerilerinin gelişimini etkileyen model olarak hizmet etmektedir. Yani çocuklar, ebeveynlerinin başkalarıyla etkileşim kurma biçimlerini gözlemleyerek ve taklit ederek farklı bireylerle nasıl etkileşimde bulunacaklarını öğrenmektedir. Ebeveynleri etkili sosyal becerilere örnek olan çocuklar genellikle iyi sosyal beceriler geliştirirken, ebeveynleri etkisiz sosyal becerilere örnek olan çocuklar genel olarak zayıf sosyal beceriler geliştirmektedir. Buna göre araştırmalar, genç yetişkinlerin ve ebeveynlerin sosyal becerilerinin pozitif yönde ilişkili olduğunu (Burke, Wozidlo ve Segrin, 2012) ve çocukların akranlarıyla etkileşimlerinin ailede gözlemledikleri sosyal becerilerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir (Koesten, 2004; Repetti, Taylor ve Seeman, 2002). Aile içi çatışmaları yönetmek, etkili sosyal beceriler gerektirmektedir. Örneğin, duygularını yapıcı bir şekilde açıklayabilen, birbirlerini eleştirmeden veya sinirlenmeden iletişimlerinin ilişkisel sonuçlarını değerlendirebilen bireyler, aile içi çatışmaları daha iyi yönetmektedir. Ayrıca bireyler duygularını öfkelenmeden ifade ettiğinde çatışmalar azalmaktadır. Bireyler, aile çatışmalarını etkili bir şekilde yönetmek için gerekli sosyal becerilere sahip olmadıklarında, yalnızlık dahil olmak üzere bir dizi olumsuz psikososyal sonuç riski altında olmaktadır (Feeney, 2006; Johnson, LaVoie ve Mahoney, 2001). Bu tür psikososyal sorunları geliştirme riski, özellikle aşırı düzeyde yıkıcı çatışmaların

damgasını vurduğu stresli aile ortamlarında yüksektir. Çocuklar aile içi çatışmayı yoğun ve yanlış yönetildiğini algıladıklarında, yetersiz sosyal ve kişisel gelişimin yanı sıra yalnızlığa bağlı uyum güçlükleri yaşamaktadır (Johnson vd., 2001). Ebeveynlerin çocukların sosyal becerileri için model olarak hizmet ettikleri göz önüne alındığında, ebeveynlerin ve etkisiz sosyal becerilere sahip çocukların, stresli ve yıkıcı aile çatışmalarını yönetmede zorluk çekmektedir. Bu durum da aile üyeleri arasında daha fazla yalnızlığa yol açmaktadır. Sosyal becerilerin aile düzeyinde aile ortamı çatışması ve yalnızlık arasındaki ilişkiyi yumuşatacağını, bu ilişkinin iyi sosyal becerilere sahip bireylerde en zayıf, sosyal becerileri zayıf bireylerde ise en güçlü olduğu belirtilmektedir.

4.3. Sosyal Beceriler ve Sosyal Uyum

İnsanın sosyal bir varlık olması, hayatının herhangi bir aşamasında sosyal ilişkiler kurma ve diğer sosyal ilişkilere katılma eğiliminde olmasını sağlamaktadır. Doğduğu günden itibaren sosyalleşme sürecinde olan birey, yaşamını sosyal beceriler üzerinden yapılandırmaktadır. Yardım etme, bilgi isteme, teşekkür etme, özür dileme, herhangi bir konuda sohbet başlatma, soruları yanıtlama, kurallara uyma, sırasını bekleme, işbirliği yapma, eleştirileri kabul etme, yaptığı iş için geri bildirim isteme, kendini tanıtmaya gibi sosyal beceriler topluma uyumunu, toplumla bütünleşmesini, yaşlıları ve diğerleriyle iletişim ve etkileşimini sağlamaktadır (Çifçi ve Sucuoğlu, 2004).

Sosyal gelişim sürecinde sosyal uyumu sağlama, sosyal ilişkiler oluşturma ve var olan sosyal ilişkileri sürdürme araçlarından biri olan sosyal beceriler, yaşamın ilk yıllarında öğrenilir ve bireyin yaşamı üzerinde uzun vadeli önemli etkilere yol açmaktadır (Gülây ve Akman, 2009). Bu bağlamda okul öncesi dönemden itibaren çocukların yaşam kalitesini belirleyen ve çevreye uyumlarını sağlayan sosyal becerilerinin geliştirilmesi ve desteklenmesi önemli olmaktadır. Türkiye'de okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal beceri gelişimleri, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Okul Öncesi Eğitim Programı'nda sıralanan amaç ve kazanımlar kapsamında hazırlanan etkinliklerle desteklenmektedir. Duygularını tanıma, kontrol etme, kendini motive etme, başkalarının duygularını tanıma, başkalarıyla ilişkilerini yönetme, hoşgörü gösterme, farklılıklara saygı duyma, yaşamı iyileştirme ve koruma sorumluluklarını üstlenme, kavrama gibi becerileri kapsayan eğitim programı sosyal hayatın nasıl sürdürüldüğü,

sosyal becerileri geliştirmek ve sosyal-duygusal gelişim alanını desteklemek için olduğu söylenmektedir. Sosyal becerilerin değerlendirilmesi, bireylere geri bildirim sağlamakta, sosyal beceri eksikliğini ortaya koymakta ve sosyal beceri eğitim programlarının etkisini göstermektedir. Sosyal becerilerin değerlendirilmesinde, değerlendirmenin amacına ve değerlendirilecek grubun özelliklerine göre farklı teknikler kullanılmaktadır (Gülay ve Akman, 2009). Sosyal beceriler üzerine yapılan çalışmaların çoğu (Miller, 2002; Diener ve Kim, 2004; Günindi, 2008; imen, 2009) var olan durumu ortaya koymayı amaçlamakta, sosyal becerileri geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir. Sosyal beceriler, sosyal etkileşimi başlatan ve sosyal yeterlilik lleriyle düzgün bir şekilde ilişkilendirilen ayrık, gözlemlenebilir ve öğretilebilir davranışlardır. Tüm ocuklar için sosyal beceriler, sosyal inisiyasyonları yani dikkati başka bir bireye yönlendiren davranışları içermektedir. Sosyal etkileşim için fırsat oluşturmaktadır. Sosyal beceriler aynı zamanda sosyal problem çözme becerilerini (kişiler arası çatışmayı tanımlama ve çözme), toplum yanlısı becerileri (paylaşma, yardım verme, sevgiyi ifade etme) ve sosyal söylemin diğer bileşenlerini içermektedir. Szli tepkileri içeren sosyal beceriler bir veya daha fazla ortakla etkileşim kurduğu ve sürdürdüğü ölçüde sosyal olarak tanımlanmaktadır (Odom, McConell ve Mcevoy, 1992). Sosyal beceriler, etkili kişilerarası işlevsellik için sıklıkla bir dizi arzu edilen beceriler olarak kavramsallaştırılmıştır ve bir kişinin başkalarıyla iyi geçinme, sosyal çevreyi olumlu yönde etkileyen davranışlarda bulunma yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Caldarella ve Merrell, 1997; Gresham ve MacMillan, 1997). Sosyal beceriler, birey ve evre arasındaki bağlantı (Phillips, 1978), psikolojik sağlığımızın hayati bir parçası olan akran ilişkilerini başlatmak ve sürdürmek için kullanılan araçlar olarak görülmüştür.

Yaşamın ilk yıllarında kazanılan deneyimler, diğer gelişim alanlarında olduğu gibi çocuğun sosyal gelişiminde de önemli bir yere sahip olmaktadır (imen, 2009). Okul ncesi dönem sosyal becerilerin gelişimi açısından kritik bir dönemdir (Ekinci-Vural, 2006; Elibol-Gültekin, 2008). Bu nedenle bu dönem çocukların davranışlarının gözlemlenmesi, gelişimlerinin desteklenmesi ve olası problemlerin önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Alisinanoğlu ve Kesicioğlu, 2010; Kargı ve Erkan, 2004). Sosyalleşme de süreç bireyin sosyal ve katılımcı bir insan olmasını sağlayan niteliklerin kazanılmasıdır (Mavi-Dervişoğlu, 2007). Sosyal becerilerin kazanılması, sosyalleşme

üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmaktadır. Sosyalleşen kişilerin sosyal becerilerini uygun ve düzenli kullanmaları beklenmektedir (Sroufe, Cooper, Dehart, Marshall ve Bronfenbrenner, 1992). Toplumun bir üyesi olmak, toplumun bir parçası olduğunun farkında olmak ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmek, toplumsal hayatta gerekli olan sosyal becerilerin kazanılmasıyla mümkün olmaktadır (Hartup, 1992). Sosyal becerilerin aile hayatı, okul hayatı ve genel başarısında önemli bir rolü bulunmaktadır. Bireyin iyi ilişkiler kurması, toplumsal kurallara uyma sorumluluğunu üstlenmesi, başkalarına yardım etmesi ve haklarını kullanması açısından da önemli olmaktadır (Avcıoğlu, 2005). Çocukların sosyal becerileri, diğer çocuklara karşı davranışlarını da içermektedir. Sosyal becerileri iyi olan kişiler, diğer insanlarla etkileşim gerektiren her türlü etkinlikte başarılı olmaktadır (Karayılmaz, 2008). İyi gelişmiş sosyal beceriler, bireyin sosyal ilişkilerinin şekillenmesinde belirleyici bir role sahiptir. Bu beceriler okul öncesi dönemde çocuğun akranlarına karşı davranışlarını da etkilemektedir (Gülay, 2009). Ayrıca okul öncesi dönem, sorunların belirlenmesi ve belirlenen sorunlarla baş etmek için gerekli önlemlerin alınması açısından büyük önem taşımaktadır. Bunlar erken yaşta tespit edilmezse ilerideki dönemlerde de ciddi sorunlara yol açmaktadır (Mavi-Derrişoğlu, 2007). Problem davranışlarının belirlenmesinde okul öncesi öğretmenleri önemli rol oynamaktadır (Alisinoanoğlu ve Kesicioğlu, 2010). Becerilerin gelişmemesi veya geç gelişmesi çocukta olumsuz davranışlara neden olmaktadır (Elibol-Gültekin, 2008). Yapılan iteratür taramasında çocukların sosyal becerilerini etkileyen birçok durum olduğu görülmüştür. Çocuğun ilk yıllarında sosyal, duygusal ve davranışsal gelişimi hakkında bilgi sahibi olunması, yetişkinlikte ortaya çıkabilecek duygusal ve davranışsal sorunların erken teşhisi ve önlenmesinde büyük önem taşımaktadır. Bu tür bilgiler, çocuğun bu gelişim alanları ve desteklendiği etkili bir eğitim ortamının sağlanması açısından önemli olmaktadır (Lemerise ve Arsenio, 2000).

4.4. Akranlarla Olan İletişim

Çocuğun dünyası birçok bireyden oluşmakta ve bazı bireyler çocuk için daha önemli bir rol oynamaktadır. Çocukların sosyal destek ağlarının yordayıcıları olduğu düşünüldüğünde, arkadaşlıkların beslendiği süreçler gelecekteki ilişkisel sorunların önlenmesi için önemli görülmüştür (Kupersmidt vd., 1990). Sosyal destek, bireylere kendileri hakkında geri bildirim ya da doğrulama için fırsatlar sağlamakta ve

başkalarından beklentilerini kapsamaktadır (Caplan, 1974). Sosyal desteğin ölçütleri niteliksel veya nicelikselidir. Niteliksel olarak bazı araştırmacılar, çocukların aldıkları destekten ne kadar memnun olduklarına odaklanmaktadır (Harter, 1985). Nicel olarak, araştırmacılar çocukların destek için başvurabilecekleri insan sayısı, destek ağları gibi sosyal medyanın boyutuna bakmaktadır (Lustig vd., 1992). Arkadaşlardan ve akranlardan gelen destek, çocukların uyumu için önemli bir yordayıcıdır. Akranlarla olan ilişkide görülen sosyal destek eksikliği veya bir akran grubu tarafından sosyal reddedilme gibi faktörler akademik başarısızlığın ve okulu bırakmanın sebepleri arasına girmektedir (Parker ve Asher, 1987). Genellikle hiç arkadaşın olmamasına kıyasla en az bir iyi arkadaşına sahip olmak daha iyi mantığıyla hareket edilmektedir (Bukowski ve Newcomb, 1987). Genel olarak daha düşük sosyal destek seviyeleri, çocuklarda daha fazla duygusal ve davranışsal sorunlara yol açmaktadır. Çocukların sınıf arkadaşlarından algıladıkları sosyal desteğin düşük seviyeleri, yüksek düzeyde depresyon, kaygı, dikkat sorunları, düşünce sorunları, sosyal sorunlar, bedensel şikayetler ve düşük benlik saygısı ile ilişkilendirilmiştir (Teoh, 1997; Wolchik vd., 1989). Ayrıca sosyal destek özellikle akranlar ve diğer yetişkinler gibi aile dışı üyeler tarafından sağlandığında, çocuklar davranış problemlerini dışarıya vurmaktan çok içselleştirdiklerini bildirmişlerdir. Konsantrasyon/dikkat güçlükleri ve somatik şikayetler, altta yatan anksiyete ve depresyonu maskeleydikleri için genel içselleştirme bozukluklarıyla ilişkili olmaktadır (Kashani vd., 1981; Kovacs ve Beck, 1977). Arkadaşlıkların çocuğun davranışlarını şekillendirmede işlevsel bir rolü bulunmaktadır. Kurulan arkadaşlıklar çıkarların, umutların veya korkuların rızayla onaylanmasını sağlamak, öz-değer duygularını güçlendirmek, yakınlık için sevgi ve fırsatlar sağlamak, kişilerarası duyarlılığın büyümesini teşvik etmek ve ebeveyn ilişkileri için prototipler sunmaktadır (Sullivan, 1953). Akran grubu içinde çocuklar saygı, eşitlik ve dayanışmanın geliştirildiği fikirleri test etmekte ve akranlarından geri bildirim almaktadır (Bukowski ve Hoza, 1989). Sosyal desteğin çocukların ruh sağlığının bu kadar önemli bir yordayıcısı olduğu düşünüldüğünde, çocuğun arkadaş edinme ya da arkadaşlarını kaybetme mekanizmaları hakkında pek çok soru sorulmaktadır. Sosyal desteğin ruh sağlığı sorunlarıyla nedensel ilişkisinin sosyal beceri eksikliğinden mi yoksa çarpık bilişten mi kaynaklandığı belirsizdir. Sosyal becerilerden yoksun olan çocuklar başlangıçta arkadaşlık başlatma becerilerine sahip olamamaktadır. Fazla

arkadaş edinmemekte ve genellikle edindiği arkadaşlıklarla ilişkiyi sürdüremeyerek onları kaybetmektedir. Genel olarak sosyal becerilerden yoksun çocuklar sonunda akranları tarafından reddedilmektedir (Hymel vd., 1993). Öte yandan, sosyal izolasyonu kendi kontrolü dışındaki dışsal ipuçlarına bağlayarak herkesten uzaklaşmaktadır (Crick ve Ladd, 1993). Kendileri hakkında çarpıtılmış bilişleri olan çocuklar, kaçınılmaz olarak kendilerini değersizleştirmekte ve bunu fark etmemekte ya da akranlarının onlarla ilgilenme çabalarını farkında olmadan reddetmektedir (Brumback vd., 1977). Çarpık benlik algılarının çocukların arkadaş edinme becerilerini etkileyebileceği düşünüldüğünde, bunun aslında çocuğun mizaç yapısının bir parçası olup olmadığı sorusu ortaya çıkmaktadır. Mizaç, çocukların arkadaş edinme becerilerinde bir risk faktörü olarak görülmektedir. Thomas ve Chess (1977), çocukların mizacının da çevrelerinden ve akranlarından gelen tepkilerden etkilediğini açıklamıştır. Rothbart (2007) 'a göre mizaç kişilik gelişiminde önemli bir role sahiptir ve bireysel farklılıklar yaratan bir yapı olarak görülmüştür. Mizaç farklılıkları biyolojik temellidir ve genetik mirastır. Çocuklar her yaşta birbirinden özel ve farklı olmaktadır. Bazı çocuklar aktifken bazıları arka planda kalmayı tercih eder, bazı çocuklar kolayca sinirlenebilirken bazıları ise daha sakin yapıya sahip olmaktadır. Bu farklılıklar akranlarla olan iletişimde büyük rol oynamaktadır.

5. KONU İLE İLGİLİ YURTIÇİNDE VE YURTDIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR

5.1. Helikopter Ebeveyn Tutumu İle İlgili Araştırmalar

Yılmaz (2019) tarafından yapılan araştırmada annelerin babalardan daha fazla helikopter tutuma sahip olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak annelerin çocuk bakımında üstlendikleri sorumluluğun, babalardan daha fazla olduğu görülmüştür. Katılımcıların doğum yıllarının da algıladıkları helikopter ebeveyn tutum ve davranışlarını etkileyip etkilemediğinin sonucuna bakılmıştır.

Güçlü ve Çok (2021) araştırmalarında helikopter ebeveynliğin en önemli kuralı olarak “Çocuğa destek olmak” kavramından bahsetmişlerdir. Güçlü ve Çok (2021)’e göre ebeveynler çocuklarında özerklik kavramını desteklemelidir. Anne ve babalar çocuklarını dış faktörlerden daha az sakınmalıdır. Medya iletişim araçlarında anne-babaları daha bilinçli hale getirmek için helikopter ebeveyn kavramı üzerinde durulmalı ve bu kavram açıklanmalıdır.

Avcı ve Şatır (2020) yaptıkları araştırmada helikopter ebeveynlik kavramının çocuğun bütün gelişimlerini ve hayatını etkilediğini belirtmişlerdir. Helikopter ebeveyn kavramı ilgili daha çok araştırmanın yapılmasının gerekli olduğunu öne sürmüşlerdir.

Yılmaz ve Büyükcebeci (2019) yapılan araştırmada helikopter ebeveyn tutumu ve psikolojik kavramların arasında negatif ilişki bulunduğunu ortaya koymuşlardır. Bu konu üzerinde fazla bilimsel çalışma ortaya konulmadığını vurgulamışlardır.

Dursun (2021) yaptığı çalışmada toplumun değişiminin anne, baba ve çocuk ilişkisini de etkilemekte olduğunu söylemiştir. Bu konuya bakışın farklılaşması tutumlarında farklılaşmalarına neden olmuştur. Dursun (2021) helikopter ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin aşırı koruyucu, kontrolcü, kalkan görevi alan ve fazla ilgili olmaları nedeniyle helikopter ebeveyn tutumundan “takıntılı ebeveynlik modeli” diye bahsetmiştir.

Ulutas ve Aksoy (2014) yaptıkları araştırmada helikopter ebeveynlik ile kaygı arasında pozitif bir ilişki olduğunu ve helikopter ebeveynlik tutumlarının artmasıyla çocukların kaygılarının da arttığını gösterilmiştir. Ebeveynlerin kontrolcü ve kabul edici tutumları helikopter ebeveynlik ile ilişkilidir. Öte yandan, ailedeki çocuk sayısı ve çevresel

tehditler, ebeveynlerin izleme ve koruyucu davranışlarını artırmıştır. Ancak abartılı tutumlar özellikle genç yetişkinlerin becerilerini geliştirmelerini engellemektedir. Erken dönemlerden itibaren çocuk yetiştirme ve çocuk üzerindeki etkileri konusunda ebeveynler bilgilendirilmelidir.

Yılmaz (2020) araştırmasında helikopter ebeveyn tutumları ile ego şişmesi arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Genç yetişkinlerde ego şişmesi ile helikopter ebeveyn tutumları arasındaki ilişki tutarlı bir sonuç olarak kabul edilebilir olduğu varsayılmıştır. Ebeveyn helikopter tutumları sonucunda egosu şişmiş bireylerin karşılaştığı en önemli sorunun, gerçek benlik saygısı eksikliğini telafi etme ihtiyacı olduğu görülmüştür. Düşük dürtü kontrolü ve buna bağlı olarak isteklerinin anında ve istenilen ölçüde yerine getirilmesi gerektiği inancı bu kişilik özelliğine sahip bireylerin ortak özellikleri ve bu özelliklerin, olası kötü sonuçlarla ilgili ağırlaştırılmış endişelerinden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ego enflasyonunun helikopter ebeveyn tutumları tarafından tetiklendiği ve annelerin helikopter tutumlarının babalara göre ego enflasyonu yaratmada daha başarılı olduğu ortaya konmuştur. Sonuç olarak helikopter ebeveyn tutumlarının ego enflasyonuna yol açtığı, annelerin helikopter tutumlarının babalarınkilere kıyasla ego enflasyonu üzerinde daha etkili olduğu ortaya konmuştur.

Macrae vd. (2016), yaptıkları çalışmada helikopter ebeveyn tutumları sonucunda egosu şişmiş bireylerin karşılaştığı en önemli sorunun, gerçek benlik saygısı eksikliğini telafi etme ihtiyacı olduğunu saptamışlardır.

Carter ve McCullough (2014), yapılan araştırma da düşük dürtü kontrolü ve buna bağlı olarak isteklerinin anında ve istenilen ölçüde yerine getirilmesi gerektiği inancına sahip bireylerin ortak özelliklerinin olası kötü sonuçlarla ilgili ağırlaştırılmış endişelerinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Ego enflasyonunun helikopter ebeveyn tutumları tarafından tetiklendiği ve annelerin helikopter tutumlarının babalara göre ego enflasyonu yaratmada daha başarılı olduğu ortaya konmuştur. Sonuç olarak helikopter ebeveyn tutumlarının ego enflasyonuna yol açtığı, annelerin helikopter tutumlarının babalarınkilere kıyasla ego enflasyonu üzerinde daha etkili olduğu ortaya konmuştur (Helander ve Andersson, 2014).

Hwang, Jung, Ko ve Zhang (2022) yapılan çalışmada Amerikan ebeveyn ve genç-yetişkin çocuk çiftlerinde, helikopter ebeveynliğinin çocuklarında daha fazla miktarda

oyun ve sosyal medya bağımlılığı davranışı ürettiğini bulmuşlardır. Helikopter ebeveynliğin oyun ve sosyal medya bağımlılığı yapan davranışlarla bağlantılı olduğunu gösteren önceki çalışmaları genişletmişlerdir. Bulgular ayrıca, helikopter ebeveynliğin üniversite öğrencilerinin ruh sağlığı problemlerinde önemli bir rol oynayabileceği aile sistemi teorisinin bakış açısını desteklemektedir. Çinli ebeveynlerin çocuğu kontrol etme davranışları arttıkça, helikopter ebeveyn davranışlarının Çinli ergenlerin oyun ve sosyal medya bağımlılık davranışları üzerindeki uzun vadeli etkilerinin üniversiteye kadar uzanmasının mümkün olduğu sonucuna varılmıştır.

Pistellaa, Izzoa, Isolania, Lovernob ve Baioccoa (2020) yaptıkları araştırmanın sonuçlarında çocukların annelerin babalardan daha yüksek düzeyde helikopter ebeveynlik davranışları sergilediğini göstermiştir. Ancak, yaşı bir değişken olarak kabul edilse bile ebeveynlerin ve çocukların cinsiyeti arasında bir etkileşim bulunmamıştır. Bu sonuçlar katılımcıların cinsiyeti ve yaşı ne olursa olsun annelerin daha yüksek düzeyde helikopter ebeveynlik ile algılandığını göstermektedir. Aile terapisi veya klinik müdahale ortamlarında, helikopter ebeveynlerin ebeveynlik tarzlarının işlevsiz yönlerini belirleme, yeteneklerini geliştirmek için eğitim müdahalelerini değerlendirmek ve geliştirmek için ebeveynlik davranışları algısını değerlendiren bir öz bildirim aracı olan Helikopter Ebeveynlik Ölçeği'nin değerli olabileceğine öne sürmüşlerdir.

Moilanen ve Manuel (2019) araştırmada helikopter ebeveynliği öncelikli olarak psikolojik uyumla ilişkilendiren bir müdahale mekanizması olarak öz-düzenlemeye daha fazla destek sağlarken, sosyal yeterlilik ve depresyon için önceki çalışmaların tekrarlanan bulgularını yani helikopter ebeveynliğin zararlı olduğunu göstermiştir. Helikopter ebeveynlik, öz düzenleme ve uyum için bütünleştirici modeller oluşturma ihtiyacını vurgulamaktadır.

Padilla-Walker, Son ve Nelson (2021) tarafından yapılan çalışmaya göre medya, helikopter ebeveynleri bireyler olarak tasvir etse de başarıyı teşvik etmek için çocuklarının üzerinde sevgiyle gezinen helikopter ebeveyn olup olmadığı konusunda araştırma kanıtları toplamak belirsizdir. Ebeveynlik, sıcaklıkla birlikte gerçekleşir veya daha çok ebeveyn kontrolünün göstergesidir. Son araştırmalar, helikopter ebeveynliğin bazı biçimlerinin uyumsuz olduğunu, diğerlerinin ise daha az olduğunu gösteriyor (Luebbe vd., 2016). Ancak, bildiğimiz tüm araştırmalar izin vermeyen değişken

merkezli bir yaklaşım kullanmıştır. Bu yaklaşım ebeveynlikte heterojenliktir. Böylece mevcut amacı olup olmadığını değerlendirmek için kişi merkezli bir yaklaşım kullanmaktadır. Gerçekten de, beliren yetişkinlik döneminde ebeveynliği kontrol etmenin özellikle zarar verici olduğunu bulan çalışmalarla (Liga vd., 2017) ve düşük katılımlı ebeveynliğin her yaşta uyumsuz olduğunu (Church vd., 2015) bulan çalışmalarla tutarlı olarak, mevcut çalışma, kontrol eden helikopter ebeveynler, düşük ilgili ebeveynler ve yüksek kontrol helikopter ebeveynlerin, diğer profillere kıyasla daha yüksek düzeyde depresif semptom ve suçluluğa sahip çocuklara sahip olduğunu bulmuştur. Bu bulgular, helikopter ebeveynliğinin kontrolle eşleştirilmesinin, sıcaklıkla eşleştirilmiş helikopter ebeveynliğinden daha az yaygın olmasına rağmen, çocuklar için çok daha zararlı olabileceğini düşündürmektedir. Bununla birlikte, bu olumsuz etkilerin, özellikle, kontrolün belirginliği ve profiller arasında ayırım yapma derecesi göz önüne alındığında, özellikle helikopter ebeveynlikten ziyade, genel olarak kontrolden kaynaklandığını belirtilmektedir.

Işık ve Bahat (2021), yaptıkları çalışmada ortaokula devam eden öğrencilerin helikopter ebeveyn tutumunda olan anne babaların davranışlarının sosyo-ekonomik yapısına, cinsiyete, anne baba eğitim düzeyine, sınıf düzeyine göre değişip değişmediğini araştırmışlardır. Işık ve Bahat (2021), tarafından yapılan bu çalışmada cinsiyet, kardeş sayısı, babanın gelir düzeyi değişkenlerine göre helikopter ebeveyn tutum davranışlarının farklılaştığı görülmüştür.

Lee ve Kang (2018) yaptıkları çalışmada helikopter ebeveynlik ve psikolojik uyum arasındaki ilişkinin altında yatan süreçleri Kore bağlamında incelemişlerdir. Aşırı bir yoğun ebeveynlik türü olan helikopter ebeveynlik, algılanan ebeveyn sevgisi ve yardımsever niyetler nedeniyle çocukların sevildiklerini ve desteklendiklerini hissetmelerine yardımcı olabilir ancak aşırı dahil olan ve aşırı kontrol edenlerin, ebeveynlerinin kariyer beklentilerinden baskı hissetme olasılığı daha yüksekti ve bu da daha büyük depresif belirtilere yol açtı. Lee ve Kang (2018), gelecekteki kariyerleri için daha yüksek düzeyde ebeveyn beklentileri algılayan Koreli üniversite öğrencilerinin, ebeveynlerinin yüksek beklentilerini karşılamaya çalışırken psikolojik sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Gelişmekte olan yetişkinlerin helikopter ebeveynliğe karşı tutumları hakkında veriye sahip olmadığımız için, önceki çalışmalara dayanarak, gelişmekte olan Koreli yetişkinlerin helikopter ebeveyn tutumuna karşı tamamen

olumsuz olmayabileceğini ancak bir şekilde kararsız olabileceğın sonucuna ulaşmışlardır. Helikopter ebeveyn tutumu ve psikolojik uyum arasındaki karmaşık ilişkileri daha iyi anlamak için, gelecekteki araştırmalar, ortaya çıkan yetişkinlerin helikopter ebeveynliğe karşı tutumları veya çocuğın dindarlık duyguları gibi unsurlar incelenmelidir.

5.2. Sosyal Beceri İle İlgili Araştırmalar

Samancı ve Uçan (2017) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin sosyal beceri eğitiminde büyük rol oynadığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak sosyal beceri eğitiminde sadece eğitimcilerle sorumluluk verilmemeli, anne-baba, yakın çevrenin bu eğitimde yer almaları gerektiğini belirtmişlerdir. Çocukların sosyal beceri kazanımında en fazla etkilendikleri kişiler en yakınında olan aile üyeleridir. Aile bireylerinin, çevrenin ve eğitimcilerin sosyal beceri eğitimindeki yeri üzerinde durulmuştur.

Zembat, Koçyiğit, Akşin Yavuz ve Tunceli (2018) araştırmada, 5-6 yaş çocukların mizaçları, benlik algısı ve sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çocuğın benlik algısının yüksek görüldüğü durumlarda sosyal becerilerinin daha iyi olduğu belirlenmiştir. Zor mizaç özellikleri gösteren çocukların ise sosyal becerilerinin düşük olduğu kanısına varılmıştır. Ayrıca çocukların olumlu sosyal yeterliliklerinin ebeveyn tutumları, mizaç ve benlik algısından etkilendikleri sonucuna varılmıştır.

Ekici (2017) yaptığı araştırmada aile katılım çalışmalarına katılım sağlayan ve sağlamayan ailelerdeki çocuğın sosyal becerileri ve davranışları arasındaki etkiyi incelemiştir. Aile katılımı sağlayan çocukların sosyal beceri düzeyi arttıkça davranış problemleri azalmaktadır. Katılım sağlamayan ailelerin çocuklarında ise sosyal beceri yeterliği arttıkça davranış problemlerinin azaldığı sonucuna varmıştır.

Atmaca, Akduman, Sarıbaş (2020), araştırmalarında çocukların sosyal beceri düzeylerini demografik özelliklere göre incelemişlerdir. Elde edilen veriler ile çocukların ebeveynlerinin yaşının, öğrenim durumunun, anne-baba mesleklerinin, kardeş sayısının, doğum sırasının sosyal beceri düzeyi puanlarında anlamlı farklılığa yol açmadığı sonucuna varılmıştır.

Cantekin ve Akduman (2020), 48-72 ay çocukların duygularını yönetme becerileri ve annelerin tutumları arasında olan ilişkiyi incelemişlerdir. Bulunan sonuçlara göre

annelerin eğitim durumu ve çocukların duygularını yönetme becerileri arasında anlamlı bir fark olduğuna ulaşılmıştır. Daha ileri düzeyde eğitim almış annelerin çocuklarında duyguları yönetme becerileri puanı daha yüksek çıkmıştır. Yükseköğretim mezunu olan annelerin demokratik tutum puan ortalamalarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Eğitim düzeyi arttıkça anneler çocuğa karşı ne çok sert ne de çok hoşgörülü davranmamalarının bilincindedir. Bu verilere dayanarak annelerin eğitim düzeyinin yüksek olması ve demokratik tutum sergilemesi çocuğun duygularını yönetme becerilerini olumlu yönde etkilemektedir.

Yaşar Ekici (2015), ailelerin özellikleri ve okul öncesi eğitim düzeyindeki çocukların sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çıkan verilere göre çocukların sosyal becerileri ile ailenin sosyo-ekonomik durumu, kardeş sayısı, ebeveynlerin yaşı, babanın çalışma ve eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır. Fakat çocukların sosyal becerileri ile anne eğitim durumu, babanın mesleği, çocuğun yaşı ve cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanılmıştır.

Sarı (2007), yaptığı araştırmada okul öncesine devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin sahip olduğu tutumların, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisini incelemiştir. Bulunan verilere göre çocukların yaşları ve sosyal uyum becerileri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Okul öncesine devam eden 6 yaş grubundaki çocukların, 5 yaş grubundaki çocuklardan daha uyumlu oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Uysal (2014), yaptığı çalışmada anne desteği olan, anne desteği olmayan ve sosyal beceri eğitimi alan, sosyal beceri eğitimi almayan ekonomik düzeyi düşük olan 4-6 yaş çocukların sosyal becerileri ile benlik kavramlarını karşılaştırmıştır. Kazanımların eğitim bittikten 3 ay sonra kalıcılıklarını sınamıştır. Çıkan sonuçlarda annelerin değerlendirmelerine bakıldığında anne desteği olmadan sosyal beceri eğitimi alan çocuklarda toplam sosyal beceri puanları, sosyal becerinin alt boyutlarla değerlendirilen benlik kavramı puanlarında verilen eğitim öncesi ve sonrasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmış ve artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Özbey ve Köyceğiz (2019), çalışmayı 48-60 aylık 16 çocuğa uygulanan Sosyal Beceri Eğitim Programının çocukların motivasyon düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Sosyal beceri programı, işbirliği, sosyal etkileşim, empati, paylaşma, duyguların yönetimi ve sosyal uyumsuzluk gibi davranışları içermektedir. Sonuçlar,

Sosyal Beceri Eğitimi Programı'nı tamamlayan çocukların motivasyon düzeylerinde anlamlı bir fark olduğunu ve programın etkisinin kalıcı olduğunu göstermiştir. Sosyal beceri eğitimi programı sonrasında çocuklara uygulanan ön testler ile son testler arasında son test lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Kalıcılık testi uygulanan eğitim programının kalıcılığını göstermiştir. Motivasyon ve davranış arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışmada, saldırganlık ve hiperaktivite gibi olumsuz sosyal davranışlar sergileyen çocukların motivasyon düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur. Öte yandan, olumlu sosyal davranışlar ile motivasyon düzeyleri arasında pozitif, olumsuz sosyal davranışlar ile motivasyon düzeyleri arasında ise negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Kaya ve Engin Deniz (2020) yapılan çalışmada, Yaşam Becerileri Programı'nın okul öncesi 4 yaş çocukları üzerindeki etkilerini değerlendirmişlerdir. Sonuçlar, Yaşam Becerileri Programı alan çocukların sosyal becerilerinin (sosyal işbirliği, sosyal etkileşim, sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul becerileri) önemli ölçüde geliştiğini, problem davranışlarında (sorun davranışı dışı vurma, problem davranışı içselleştirme, antisosyal davranış ve benlik saygısı) önemli ölçüde geliştiğini göstermiştir.

Hanh (2016), çalışmasında bazı araştırmacıları sosyal becerilerle ilgili araştırmalarını genel olarak açıklamış ve incelemiştir. Çocuklar için sosyal beceri eğitimi olgusunun araştırılmasına ilişkin analizlere göre, sosyal beceri kavramı ve sınıflandırması hakkında birçok farklı görüş olduğunu belirtmiştir. Ancak, sosyal beceri türlerini ve okul öncesi öğrencilerine sosyal beceri yetiştirme yöntemini açıklayan tamamlanmış ve tam bir araştırmaya rastlayamamıştır. Bu araştırmaların ortak noktası olarak sosyal becerilerin çocukların genel gelişimindeki rolünü ve öğrenme sürecindeki ve sonucundaki etkilerini kabul etmeleri olduğunu belirtmiştir. Araştırmasında sonuç olarak, çocuklar için sosyal beceriler oluşturmak ve eğitmek için tek yol onların pratik yapmaları için belirli etkinlikler düzenlemek olduğu kanısına varmıştır. Bu nedenle özellikle deneyim kazanarak çocuklara sosyal beceri kazandırma yöntemlerini kazandıran araştırmalara sahip olmak gerekmektedir.

Baferani (2015), çalışmasında ailenin çocuğun sosyalleşmesindeki rolünü araştırmıştır. Araştırma da ailedeki sosyal kontrol düzeyinin çocuklarda etkisi olduğunu ve aile

ilişkilerindeki soğukluk ve sıcaklık miktarı çocukların sosyalleşmesini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Gregoriadis, Grammatikopoulos ve Zachopoulou (2013), yapılan çalışmada ebeveynlerin bir beden eğitimi programının çocuklarının sosyal becerileri üzerindeki etkisine ilişkin algılarını araştırmışlardır. Sonuçlardan elde edilen genel tablo, bir beden eğitimi programı uygulanmasının okul öncesi çocukların çeşitli sosyal davranış ve becerilerini olumlu yönde etkilediğini ve geliştirdiğini göstermiştir. Bu durum, beden eğitimi programlarının informal ortamı ve içeriği ile sosyal becerilerin geliştirilebileceği ideal bir ortam oluşturduğunu göstermektedir. Ayrıca ebeveynlerin müdahale programlarına geçerli ve güvenilir dış değerlendiriciler olarak katılımı bu çalışmanın sonuçlarından desteklenmiştir. Hem nicel hem de nitel sonuçlar, ebeveynlerin çocuklarının davranışlarına ve konuşmalarına ilişkin değerlendirmelerinin, gözlemlerinin ve anlatımlarının, çocukların beden eğitimi programına katılımları yoluyla çeşitli sosyal beceriler geliştirdiğini göstermiştir. Daha spesifik olarak, bu çalışmada en çok gelişmiş olarak bildirilen çocukların sosyal davranış ve becerileri arasında işbirliği, paylaşım, empati, iddia, destek, saygı, özdenetim ve etkili etkileşimler yer almaktadır.

Maleki, Mardani, Chehrzad, Dianatinasab ve Vaismoradi (2019), okul öncesi çocukların evde ve anaokulundaki sosyal beceri düzeylerini araştırmayı ve çocukların sosyal becerileri ile çevresel ve kültürel geçmişleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çıkan bulgular kızların sosyal becerilerinin, erkeklerden daha fazla olduğunu göstermiştir. Ayrıca, ebeveynlerin ve öğretmenlerin bakış açısına göre çocukların büyük çoğunluğu orta düzeyde sosyal becerilere sahiptir. Sosyal becerilerin çoğu alanında mütevazı bir ebeveyn-öğretmen anlaşması bulunmaktadır. Ayrıca, çocukların sosyal beceri alanları ile çocuğun doğum sırası, baba yaşı, baba mesleği, öğretmen yaşı, öğretmen eğitimi, öğretmenin kıdemi ve anaokulu sınıfı arasında çocuk sayısı ve sınıf türü açısından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre, sosyal becerilerde sorun yaşama riskinin nispeten düşük olduğu bildirilmiştir. Bu nedenle çocuklarda sosyal becerilerin geliştirilmesi için aile durumuna, öğretmenin ve anaokulunun özelliklerine daha fazla dikkat edilmesi gerektiği kanısına varmışlardır.

Win ve Nwe (2020), çalışmasında oyunun okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri gelişimi üzerindeki etkisini araştırmıştır. Ayrıca, cinsiyet farkı, yaş farkı ve sorumlu kurumlar arasındaki farklar ayrıca araştırılmıştır. Öğretmen tarafından derecelendirilen ve ebeveyn tarafından derecelendirilen anketten elde edilen verilerle tanımlayıcı prosedür kullanılarak, okul öncesi çocukların oyun davranışlarının tahmin edilebilir olduğu kanısına varmışlardır. Öğretmen değerlendirmesine göre, oyun davranışları arasında oyunu bozma ortalama puanı en yüksek, oyundan kopma ortalama puanı ise en düşük seviyededir. Cinsiyete göre, okul öncesi kız çocuklarının oyun davranışı ortalama değeri okul öncesi erkek çocuklara göre daha yüksek bulunmuştur. Farklı yaş gruplarına göre beş yaş üstü çocukların puan ortalaması diğer yaş grupları arasında en yüksek çıkmıştır. Çocukların yaşı büyüdükçe, daha olumlu oyun davranışlarına sahip oldukları ve sosyal becerilerinin de arttığı görülmüştür. Ayrıca, ebeveynler ve öğretmen değerlendirmelerine göre, okul öncesi çocukların sosyal beceri gelişiminin oyunla yüksek oranda ilişkili olduğu söylenebilmektedir.

6. YÖNTEM

6.1. Araştırmanın Modeli

Helikopter ebeveyn tutumunun okul öncesi dönem 5-6 yaş çocuklarda sosyal becerilere etkisinin incelendiği bu araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelindeki çalışmalarda bir durum olduğu gibi betimlenmektedir. Bu duruma neden olan değişkenlerin ilişkisi, etkisi ve bu durumların dereceleri belirlenmektedir (Kaya, Balay ve Göçen, 2012).

6.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Manisa il merkezinde ikamet eden, 2021-2022 yılında anasınıfına devam eden 5-6 yaş aralığındaki çocuklar ve ebeveynleri oluşturmuştur. Manisa il merkezinde anasınıfına devam eden toplam 302 çocuğa ve ebeveynlerine veri toplama araçları Google Form üzerinden öğretmenler aracılığıyla ulaştırılmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 142'si (% 47) kız, 180'i (% 53) erkek çocuğuna sahip toplam 302 anne, 302 baba ve 302 çocuk çalışma grubunu oluşturmuştur.

Tablo 1. Örneklem demografik özellikleri

Değişkenler	n	%
Çocuğun Cinsiyeti		
Kız	142	47.0
Erkek	160	53.0
Baba Eğitim durumu		
İlkokul	56	18.5
Ortaokul	39	12.9
Lise	113	37.4
Üniversite	94	31.1
Anne Eğitim durumu		
İlkokul	74	24.5
Ortaokul	52	17.2
Lise	101	33.4
Üniversite	75	24.8
Kardeş Sayısı		
Tek Çocuk	33	10.9

1 Kardeş	178	58.9
2 Kardeş	60	19.9
3+ Kardeş	31	10.3
Anne Meslek		
Memur	92	30.5
Esnaf	21	7.0
İşçi	56	18.5
Ev Hanımı	133	44.0
Baba Meslek		
Memur	108	35.8
Esnaf	115	38.1
İşçi	79	26.2

Çocukların 142'si (% 47) kız, 160'ı (% 53) erkektir.

Babaların eğitim durumu incelendiğinde, 56'sının (% 18.5) ilkokul, 39'unun (% 12.9) ortaokul, 113'ünün (%37.4) ve 94'ünün (% 31.1) üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Annelerin eğitim durumu incelendiğinde ise 74'ünün (% 24.5) ilkokul, 52'sinin (% 17.2) ortaokul, 101'inin (% 33.4) lise ve 75'inin (% 24.8) üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Çocukların büyük çoğunluğunun (% 58.9, n = 178) tek kardeşe sahip olduğu görülmektedir. 33 (% 10.9) çocuk ise ailenin tek çocuğudur.

Annelerin 92'sinin (% 30.5) memur, 21'inin (% 7) esnaf, 56'sının (% 18.5) işçi ve 133'ünün (% 44) ev hanımı olduğu görülmektedir.

Babaların ise 108'inin (% 35.8) memur, 115'inin (% 38.1) esnaf ve 79'unun (% 26.2) işçi olduğu görülmektedir. Örneklemin demografik özellikleri ile ilgili bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

6.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak ebeveynlerin helikopter tutumuna sahip olup olmadığını belirlemek amacıyla 'Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği (AHETÖ)', çocukların sosyal becerilerini belirlemek amacıyla 'Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yaş)' ve katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini

saptamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan ‘‘Öğrenci ve Aile Tanıma Formu’’ kullanılmıştır.

6.3.1. Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği (AHETÖ)

Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği; 2019 yılında Yılmaz tarafından anne ve babaların helikopter ebeveyn tutumuna sahip olup olmadıklarını saptamak üzere geliştirilmiştir. Bu ölçek 4’lü likert tipinde 21 maddeden oluşmaktadır. Maddeler 1’den (hiç böyle davranmaz) 4’e (hep böyle davranır) giden Likert ölçeği üzerinden puanlanmaktadır. Ölçekte anne ve baba puanları ayrı ayrı hesaplanır. AHETÖ toplam puanı maddelerden alınan puanların ortalamasının alınması ile elde edilir. Ölçekten alınan yüksek puanlar helikopter ebeveyn tutumunda olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin iç tutarlık katsayıları .85 ve .83’dür.

6.3.2. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yaş)

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yaş), 2007 yılında Avcıoğlu tarafından (5-6 yaş) çocukların sosyal becerilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yaş), 5’li likert tipinde 62 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler; ‘Her zaman yapar, Çok sık yapar, Genellikle yapar, Çok az yapar, Hiçbir zaman yapmaz’ şeklinindedir. Ölçek dokuz alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; Kişiler Arası Beceriler (KB), Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değerlikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDYSB), Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB), Sözel Açıklama Becerileri (SAB), Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB), Amaç Oluşturma Becerileri (AOB), Dinleme Becerileri (DB), Görevleri Tamamlama Becerileri (GTB), Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB) dir. Bu alt ölçekler; KB 13 madde, KDKEB 8 madde, ABBÇB 9 madde, KKEB 10 madde, SAB 7 madde, SKEB 4 madde, DB 5 madde, AOB 3 madde, ve GTB 3 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 62, en yüksek puan 310’dur. Alt ölçeklerden; KB’den en az 13 en çok 65 puan, KDKEB’den en az 8 en çok 40 puan, ABBÇB’den en az 9 en çok 45 puan, KKEB’den en az 10 en çok 50 puan, SAB’den en az 7 en çok 35 puan, SKEB’den en az 4 en çok 20 puan, DB’den en az 5 en çok 25

puan, AOB'den en az 3 en çok 15 puan, GTB'den ise en az 3 en çok 15 puan alınabilmektedir (Avcıoğlu, 2003).

Kişiler Arası Beceriler (KB): 11 alt beceriden oluşmuştur. Bu bölümde; grup üyelerinden izin alarak gruba katılma, başkaları kendisinden yardım istediğinde yardım etme, arkadaşlarına gönüllü olarak yardım etme, başkalarını oyun oynamaya davet etme, gönüllü olarak öğretmeni ya da öğretmenlerine yardım etme, bir gruba kolayca katılma, başkalarıyla kolayca arkadaşlık kurma, anlamadığı kurallar olduğunda bunları sorma, arkadaşlarına iltifatta bulunma, kendi kendisine iltifatta bulunma ve başkalarıyla karşılaştığında (sözlü ya da başıyla) selam verme gibi becerilere yer verilmiştir.

Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEB): 8 alt beceriden oluşmuştur. Bu bölümde; başkasının kızgınlığının farkına varma, kızgınlığını uygun şekilde sözel olarak ifade etme, sürekli olmayan değişikliklere kolayca uyum gösterme, sürekli değişikliklere tepki gösterme, kızgınlığının başladığını fark etme, olumlu değişiklikleri kolayca kabul etme, olumsuz değişiklikleri kolayca kabul etme ve arkadaşlarının kızgınlığını kontrol etmeye çalışma gibi becerilere yer verilmiştir.

Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileridir (ABBÇB): 9 alt beceriden oluşmuştur. Bu bölümde; olumsuz grup baskısına uygun şekilde hayır deme, olumsuz akran baskısına uygun şekilde hayır deme, olumsuz akran baskısına uygun şekilde karşı koyma, akran baskısına rağmen kendi düşüncelerini uygun şekilde savunma, bağımsız olarak karar alma, arkadaşlarının mantıklı olmayan düşüncelerini uygun şekilde reddetme, oynadığı bir oyunda üstlendiği rollerini akran baskısına rağmen yerine getirme, akran baskısını görmezlikten gelme ve başkalarıyla arasında olan anlaşmazlığı idare etme gibi becerilere yer verilmiştir.

Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB): 9 alt beceriden oluşmuştur. Bu bölümde; baskı altında sakin kalma, baskı altında kendini uzun süre kontrol etmeye devam etme, başkalarından aldığı eşyayı geri getirme, sınıfta sessizce öğretmenini bekleme, arkadaşlarının mantıklı düşüncelerini kabul etme, sırasını bekleme, farklı düşüncelerin olduğu durumlarda arkadaşlarıyla uzlaşma, kendisine yapılan olumsuz eleştirileri kabul etme ve kendisinden istenilenleri olumlu bir şekilde reddetme gibi becerilere yer verilmiştir.

Sözel Açıklama Becerileri (SAB): 7 alt beceriden oluşmuştur. Bu bölümde; başkalarına kendini tanıtmaya, başkalarına arkadaşlarını tanıtmaya, akran övgüleriyle karşılaştığında bu durumu açıklama, başkalarınca anlaşılmayan davranışlar sergilediğinde bunları açıklama, güçlü ve zayıf yanlarını tanımlama, başkalarınca verilen yönergeleri anlamadığında bunu ifade etme, başkalarına sözel olarak çeşitli görevleri dağıtma gibi becerilere yer verilmiştir.

Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB): 4 alt beceriden oluşmuştur. Bu bölümde; başarısız olduğunda bu durumu sakince karşılama, olumsuz sonuçlar karşısında kızmadan sonuçları kabul etme, kurallara uyduğunda ortaya çıkabilecek sonuçları kabul etme ve kurallara uymadığında ortaya çıkabilecek sonuçları kabul etme gibi becerilere yer verilmiştir.

Dinleme Becerileri (DB): 5 alt beceriden oluşmuştur. Bu bölümde; başkalarınca verilen sözel yönergeleri dinleme, başkalarıyla etkileşim içerisindeyken konuşan kişiyi aktif olarak dinleme, başkalarınca verilen sözel yönergeleri yerine getirmeye çalışma, başkalarının konuşmalarından duyduklarını açıklama ve başkaları konuşurken konuşan kişiyle göz ilişkisi kurma gibi becerilere yer verilmiştir.

Amaç Oluşturma Becerileri (AOB): 3 alt beceriden oluşmuştur. Bu bölümde; bağımsız olarak kendine bir amaç oluşturma, birbirini izleyen amaçlar oluşturma ve oluşturduğu amaç ya da amaçları başarmak için çaba gösterme gibi becerilere yer verilmiştir.

Görevleri Tamamlama Becerileri (GTB): 3 alt beceriden oluşmuştur. Bu bölümde; verilen görev ya da görevleri tamamlamak için çalışma, üstlendiği görev ya da görevleri zamanında bitirme ve üstlendiği görev ya da görevleri yerine getirme gibi becerilere yer verilmiştir.

Ölçeğin cronbach alfa katsayısı .98, iki yarı güvenilirlik katsayısı .89 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .83 olarak bulunmuştur. Faktör analizinde, faktöriyel genişlik açıklığı Kişiler arası beceriler için .44 - .77 arası, Kızgınlık davranışını kontrol etme becerileri için .58 - .82 arası, Akran baskısı ile başa çıkma becerileri için .52 -.87, Kendini kontrol etme becerileri için .45 -.66 arası, Sonuçları kabul etme becerileri için .47 -.84 arası, Dinleme becerileri için .41 - .67 arası, Amaç oluşturma becerileri için .54

-.63 arası, Görevleri tamamlama becerileri için .56 -.79 ve Sözel açıklama becerileri için ise .45 -.65 arasındır (Avcıoğlu, 2003).

6.3.3. Öğrenci ve Aile Tanıma Formu

Araştırmacı tarafından katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Formda çalışmaya katılan çocuğun cinsiyeti, kardeş sayısı, kardeşin yaşı, kardeşin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, babanın mesleği, annenin öğrenim durumu ve annenin mesleğini aydınlatacak niteliktedir.

6.4. Verilerin Toplanması

Manisa Valilik izni ve etik kurul izni alındıktan sonra formdaki sorular öğretmenler aracılığıyla ebeveynlere ve çocuklara ulaştırılmıştır. Covid-19 pandemi sebebiyle alınan önlemlerden dolayı katılımcılar formu Google form üzerinden gönüllülük esasına göre doldurmuş ve veriler toplanmıştır. Öğrenci ve Aile Tanıma Formunun başlangıç kısmında yapılan çalışma hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlamayı kabul edenler çalışmaya dahil edilmiştir.

6.5. Verilerin Analizi

Araştırma verileri SPSS 25 ve AMOS 25 (IBM Corp. Released 2017. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.) programları aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın analizlerine geçmeden önce “Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği (AHETÖ)” ve “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yaş)” alınan puanların gruplar arasında normal dağılıp dağılmadığı test edilmiştir. Araştırma değişkenlerinin normallik sayıltısını karşılayıp karşılaşmadığını incelemek için basıklık ve çarpıklık değerleri, histogramlar, Q-Q plot değerleri incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar verinin normal dağılım sergilediğini göstermektedir. Ölçeklerden elde edilen puan ortalamaları arasında anlamlı ilişki Pearson Korelasyon Analizi ile test edilmiştir. Gruplar arası karşılaştırmalarda iki grubun olduğu karşılaştırmalarda, bağımsız gruplar için t testi, üç ve daha fazla grubun olduğu karşılaştırmalarda ise tek yönlü ANOVA (analiz sonucunun anlamlı olduğu durumlarda Tukey çoklu karşılaştırma analizi) yürütülmüştür. Çocukların farklı sosyal becerilerinde helikopter ebeveyn tutumlarının katkısı ise yapısal eşitlik modellemeleri ile sınanmıştır. Araştırma

değişkenlerine ilişkin en düşük-en yüksek değerler, ortalama ve standart sapma değerleri ve çarpıklık-basıklık değerleri Tablo 2’de sunulmuştur.

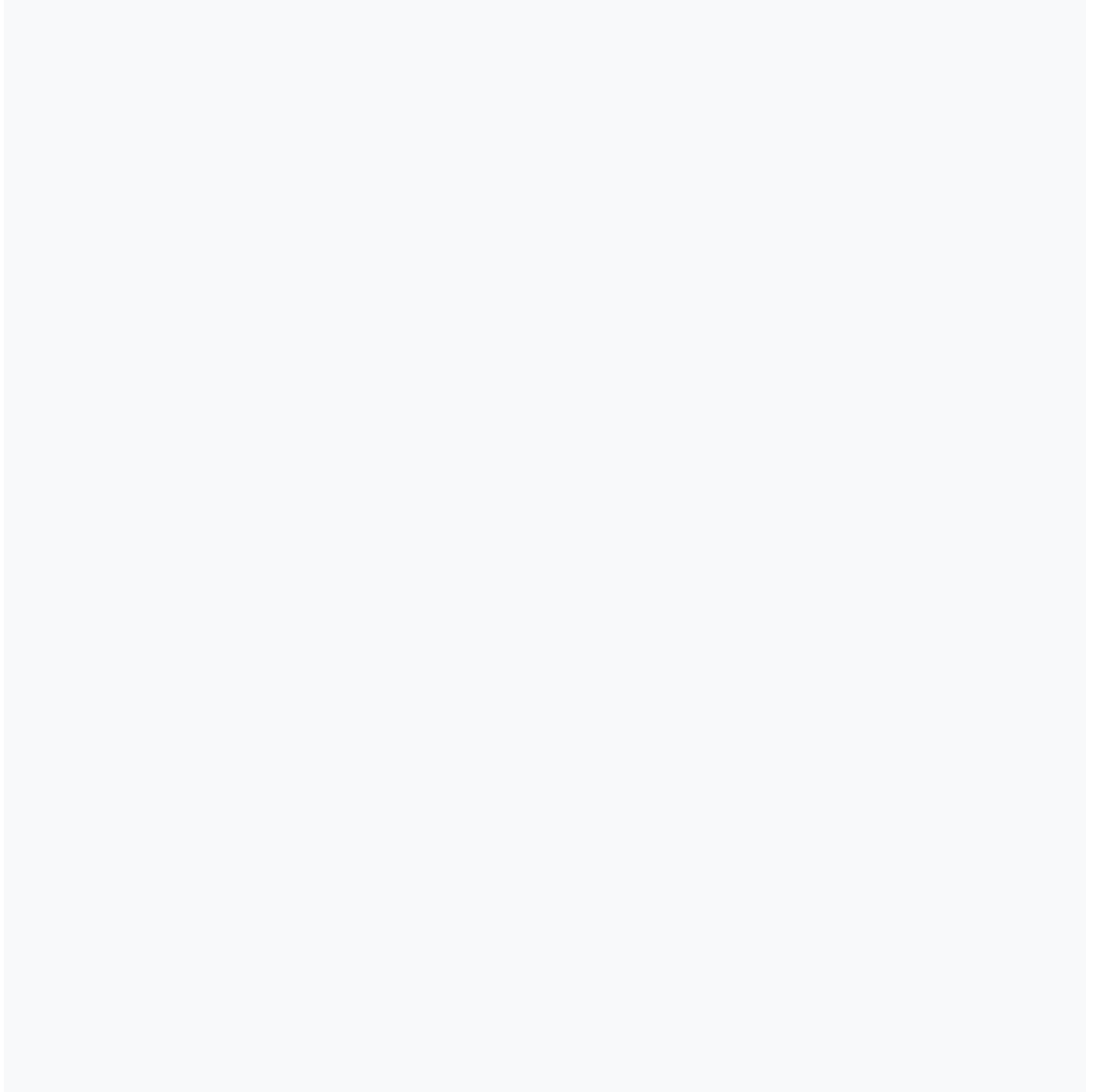
Tablo 2. Araştırma değişkenlerinin en düşük-en yüksek değerleri, ortalamaları, standart sapmaları ve çarpıklık-basıklık değerleri

Değişkenler	En		Ort.	S	Çarpıklık	Basıklık
	Düşük	Yüksek				
EAKH_B	5.00	20.00	11.21	3.49	.287	-.204
AOYKH_B	5.00	20.00	10.52	3.03	.319	-.186
TGYBKH_B	6.00	24.00	12.20	3.65	.362	.063
DYKH_B	5.00	20.00	10.43	3.09	.217	-.155
H_Baba	23.00	84.00	44.02	11.07	.441	.163
EAKH_A	5.00	20.00	11.20	3.47	.471	-.032
AOYKH_A	5.00	20.00	10.34	3.31	.376	-.017
TGYBKH_A	6.00	24.00	11.77	3.50	.498	.431
DYKH_A	5.00	20.00	10.41	3.06	.219	.074
H_Anne	11.00	84.00	43.01	11.22	.563	1.16
KB	15.00	75.00	35.36	11.28	.593	.340
KDKEDYSB	11.00	55.00	27.67	9.30	.567	.296
ABBÇB	10.00	50.00	25.97	8.90	.404	-.212
SAB	5.00	30.00	14.60	6.26	.464	-.466
KKEB	4.00	20.00	10.27	4.27	.279	-.684
AOB	3.00	15.00	7.52	3.54	.483	-.666
DB	5.00	25.00	12.36	5.20	.662	-.006
GTB	3.00	15.00	7.20	3.33	.449	-.585
SKEB	4.00	20.00	10.18	4.25	.314	-.666
SB	61	300.00	151.13	37.86	.747	1.30

EAKH_B: Etik ve Ahlaki Konularda Helikopterlik (Baba), **AOYKH_B:** Akademik/Okul Yaşamı Konularında Helikopterlik (Baba), **TGYBKH_B:** Temel Güven ve Yaşam Becerileri Konusunda Helikopterlik (Baba), **DYKH_B:** Duygusal Kişisel Yaşam Alanında Helikopterlik (Baba), **H_Baba:** Babanın Helikopter Ebeveyn Tutumu, **EAKH_A:** Etik ve Ahlaki Konularda Helikopterlik (Anne), **AOYKH_A:** Akademik/Okul Yaşamı Konularında Helikopterlik (Anne), **TGYBKH_A:** Temel Güven ve Yaşam Becerileri Konusunda Helikopterlik (Anne), **DYKH_A:** Duygusal Kişisel Yaşam Alanında Helikopterlik (Anne), **H_Anne:** Annenin Helikopter Ebeveyn Tutumu, **KB:** Kişilerarası Beceriler, **KDKEDYSB:** Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri, **ABBÇB:** Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerileri, **SAB:** Sözel Açıklama Becerileri, **KKEB:** Kendini Kontrol Etme Becerileri, **AOB:** Amaç Oluşturma Becerileri, **DB:** Dinleme Becerileri, **GTB:** Görevleri Tamamlama Becerileri, **SKEB:** Sonuçları Kabul Etme Becerileri, **SB:** Sosyal Beceri Toplam Puanı

6.6. Araştırmanın Etik Yönu

Araştırmada kullanılan verileri toplamak amacıyla KTO Karatay Üniversitesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurulundan 15.10.2021 tarih ve 7864 sayısı ile etik kurul izni alınmıştır. Okullarda uygulama yapabilmek için Manisa Valiliğinden 25.10.2022 tarihinde gerekli izinler alınmıştır. Veriler toplanmadan önce araştırmanın amacı ayrıntılı bir şekilde açıklanmış, araştırmaya gönüllük esasıyla katılımın sağlanıldığı ve toplanan verilerin gizlilik esasına dayandığı başka bir kişi ya da kurumla paylaşılmayacağı belirtilmiştir.

7. BULGULAR

Helikopter ebeveyn tutumunun okul öncesi dönem çocuklar da sosyal becerilere etkisi hakkında yapılan araştırmanın alt problemlerine yönelik analizler aşağıdaki bölümde incelenmiştir.

1. *Çocuğun sosyal beceri ortalaması annenin algıladığı helikopter ebeveynlik düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?*

Tablo 3. Çocuğun sosyal beceri ortalamasının annelerin algıladığı helikopter ebeveynlik düzeyine göre karşılaştırılması

Ebeveyn	Helikopter Ebeveynlik Düzeyi	n	Ort.	S	F	p
Anne	Düşük	36	134.69	37.12	13.231	.000
	Orta	227	149.41	33.39		
	Yüksek	39	176.29	50.33		

Tablo 4. Çocuğun sosyal beceri ortalamasının annelerin algıladığı helikopter ebeveynlik düzeyine karşılaştırılmasında kullanılan tukey hsd çoklu karşılaştırma analizi sonuçları

(I) Helikopter Ebeveynlik Düzeyi	(J) Helikopter Ebeveynlik Düzeyi	Ortalamaların Farkı (I-J)	Standart Hata	p	% 95 Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Düşük	Orta	-14.72	6.53	.064	-30.10	.67
	Yüksek	-41.59*	8.42	.000	-61.42	-21.77
Orta	Yüksek	-26.88*	6.31	.000	-41.78	-12.01

Çocuğun sosyal beceri ortalamasının annenin ve babanın kendi ebeveynlerinden algıladığı helikopter ebeveynlik düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için iki ayrı tek yönlü ANOVA yürütülmüştür. Ancak analize geçmeden önce annelerin

ve babaların algıladıkları helikopter ebeveynlik düzeyleri orijinal çalışmadakine benzer bir biçimde düşük, orta ve yüksek olmak üzere üç kategori haline getirilmiştir. Ortalamanın iki standart sapma üstünde puan alanlar yüksek, ortalamanın iki standart sapma altında puan alanlar düşük ve bunlar dışında kalanlar ise orta kategorisinde değerlendirilmiştir (Yılmaz, 2019).

Elde edilen sonuçlar çocuğun sosyal beceri ortalamalarının annelerin algıladıkları helikopter ebeveynlik düzeylerine göre farklılaştığını göstermektedir ($F(2,299) = 13.231, p < .001$). Bulgular Tablo 3'te sunulmuştur. Farkın kaynağını incelemek için Tukey HSD çoklu karşılaştırma analizi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre algılanan helikopter ebeveynlik düzeyleri yüksek olan annelerin çocuklarının sosyal beceri ortalamaları, düşük ve orta düzeyde helikopter ebeveynlik algılayan annelerin çocuklarından anlamlı olarak daha yüksektir (sırasıyla $p < .001$; $p < .001$). Bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

2. *Çocuğun sosyal beceri ortalaması babanın algıladığı helikopter ebeveynlik düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?*

Tablo 5. Çocuğun sosyal beceri ortalamasının babaların algıladığı helikopter ebeveynlik düzeyine göre karşılaştırılması

Ebeveyn	Helikopter Ebeveynlik Düzeyi	n	Ort.	S	F	p
Baba	Düşük	44	127.86	30.29	18.304	.000
	Orta	213	151.13	33.38		
	Yüksek	45	173.86	49.73		

Tablo 6. Çocuğun sosyal beceri ortalamasının babaların algıladığı helikopter ebeveynlik düzeyine karşılaştırılmasında kullanılan tukey hsd çoklu karşılaştırma analizi sonuçları

(I)	(J)	Ortalamalar	Standart	p	% 95 Güven Aralığı
-----	-----	-------------	----------	---	--------------------

Helikopter Ebeveynlik Düzeyi	Helikopter Ebeveynlik Düzeyi	ın Farkı (I-J)	Hata			
				Alt Sınır	Üst Sınır	
Düşük	Orta	-23,27*	5,94	,000	-37,25	-9,27
	Yüksek	-45,99*	7,60	,000	-63,90	-28,09
Orta	Yüksek	-22,73*	5,88	,000	-36,59	-8,87

Elde edilen sonuçlar çocuğun sosyal beceri ortalamalarının babaların algıladıkları helikopter ebeveynlik düzeylerine göre farklılaştığını göstermektedir ($F(2,299) = 18.304, p < .001$). Bulgular Tablo 5’te sunulmuştur. Farkın kaynağını incelemek için Tukey HSD çoklu karşılaştırma analizi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre algılanan helikopter ebeveynlik düzeyleri yüksek olan babaların çocuklarının sosyal beceri ortalamaları, düşük ve orta düzeyde helikopter ebeveynlik algılayan babaların çocuklarından anlamlı olarak daha yüksektir (sırasıyla $p < .001$; $p < .001$). Son olarak algılanan helikopter ebeveynlik düzeyleri orta olan babaların çocuklarının sosyal beceri ortalamaları, düşük helikopter ebeveynlik algılayan babaların çocuklarından anlamlı olarak daha yüksektir ($p < .05$). Bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

3. Sosyal beceri düzeyleri çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 7. Sosyal beceri düzeylerinin çocuğun cinsiyetine göre karşılaştırılması

Değişkenler	Cinsiyet	n	Ort.	S	t	p	% 95 Güven Aralığı	
							Alt Sınır	Üst Sınır
KB	Kız	142	36.76	11.74	2.047	.042	.10	5.19
	Erkek	160	34.11	10.74				
KDKEDYS	Kız	142	27.85	9.10	.304	.761	-1.79	2.44

B	Erkek	160	27.52	9.49				
ABBÇB	Kız	142	26.39	9.10	.766	.444	-1.23	2.81
	Erkek	160	25.60	8.73				
SAB	Kız	142	15.05	6.78	1.178	.240	-.57	2.27
	Erkek	160	14.20	5.75				
KKEB	Kız	142	10.37	4.39	.411	.681	-.77	1.17
	Erkek	160	10.17	4.18				
AOB	Kız	142	7.76	3.69	1.090	.276	-.36	1.25
	Erkek	160	7.32	3.40				
DB	Kız	142	12.74	5.24	1.188	.236	-.47	1.89
	Erkek	160	12.03	5.16				
GTB	Kız	142	7.61	3.64	2.006	.046	.01	1.52
	Erkek	160	6.84	3.01				
SKEB	Kız	142	10.23	4.15	.192	.848	-.87	1.06
	Erkek	160	10.13	4.35				
SB	Kız	142	154.75	39.55	1.569	.118	-1.74	15.40
	Erkek	160	147.91	36.12				

KB: Kişilerarası Beceriler, **KDKEDYSB:** Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri, **ABBÇB:** Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerileri, **SAB:** Sözel Açıklama Becerileri, **KKEB:** Kendini Kontrol Etme Becerileri, **AOB:** Amaç Oluşturma Becerileri, **DB:** Dinleme Becerileri, **GTB:** Görevleri Tamamlama Becerileri, **SKEB:** Sonuçları Kabul Etme Becerileri, **SB:** Sosyal Beceri Toplam Puanı

Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal beceri düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için bir dizi bağımsız gruplar için *t* testi analizi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar, kız çocukların kişilerarası beceriler ve görevleri tamamlama becerilerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğunu göstermektedir

(sırasıyla, $t(300) = 2.047$, $p < .05$, $t(300) = 2.006$, $p < .05$). Bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

4. Sosyal beceri düzeyleri çocuğun kardeş sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 8. Sosyal beceri düzeylerinin çocuğun kardeş sayısına göre karşılaştırılması

Değişkenler	Kardeş Sayısı	n	Ort.	S	% 95 Güven Aralığı		F	p
					Alt Sınır	Üst Sınır		
KB	0	33	36.18	12.48	31.76	40.61	.741	.528
	1	178	35.61	11.42	33.92	37.30		
	2	60	33.52	10.19	30.88	36.15		
	3+	31	36.58	11.27	32.45	40.71		
KDKEDY SB	0	33	29.82	8.51	26.80	32.83	1.398	.244
	1	178	27.70	9.74	26.26	29.14		
	2	60	25.93	8.64	23.70	28.17		
	3+	31	28.61	8.42	25.52	31.70		
ABBÇB	0	33	27.21	8.65	24.15	30.28	1.128	.338
	1	178	26.30	9.57	24.89	27.72		
	2	60	24.17	7.50	22.23	26.10		
	3+	31	26.23	7.47	23.48	28.97		
SAB	0	33	15.58	5.39	13.66	17.49	.488	.691
	1	178	14.29	6.51	13.32	15.25		
	2	60	14.73	6.08	13.16	16.30		
	3+	31	15.10	6.08	12.86	17.33		
KKEB	0	33	11.77	3.31	10.59	12.94	2.148	.094
	1	178	10.00	4.27	9.37	10.63		

2	60	9.83	4.56	8.65	11.01
3+	31	11.03	4.32	9.45	12.62

Tablo 8 (Devamı). Sosyal beceri düzeylerinin çocuğun kardeş sayısına göre karşılaştırılması

Değişkenler	Kardeş Sayısı	n	Ort.	S	% 95 Güven Aralığı		F	p
					Alt Sınır	Üst Sınır		
AOB	0	33	8.11	2.96	7.06	9.16	.709	.547
	1	178	7.46	3.66	6.91	8.00		
	2	60	7.17	3.32	6.31	8.02		
	3+	31	8.00	3.82	6.60	9.40		
DB	0	33	12.10	4.34	10.56	13.64	.371	.774
	1	178	12.20	5.41	11.40	13.00		
	2	60	12.55	5.15	11.22	13.88		
	3+	31	13.19	5.06	11.34	15.05		
GTB	0	33	8.19	2.85	7.18	9.20	1.960	.120
	1	178	7.20	3.43	6.69	7.70		
	2	60	6.50	3.24	5.66	7.34		
	3+	31	7.52	3.25	6.32	8.71		
SKEB	0	33	12.18	3.53	10.93	13.43	4.282	.006
	1	178	9.78	4.21	9.15	10.40		
	2	60	9.63	4.24	8.54	10.73		
	3+	31	11.39	4.50	9.74	13.04		
SB	0	33	161.13	35.75	148.46	173.81	1.806	.146
	1	178	150.53	39.77	144.65	156.41		

2	60	144.03	32.82	135.55	152.51
3+	31	157.65	36.23	144.35	170.94

KB: Kişilerarası Beceriler, **KDKEDYSB:** Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri, **ABBÇB:** Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerileri, **SAB:** Sözel Açıklama Becerileri, **KKEB:** Kendini Kontrol Etme Becerileri, **AOB:** Amaç Oluşturma Becerileri, **DB:** Dinleme Becerileri, **GTB:** Görevleri Tamamlama Becerileri, **SKEB:** Sonuçları Kabul Etme Becerileri, **SB:** Sosyal Beceri Toplam Puanı

Sosyal beceri düzeylerinin çocuğun kardeş sayısına göre karşılaştırılması amacıyla bir dizi tek yönlü ANOVA yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar, sonuçları kabul etme becerilerinin anlamlı olarak farklılaştığını göstermektedir ($F(3,298) = 4.282, p < .01$). Farkın kaynağını incelemek için Tukey çoklu karşılaştırma analizi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar kardeşi olmayan çocukların sonuçları kabul etme becerilerinin tek kardeşi ya da iki kardeşi olan çocuklardan daha yüksek olduğunu göstermektedir (sırasıyla; $p = .014, p = .027$). Bulgular Tablo 8’de sunulmuştur.

5. Çocukların sosyal beceri düzeyleri annenin eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 9. Çocukların sosyal beceri düzeylerinin annenin eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

Değişkenler	Eğitim Düzeyi	n	Ort.	S	% 95 Güven Aralığı		F	p
					Alt Sınır	Üst Sınır		
KB	İlkokul	74	34.43	1.28	31.88	36.98	.776	.508
	Ortaokul	52	34.35	1.70	30.93	37.77		
	Lise	101	35.41	1.10	33.22	37.59		
	Üniversite	75	36.91	1.29	34.34	39.47		
KDKEDY SB	İlkokul	74	27.70	1.07	25.57	29.84	.015	.997
	Ortaokul	52	27.87	1.27	25.33	30.41		
	Lise	101	27.53	.98	25.59	29.48		

	Üniversite	75	27.69	1.03	25.65	29.74		
ABBÇB	İlkokul	74	26.89	1.07	24.76	29.02	.491	.689
	Ortaokul	52	25.98	1.37	23.23	28.73		
	Lise	101	25.92	.85	24.24	27.61		
	Üniversite	75	25.12	.98	23.17	27.07		
SAB	İlkokul	74	15.27	.75	13.77	16.77	.520	.669
	Ortaokul	52	14.21	.96	12.29	16.14		
	Lise	101	14.18	.60	12.98	15.37		
	Üniversite	75	14.77	.68	13.42	16.13		
KKEB	İlkokul	74	10.11	.46	9.19	11.02	.076	.973
	Ortaokul	52	10.17	.65	8.86	11.49		
	Lise	101	10.40	.44	9.52	11.28		
	Üniversite	75	10.31	.47	9.37	11.24		

Tablo 9 (Devamı). Çocukların sosyal beceri düzeylerinin annenin eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

Değişkenler	Eğitim Düzeyi	n	Ort.	S	% 95 Güven Aralığı		F	p
					Alt Sınır	Üst Sınır		
AOB	İlkokul	74	7.69	.40	6.89	8.48	.293	.830
	Ortaokul	52	7.35	.49	6.37	8.32		
	Lise	101	7.33	.37	6.60	8.06		
	Üniversite	75	7.75	.40	6.94	8.55		
DB	İlkokul	74	12.04	.55	10.95	13.13	.528	.663
	Ortaokul	52	12.42	.75	10.91	13.93		
	Lise	101	12.85	.54	11.79	13.92		
	Üniversite	75	11.98	.61	10.76	13.20		

GTB	İlkokul	74	7.61	.39	6.84	8.38	.646	.586
	Ortaokul	52	6.94	.50	5.94	7.95		
	Lise	101	6.97	.33	6.31	7.63		
	Üniversite	75	7.28	.36	6.56	8.00		
SKEB	İlkokul	74	10.24	.52	9.20	11.29	.887	.448
	Ortaokul	52	9.65	.60	8.45	10.85		
	Lise	101	9.94	.41	9.13	10.75		
	Üniversite	75	10.79	.48	9.84	11.74		
SB	İlkokul	74	151.99	4.37	143.27	160.70	.115	.951
	Ortaokul	52	148.94	5.85	137.20	160.68		
	Lise	101	150.53	3.56	143.47	157.60		
	Üniversite	75	152.59	4.43	143.76	161.42		

Sosyal beceri düzeylerinin annenin eğitim düzeyine göre karşılaştırılması amacıyla bir dizi tek yönlü ANOVA yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar, gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

6. Çocukların sosyal beceri düzeyleri babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 10. Çocukların sosyal beceri düzeylerinin babanın eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

Değişkenler	Eğitim Düzeyi	n	Ort.	S	% 95 Güven Aralığı		F	p
					Alt Sınır	Üst Sınır		
KB	İlkokul	56	34.77	11.63	31.65	37.88	.278	.841
	Ortaokul	39	34.21	12.53	30.14	38.27		
	Lise	113	35.58	10.79	33.56	37.59		

	Üniversite	94	35.93	11.24	33.62	38.23		
KDKEDY SB	İlkokul	56	28.66	9.93	26.00	31.32	.382	.766
	Ortaokul	39	26.90	7.92	24.33	29.46		
	Lise	113	27.82	9.55	26.04	29.60		
	Üniversite	94	27.22	9.21	25.34	29.11		
ABBÇB	İlkokul	56	26.05	9.12	23.61	28.50	.189	.904
	Ortaokul	39	25.97	8.72	23.15	28.80		
	Lise	113	26.37	9.32	24.64	28.11		
	Üniversite	94	25.44	8.44	23.71	27.16		
SAB	İlkokul	56	14.96	6.69	13.17	16.76	.228	.877
	Ortaokul	39	13.90	5.97	11.96	15.83		
	Lise	113	14.65	6.54	13.44	15.87		
	Üniversite	94	14.61	5.81	13.42	15.80		
KKEB	İlkokul	56	10.45	4.43	9.27	11.64	.165	.920
	Ortaokul	39	9.95	3.97	8.66	11.23		
	Lise	113	10.39	4.35	9.58	11.20		
	Üniversite	94	10.14	4.26	9.27	11.01		

Tablo 10 (Devamı). Çocukların sosyal beceri düzeylerinin babanın eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

Değişkenler	Eğitim Düzeyi	n	Ort.	S	% 95 Güven Aralığı		F	p
					Alt Sınır	Üst Sınır		
AOB	İlkokul	56	7.83	3.71	6.84	8.82	.279	.840
	Ortaokul	39	7.41	3.32	6.33	8.49		

	Lise	113	7.34	3.61	6.66	8.01		
	Üniversite	94	7.62	3.48	6.90	8.33		
DB	İlkokul	56	12.54	5.35	11.11	13.97	.673	.569
	Ortaokul	39	11.90	4.79	10.34	13.45		
	Lise	113	12.82	5.29	11.84	13.81		
	Üniversite	94	11.89	5.20	10.83	12.96		
GTB	İlkokul	56	7.66	3.46	6.74	8.59	.737	.531
	Ortaokul	39	6.64	2.40	5.86	7.42		
	Lise	113	7.21	3.69	6.52	7.90		
	Üniversite	94	7.14	3.14	6.50	7.78		
SKEB	İlkokul	56	10.41	4.77	9.13	11.69	2.105	.100
	Ortaokul	39	8.82	3.68	7.63	10.01		
	Lise	113	10.02	4.18	9.24	10.80		
	Üniversite	94	10.79	4.14	9.94	11.64		
SB	İlkokul	56	153.35	39.54	142.76	163.94	.363	.780
	Ortaokul	39	145.69	34.48	134.51	156.87		
	Lise	113	152.20	38.26	145.07	159.33		
	Üniversite	94	150.77	38.08	142.97	158.57		

Sosyal beceri düzeylerinin babanın eğitim düzeyine göre karşılaştırılması amacıyla bir dizi tek yönlü ANOVA yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar, gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Bulgular Tablo 10'da sunulmuştur.

7. Çocukların sosyal beceri düzeyleri annelerin mesleklerine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 11. Çocukların sosyal beceri düzeylerinin annelerin mesleklerine göre karşılaştırılması

Değişkenler	Meslek	n	Ort.	S	% 95 Güven		F	p
					Aralığı			
					Alt Sınır	Üst Sınır		
KB	Memur	92	36.25	11.14	33.94	38.56	1.667	.174
	Esnaf	21	32.05	8.66	28.10	35.99		
	İşçi	56	33.20	11.97	29.99	36.40		
	Ev Hanımı	123	36.11	11.46	34.12	38.10		
KDKEDY SB	Memur	92	26.15	9.66	24.15	28.15	1.629	.183
	Esnaf	21	26.86	6.77	23.78	29.94		
	İşçi	56	29.46	9.52	26.92	32.01		
	Ev Hanımı	123	27.98	9.17	26.39	29.58		
ABBÇB	Memur	92	26.12	8.73	24.31	27.93	1.733	.160
	Esnaf	21	21.86	7.09	18.63	25.08		
	İşçi	56	26.21	9.38	23.70	28.73		
	Ev Hanımı	123	26.59	9.00	25.03	28.15		
SAB	Memur	92	14.33	5.92	13.10	15.55	.242	.867
	Esnaf	21	13.81	5.44	11.33	16.28		
	İşçi	56	14.79	6.47	13.05	16.52		
	Ev Hanımı	123	14.83	6.63	13.68	15.98		
KKEB	Memur	92	9.71	4.27	8.82	10.59	1.043	.374
	Esnaf	21	9.95	3.53	8.35	11.56		

İşçi	56	10.29	4.37	9.12	11.46
Ev Hanımı	123	10.72	4.36	9.96	11.47

Tablo 11 (Devamı). Çocukların sosyal beceri düzeylerinin annelerin mesleklerine göre karşılaştırılması

Değişkenler	Meslek	n	Ort.	S	% 95 Güven Aralığı		F	p
					Alt Sınır	Üst Sınır		
AOB	Memur	92	7.91	3.73	7.14	8.69	1.649	.178
	Esnaf	21	6.10	3.22	4.63	7.56		
	İşçi	56	7.29	3.64	6.31	8.26		
	Ev Hanımı	123	7.65	3.39	7.06	8.24		
DB	Memur	92	12.76	5.66	11.59	13.93	1.177	.319
	Esnaf	21	10.71	4.16	8.82	12.61		
	İşçi	56	12.91	5.65	11.40	14.42		
	Ev Hanımı	123	12.12	4.84	11.28	12.96		
GTB	Memur	92	7.33	3.27	6.65	8.00	1.568	.197
	Esnaf	21	6.14	2.89	4.83	7.46		
	İşçi	56	6.63	3.43	5.71	7.54		
	Ev Hanımı	123	7.46	3.35	6.87	8.04		
SKEB	Memur	92	9.89	3.92	9.08	10.70	1.606	.188
	Esnaf	21	10.43	3.56	8.81	12.05		
	İşçi	56	9.27	4.63	8.03	10.51		
	Ev Hanımı	123	10.67	4.37	9.91	11.43		
SB	Memur	92	150.45	35.76	143.04	157.85	1.142	.332

Esnaf	21	137.90	35.06	121.95	153.86
İşçi	56	150.04	37.81	139.91	160.16
Ev Hanımı	123	154.13	40.00	147.18	161.07

Çocukların sosyal beceri düzeylerinin annelerin mesleklerine göre karşılaştırılması amacıyla bir dizi tek yönlü ANOVA yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar, gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Bulgular Tablo 11’de sunulmuştur.

8. Çocukların sosyal beceri düzeyleri babaların mesleklerine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 12. Çocukların sosyal beceri düzeylerinin babaların mesleklerine göre karşılaştırılması

Değişkenler	Meslek	n	Ort.	S	% 95 Güven Aralığı		F	p
					Alt Sınır	Üst Sınır		
KB	Memur	108	36.13	11.25	33.98	38.28	1.762	.173
	Esnaf	115	36.03	10.87	34.03	38.04		
	İşçi	79	33.32	11.79	30.68	35.96		
KDKEDY SB	Memur	108	25.04	8.34	23.45	26.63	7.826	.000
	Esnaf	115	29.81	9.35	28.08	31.54		
	İşçi	79	28.16	9.69	25.99	30.33		
ABBÇB	Memur	108	25.48	8.79	23.81	27.16	.257	.774
	Esnaf	115	26.19	8.98	24.53	27.85		
	İşçi	79	26.32	9.04	24.29	28.34		
SAB	Memur	108	14.48	6.22	13.29	15.67	.206	.814
	Esnaf	115	14.44	6.18	13.30	15.59		

	İşçi	79	14.99	6.47	13.54	16.44		
	Memur	108	10.01	4.29	9.19	10.83	.333	.717
KKEB	Esnaf	115	10.47	4.29	9.68	11.26		
	İşçi	79	10.32	4.25	9.36	11.27		

Tablo 12 (Devamı). Çocukların sosyal beceri düzeylerinin babaların mesleklerine göre karşılaştırılması

Değişkenler	Meslek	n	Ort.	S	% 95 Güven Aralığı		F	p
					Alt Sınır	Üst Sınır		
	Memur	108	7.60	3.72	6.89	8.31	.208	.813
AOB	Esnaf	115	7.60	3.18	7.02	8.19		
	İşçi	79	7.30	3.82	6.45	8.16		
	Memur	108	12.44	5.29	11.44	13.45	.783	.458
DB	Esnaf	115	12.70	5.16	11.75	13.65		
	İşçi	79	11.76	5.18	10.60	12.92		
	Memur	108	7.57	3.35	6.94	8.21	2.016	.135
GTB	Esnaf	115	7.26	3.42	6.63	7.90		
	İşçi	79	6.59	3.13	5.89	7.30		
	Memur	108	10.13	4.26	9.32	10.94	2.605	.076
SKEB	Esnaf	115	10.77	4.37	9.97	11.58		
	İşçi	79	9.37	3.95	8.48	10.25		
	Memur	108	148.89	35.94	142.03	155.74	1.133	.324
SB	Esnaf	115	155.29	38.23	148.23	162.35		
	İşçi	79	148.13	39.79	139.21	157.04		

Çocukların sosyal beceri düzeylerinin babaların mesleklerine göre karşılaştırılması amacıyla bir dizi tek yönlü ANOVA yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerinde gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu göstermektedir ($F(2, 299) = 7.826, p < .001$). Farkın kaynağını incelemek için Tukey çoklu karşılaştırma analizi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar babası esnaf olan çocukların, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerinin babası memur olan çocuklardan daha yüksek olduğunu göstermektedir ($p = .000$). Bulgular Tablo 12’de sunulmuştur.

Bu çalışmanın temel amacı, okul öncesi dönemdeki çocukların farklı sosyal becerilerinde helikopter ebeveyn tutumlarının katkısını incelemektir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri anne ve babaların helikopter ebeveyn tutumlarıdır. Araştırmanın bağımlı değişkeni ise okul öncesi dönem çocukların sosyal becerileridir. Helikopter ebeveyn tutumları dörder gösterge değişkenle temsil edilirken, sosyal beceriler dokuz gösterge değişkenle temsil edilmiştir. Analizler AMOS 26 programı aracılığıyla ve en yüksek olasılıkla kestirim yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Sonuçlar verinin modelle iyi düzeyde uyum sağladığını göstermektedir, $\chi^2(113, N = 302) = 198.706, p > .05, \chi^2/df = 1.76, GFI = .93, AGFI = .90, NFI = .90, TLI = .94, CFI = .95$ ve $RMSEA = .06$. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde, hem baba hem de annenin helikopter ebeveyn tutumlarının, çocukların sosyal becerilerini pozitif yönde ve anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir (sırasıyla; $\beta = .29, p < .001; \beta = -.25, p < .001$). Helikopter ebeveyn tutumları sosyal becerilerdeki varyansın % 23'ünü açıklamaktadır. Ayrıca anne ve baba helikopter tutumları arasında orta düzeyde bir korelasyon olduğu görülmüştür ($r = .53, p < .001$).

9. TARTIŞMA

Bu çalışmanın temel amacı, okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinde helikopter ebeveyn tutumlarının katkısını incelemektir. Literatürde helikopter ebeveyn tutumu hakkında çalışmanın azlığı, çocuğun okuduğu okul türleri, sınıf düzeyleri, kültürel farklılık, aile yapısı gibi nedenlerden dolayı elde edilen sonuçlar farklılık göstermektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar bu bölümde tartışılmıştır.

Çalışma da sonuçlar çocuğun sosyal beceri ortalamalarının annelerin algıladıkları helikopter ebeveynlik düzeylerine göre farklılaştığını göstermektedir ($p < .001$). Elde edilen sonuçlara göre algılanan helikopter ebeveynlik düzeyleri yüksek olan annelerin çocuklarının sosyal beceri ortalamaları, düşük ve orta düzeyde helikopter ebeveynlik algılayan annelerin çocuklarından anlamlı olarak daha yüksektir. Farklı bir çalışmanın sonucuna göre, annelere oranla babaların daha fazla ilgisiz tutuma sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Yılmaz, 2020). Yılmaz ve Büyükcebeci (2019) yaptıkları çalışmada ise annelerin temel yaşam becerilerinde, babaların da etik-ahlaki konularda sergiledikleri helikopter tutumunun çocuklarının yaşam doyumunu olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma da sonuçlar çocuğun sosyal beceri ortalamaların babaların algıladıkları helikopter ebeveynlik düzeylerine göre farklılaştığını göstermektedir ($p < .001$). Elde edilen sonuçlara göre algılanan helikopter ebeveynlik düzeyleri yüksek olan babaların çocuklarının sosyal beceri ortalamaları, düşük ve orta düzeyde helikopter ebeveynlik algılayan babaların çocuklarından anlamlı olarak daha yüksektir. Son olarak algılanan helikopter ebeveynlik düzeyleri orta olan babaların çocuklarının sosyal beceri ortalamaları, düşük helikopter ebeveynlik algılayan babaların çocuklarından anlamlı olarak daha yüksektir. Kelly, Duran ve Miller-Ott (2017), yaptıkları çalışmada orta ve yüksek düzeyde helikopterlik sergileyen babaya sahip olanlar, düşük düzeyde helikopterlik sergileyen babaya sahip olanlara göre daha yüksek seviyede ilişki doyumunu ve yakınlık bildirmişlerdir.

Çalışma da okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal beceri düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar, kız çocukların kişilerarası beceriler ve görevleri tamamlama becerilerinin anlamlı olarak daha yüksek

olduğunu göstermektedir. Kapıkıran, İvrendi ve Adak (2006), çocukların sosyal becerilerini bazı demografik değişkenler açısından incelemişlerdir. Cinsiyet değişkenine bakıldığında literatürün aksine kızların uyum becerilerinin erkeklerin uyum becerilerinden daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulunan bu bulgu Phillipsen, Bridges, McLemare ve Saponora (1999)'nın çıkardıkları bulgularla ters düşmüştür. Anderson, Carnavey ve Eubanks (2003) ve Huesman, Moise-Titus, Podolski ve Eron (2003), çalışmalarında kız çocuklarının uyum becerileri daha düşük bulunmuştur. Park ve Cheach (2005), yaptıkları çalışmada kızları ahlaki, erkekleri ise gelişimsel yönde eğitmek kızların gelişimini olumsuz yönde etkilediği düşünülmüştür. Karoğlu ve Ünüvar (2017), yaptıkları çalışmada çocukların sosyal becerilerinin cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuca göre gelişim özellikleri cinsiyete göre farklılık göstermemektedir. Seven (2007), altı yaş çocukların sosyal davranış problemleri üzerinde ebeveyn faktörlerini incelemiştir. Çalışmasında sosyal davranış problemi puanının cinsiyete göre farklılaşmadığını saptamıştır. Arı ve Yaban (2016), sosyal beceriler üzerinde cinsiyetin anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucunu elde etmiştir. Karaca, Gündüz ve Aral (2011), yaptıkları çalışmada olumlu sosyal davranış alt boyutlarında cinsiyetin anlamlı bir fark oluşturduğu bulgusunu elde etmişlerdir. Seven (2006), Çimen (2009), Aykır ve Tekinarslan (2012), okul öncesine devam eden çocukların sosyal becerilerinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Aktaş Özkafacı (2012), araştırmasında cinsiyete göre çocukların sosyal becerilerinin farklılaşmadığını belirtmiştir.

Çalışma da sosyal beceri düzeylerinin çocuğun kardeş sayısına göre karşılaştırılması sonucunda kabul etme becerilerinin anlamlı olarak farklılaştığını göstermektedir ($p < .01$). Elde edilen sonuçlar kardeşi olmayan çocukların sonuçları kabul etme becerilerinin tek kardeşi ya da iki kardeşi olan çocuklardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Atmaca, Akduman ve Sarıbaş (2020), yaptıkları çalışma da kardeş sayısına göre toplam okul öncesi sosyal beceri ölçeği (OSBED) puanları ve OSBED ölçeğinin tüm boyutları üzerinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Araştırmada üç ve daha fazla kardeşi olan çocukların daha az kardeşi olan çocuklara göre sosyal beceri puanlarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucunu destekler nitelikte, Akbaş (2020) çalışmasında sosyal beceriler ile kardeş sayısının arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır. Yaşar Ekinci (2015) ise çalışmanın sonucunda çocuğun

kardeş sayısının ve sosyal becerilerinin arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını belirtmiştir. Akduman, Günündi ve Türkoğlu (2015) de çalışmalarında çocuğun kardeş sayısı ve sosyal becerilerinde anlamlı bir ilişki olmadığını öne sürmüşlerdir.

Çalışmada, sosyal beceri düzeylerinin annenin eğitim düzeyine göre karşılaştırılmasından elde edilen sonuçlar gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Çalışma sonucunu destekler nitelikte Atmaca, Akduman ve Sarıbaş (2020), araştırmalarında annenin eğitim düzeyinin sosyal beceri puanları üzerinde anlamlı bir farklılık meydana getirmediği sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmanın sonucundan farklı olarak Bozkurt (2016) çalışmasında annenin eğitim düzeyinin çocuğun sosyal becerilerine etkisi olduğunu belirtmiştir. Tatlı (2014), çalışmasında benzer şekilde çocuğun sosyal becerilerinde annenin eğitim düzeyinin etkili olduğunu öne sürmüştür.

Çalışmada, sosyal beceri düzeylerinin babanın eğitim düzeyine göre karşılaştırılmasından elde edilen sonuçlar gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Araştırmanın bulgularına paralel şekilde Gözcü Binbir (2018) ve Yaşar Ekici (2014), çalışmaları sonucunda okul öncesine devam eden çocukların problem davranışlarıyla babanın eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmişlerdir. Saitoğlu (2020) ve Tatlı (2014), araştırmanın sonucundan farklı olarak babanın eğitim düzeyi ile çocuğun sosyal becerileri arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu belirtmişlerdir. Sonuçlarında sosyal becerilerin babanın eğitim düzeyinden ziyade, çocuğa karşı olan tutumlarından kaynaklandığını öne sürmüşlerdir.

Çocukların sosyal beceri düzeylerinin annelerin mesleklerine göre karşılaştırılmasında elde edilen sonuçlar, gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Yine çalışmanın sonucuna paralel şekilde Özebey (2009), annenin mesleğinin çocuğun sosyal becerilerinde anlamlı bir farklılığa yol açmadığını belirtmiştir. Türkoğlu (2013), bu sonuçlardan farklı olarak anne meslek durumunun çocuğun sosyal becerilerinde etkili olduğunu saptamıştır.

Çocukların sosyal beceri düzeylerinin babaların mesleklerine göre karşılaştırılmasında elde edilen sonuçlar, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerinde gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu göstermektedir ($p < .001$). Sonuçlar babası esnaf olan çocukların, kızgınlık davranışlarını kontrol etme

ve değişikliklere uyum sağlama becerilerinin babası memur olan çocuklardan daha yüksek olduğunu göstermektedir ($p = .000$). Türkoğlu (2013) alışmanın sonucundan farklı olarak babanın mesleğinin çocukların sosyal becerilerinde anlamlı bir farklılığa yol açmadığını belirtmiştir. Sarı (2007) alışmasında baba meslek durumunun çocuğun sosyal becerileri arasında anlamlı farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşmıştır.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri anne ve babaların helikopter ebeveyn tutumlarıdır. Araştırmanın bağımlı değişkeni ise okul öncesi dönem çocukların sosyal becerileridir. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde, algılanan helikopter ebeveynlik düzeyleri yüksek olan annelerin çocuklarının sosyal beceri ortalamaları, düşük ve orta düzeyde helikopter ebeveynlik algılayan annelerin çocuklarından anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca algılanan helikopter ebeveynlik düzeyleri yüksek olan babaların çocuklarının sosyal beceri ortalamaları, düşük ve orta düzeyde helikopter ebeveynlik algılayan babaların çocuklarından anlamlı olarak daha yüksektir. Son olarak algılanan helikopter ebeveynlik düzeyleri orta olan babaların çocuklarının sosyal beceri ortalamaları, düşük helikopter ebeveynlik algılayan babaların çocuklarından anlamlı olarak daha olduğu saptanmıştır. Literatürde helikopter ebeveyn tutumunun sosyal beceriye etkisi hakkında araştırma bulunmamaktadır. Farklı ebeveyn tutumlarının çocuğun sosyal becerilerine etkisi hakkında alanyazın incelenmiştir. Ekinci Vural (2006), ebeveyn tutumları ile çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Sosyal becerilerin çocuklarda yüksek olması sonucunda daha az davranış problemi görülmektedir (Karaoğlu, 2011). Koşay (2013)' e göre sosyal becerilerin gelişiminde anne-baba ve ocuk ilişkisi önem taşımaktadır. Öneren şendil (2010) alışmasında sosyal becerileri ileri düzeyde olan çocukların akranlarıyla ilişkilerinin olumlu olduğundan söz etmiştir. Altay ve Göre (2012), çalışmalarında ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocukların davranış problemleri arasında negatif yönlü ilişkiden bahsetmişlerdir. Baumrind (1967), izin verici ebeveyn tutumuna sahip ailede büyüyen çocukların akranlarına göre daha saldırgan, huysuz ve düşünmeden hareket eden çocuklar olduğundan söz etmiştir. Ogelman, Onder, Seçer ve Erten (2013), araştırmanın sonucuna göre izin verici, otoriter ve yetkeci ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı ilişki belirlemişlerdir. Otoriter tutum sosyal beceriyi en yüksek seviyede açıklayan tutum, izin verici tutum sosyal beceriyi en düşük seviyede açıklayan tutumdur.

Helikopter ebeveyn tutumu hakkında literatürdeki çalışmalar incelendiğinde ise; Hesse, Mikkelson ve Saracco (2018), tarafından yapılan araştırmaya göre helikopter ebeveynler çocuklarının bağımsızlıklarını sınırlandırarak özerkliklerini yok ederek onlara en büyük zararı vermişlerdir. Rousseau ve Scharf (2017), araştırmalarında helikopter ebeveynlerin çocuklarını bağımlı bireyler olarak yetiştirdiklerini belirtmiştir. Araştırmanın sonucuna göre psikolojik iyi oluş ve ebeveyne bağımlılık arasında negatif ilişki bulunmuştur. Florida Devlet Üniversitesinde yapılan çalışmada helikopter ebeveyn tutumunda olan anne babaların çocuklarında yaşam becerilerinin ve öz-yeterliliklerinin düşük olduğu saptanmıştır (Florida State University, 2016). Zienty ve Nordlin (2018), yaptıkları çalışmada helikopter ebeveynliğin özerklik, yetkinlik, ilişki ihtiyacını olumsuz etkilediğini ve bu yüzden helikopter ebeveynliğin olumsuz istenmeyen sonuçlara neden olduğu belirtmişlerdir. Cooper (2015), araştırmasında 1940 yılından günümüze kadar bir grup insan gözlemiş ve çocuklarını çok kontrol altında tutan ve hayatlarına çok müdahalede bulunan anne babaların, çocuk üzerinde hayat boyu sürecek psikolojik sorunlara sebep olduğunu saptamıştır. Öz-yeterlilik dışında yapılan çalışmalar da yaşam doyumu ve psikolojik iyi olma düzeylerinden bahsedilmiştir. Somers ve Settle (2010), üniversiteye giden öğrenciler üzerinde çalışma yapmış ve helikopter ebeveynleri olan çocukların yaşam doyumları ve psikolojik iyi olma düzeylerinin düşük seviyede olduğu saptanmıştır. Bu çalışmaya benzer bir araştırmada helikopter anne babası olan çocuklarda anlamlı olarak yüksek depresyon ve yaşamdan daha az memnun oldukları gözlenmiştir (Schiffirin, Liss, Miles-McLean, Geary, Erchull ve Tashner, 2014). Kouros, Pruitt, Ekas, Kiriaki ve Sunderland (2017), çalışmalarında helikopter ebeveyn tutumunun ergenlerin psikolojilerinde uzun vadeli etkileri olduğu vurgulanmıştır. LeMoyne ve Buchanan (2011), yapılan araştırmada Amerika Birleşik Devletleri üniversite öğrencisi örneğini kullanmış helikopter ebeveyn tutumunun psikoloji ile negatif ilişkili olduğu saptanmıştır. Polasek (2021), kişisel özerklik ve özdenetim alanlarında öğrenci becerilerinin geliştirilmesi ve helikopter ebeveyn tutumunun olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için çalışma yapmıştır. Araştırmasında ebeveyn-öğretmen ve öğrenci-öğretmen ortaklıkları oluşturarak, öğrencinin gelişimini desteklemeyi ve helikopter ebeveynliğin olumsuz etkilerini azaltmayı amaçlamıştır. Çalışmanın analizlerine göre öğrencilere öz denetimlerini geliştirecek beceriler öğretilmeli ve ebeveynlerin helikopter tutumunda aşırıya

kaçmamaları çocuklarının özerklik gelişimini destekler sonucuna ulaşılmıştır. Darlow vd. (2017), çalışmasında helikopter ebeveynliğin, düşük öz denetim ve öz yeterlilik düzeyleriyle bağlantılı olduğunu belirtmişlerdir. Love vd. (2020), ise helikopter ebeveynler tarafından yetiştirilen çocuklarda gözlenen öz denetim eksikliği, okul tükenmişliği ve kendi kendini kontrol etme duygularını kısıtlama gibi olumsuz özelliklerin olduğu kanısına varmışlardır.

10. SONUÇ VE ÖNERİLER

10.1. Sonuç

Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinde helikopter ebeveyn tutumlarının etkisi incelenen bu araştırmada aşağıdaki sonuçlar incelenmiştir.

Çocukların 142'si (% 47) kız, 180'i (% 53) erkektir.

Babaların eğitim durumu incelendiğinde, 56'sının (% 18.5) ilkokul, 39'unun (% 12.9) ortaokul, 113'ünün (%37.4) ve 94'ünün (% 31.1) üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Annelerin eğitim durumu incelendiğinde ise 74'ünün (% 24.5) ilkokul, 52'sinin (% 17.2) ortaokul, 101'inin (% 33.4) lise ve 75'inin (% 24.8) üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Çocukların büyük çoğunluğunun (% 58.9, n = 178) tek kardeşe sahip olduğu görülmektedir. 33 (% 10.9) çocuk ise ailenin tek çocuğudur.

Annelerin 92'sinin (% 30.5) memur, 21'inin (% 7) esnaf, 56'sının (% 18.5) işçi ve 133'ünün (% 44) ev hanımı olduğu görülmektedir.

Babaların ise 108'inin (% 35.8) memur, 115'inin (% 38.1) esnaf ve 79'unun (% 26.2) işçi olduğu görülmektedir.

Algılanan helikopter ebeveynlik düzeyleri yüksek olan annelerin çocuklarının sosyal beceri ortalamaları, düşük ve orta düzeyde helikopter ebeveynlik algılayan annelerin çocuklarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Algılanan helikopter ebeveynlik düzeyleri yüksek olan babaların çocuklarının sosyal beceri ortalamaları, düşük ve orta düzeyde helikopter ebeveynlik algılayan babaların çocuklarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Algılanan helikopter ebeveynlik düzeyleri orta olan babaların çocuklarının sosyal beceri ortalamaları, düşük helikopter ebeveynlik algılayan babaların çocuklarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kız çocuklarının kişilerarası beceriler ve görevleri tamamlama becerilerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kardeşi olmayan çocukların sonuçları kabul etme becerilerinin tek kardeşi ya da iki kardeşi olan çocuklardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal beceriler ve anne eğitim düzeyi ile anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Sosyal beceriler ve baba eğitim düzeyi ile anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Çocukların sosyal beceri düzeyleri ile annelerin meslekleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Babası esnaf olan çocukların, kırgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerinin babası memur olan çocuklardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

10.2. Öneriler

Helikopter ebeveyn tutumunun diğer gelişim alanlarına etkisi ve bu tutumun uzun süreli etkileri araştırılmalıdır.

Çalışma okul öncesi dönem çocuklarla yürütülmüştür. Farklı yaş gruplarındaki çocuklarla da benzer çalışmalar yapılarak, yaş grupları arasında karşılaştırma yapılabilir.

Ailelere helikopter ebeveyn tutumu hakkında bilgilendirici seminerler düzenlenip, bu tutumun olumsuz etkilerinin önüne geçilebilir.

Okul öncesi öğretmenleri tarafından aile katımlı sosyal becerileri geliştirme programları uygulanabilir.

Çalışmada cinsiyet, kardeş sayısı, ebeveynlerin eğitim düzeyi ve öğrenim durumu gibi faktörlerin etkisine bakılmıştır. Sosyoekonomik düzey gibi farklı demografik değişkenlerin etkisi incelenerek alan yazına katkılar sağlanabilir.

Çalışma Manisa ilinde yapılmıştır. Buna benzer çalışmalar farklı illerde yapılarak araştırmalar arasında karşılaştırma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Abidin, R. R. (1995). Parenting Stress Index Professional Manual, 3rd ed. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Adamson L, Bakeman R, Deckner D. (2004). The development of symbol infused joint engagement. *Child Development*, 75(4), 1171–1187.
- Adamson, L. B. (2018). *Communication development during infancy*(1). Newyork: Routledge.
- Adolph, K. E. (2002). Learning to keep balance. *Advances in child development and behaviour*, 30, 1–40.
- Ajilchi, B., & Kargar, F. R. (2013). The Impact of a Parenting Skills Training Program on Stressed Mothers and Their Children's Depression Level. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 84, 450-456.
- Akbaş, İ. (2020). *Farklı sosyoekonomik çevrede eğitim alan 60-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerinin ve akran oyunlarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Akduman ,G., Günündi, Y. & Türkoğlu., D. (2015). Okul öncesi dönem çocukların sosyal beceri düzeyleri ile davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 37(8), 673-683.
- Aksoy, A., & Kılıç, ř., & Kahraman, Ö. (2009). Asya kültürlerinde ebeveynlik stilleri ve uygulaması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2), 14-25.
- Aksoy, P.; Baran, G.(2010). Review of studies aimed at bringing social skills for children in preschool period. *Procedia-Soc. Behav. Sci.*, 9(7), 663–669.
- Aktaş Özkafacı, A. (2012). *Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Ar-El Üniversitesi, İstanbul.
- Alisinanoğlu, F., & Kesicioğlu, O. S. (2010). The research on the behavioral problems of preschoolers in terms of various variables (Giresun sampling). *Theoretical Education Science*, 3(1), 93-110.
- Alkış, B. (2015). *Ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişkide çocukların empati ve sosyal beceri düzeylerinin rolü*. Master's thesis, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Allen, K., & Rainie, L. (2002). *Parents online. Pew internet and American life project*. Erişim adresi: <https://www.pewinternet.org/2002/11/17/parents-online/>. Erişim tarihi: 7 Ocak 2021.
- Allen, S. M., & Hawkins, A. J. (1999). Maternal gatekeeping: Mother's beliefs and behaviors that inhibit greater father involvement in family work. *Journal of Marriage and the Family*, 61(1), 199–212.

- Almendrala, A. (2015). *Helicopter Parent' Doesn't Mean What You Think It Means, Just because you don't follow your kid to her job interview doesn't mean you aren't helicopter parenting*. Erişim adresi: https://www.huffpost.com/entry/what-is-a-helicopterparents_n_56453977e4b08cda34883f85 Erişim tarihi: 18 Kasım 2021.
- Alpan, Y. (2006). *Adapting social and emotional assessment tool for 12-36 months old babies and children to Turkish children [In Turkish]*. Unpublished master's thesis, Gazi University, Ankara.
- Altay F. ve Güre A. (2012). Okulöncesi kuruma (devlet-özel) devam eden çocukların sosyal yeterlik ve olumlu sosyal davranışları ile annelerinin ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2699-2718.
- Amato, P. R., & Dorius, C. (2010). Fathers, children, and divorce. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development*. Hoboken, NJ: Wiley.
- Amato, P. R., & Fowler, F. (2002). Parenting practices, child adjustment, and family diversity. *Journal of Marriage and Family*, 64(3), 703–716. DOI: 10.1111=j.1741-3737.2002.00703.x
- Ambrose, H. (2013). *Young Children's Emotion Regulation and Social Skills: The Role of Maternal Emotional Socialization and Mother-Child Interactional Synchrony*, University of Windsor Electronic Theses and Dissertations, Degree of Doctor of Philosophy at the University of Windsor, Ontario, Canada.
- American Psychiatric Association, A., & American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5*. Washington, DC: American psychiatric association.
- Anderson, C.A., Carnagey, N.L. ve Eubanks, J. (2003). Exposure to Violent Media: The Effects of Songs with Violent Lyrics on Aggressive Thoughts and Feelings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(5), 960-971.
- Applegate, J. L., Burleson, B. R., & Delia, J. G. (1992). Reflection-enhancing parenting as antecedent to children's social-cognitive and communicative development. In I. E. Sigel, A. V. McGillicuddy-Delisi, & J. J. Goodnow (Eds.), *Parental belief systems: The psychological consequences for children*, 2,3–39.
- Aquilino, W. S. (2006). The noncustodial father–child relationship from adolescence into young adulthood. *Journal of Marriage and Family*, 68(4), 929-946.
- Aral, N., Baran, G., Bulat, Ş., & Çimen, S. (2001). *Child development [In Turkish]*. İstanbul: Ya-Pa.
- Arı, M. ve Yaban, E.H. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal davranışları: Mizaç ve duygu düzenlemenin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1): 125-141.
- Ariel, P. D. (1992). A hybrid method for computing the flow of viscoelastic fluids. *International Journal for Numerical Methods in Fluids*, 14(7), 757-774.
- Arrighi, B. A., & Maume, D. J. (2007). *Child poverty in America today*. New York: Praeger.

- Atmaca, R. N., Akduman, G. G., & Sarıbaşı, M. Ş. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin bazı demografik özelliklere göre incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(2), 157-173.
- Augustsson, S. & Forsberg, S. (2005). *Curlingföräldrar – Från Traditionella Föräldrastilar till ett Modernt Föräldraskap: Uppfostran i ett Förändrat Samhälle [Curling Parents – from traditional parenthood styles to modern parenthood: childrearing in a changing society]*. Dissertation, Master's degree, University of Lund, Department of Psychology.
- Austin, W. G., & Fieldstone, L., & Pruett, M. K. (2013). Bench book for assessing parental gatekeeping in parenting disputes: understanding the dynamics of gate closing and opening for the best interests of children. *Journal of Child Custody*, 10(1), 1- 16.
- Avcı, S. Ç., & Guleç, D. (2020). Yeni bir kavram: helikopter ebeveynlik. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 163-168.
- Avcıoğlu, H. (2005). *Social skills training with activities [In Turkish]*. Ankara: Kök.
- Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 570-573.
- Aykır, T. ve Tekinarslan, Ç. (2012). Okul öncesi dönemdeki zihinsel yetersizliği olan ve olmayan çocukların sosyal becerileri ve problem davranışlarının karşılaştırılması. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 627-648.
- Baferani, M. H. (2015). The Role of the Family in the Socialization of Children. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6(6 S6), 417-417.
- Baldwin, D. A. (1995). Understanding the link between joint attention and language. *Joint attention: Its origins and role in development*, 131, 131-158.
- Baligar, M. P. (2016). Concept of Social Skills and Factors Affecting Social Skills Acquisition & Performance. *International Journal of Research in Engineering, IT and Social Sciences*, 6(12), 78-82.
- Barrett LF (2006). Valence as a basic building block of emotional life. *Journal of Research in Personality*, 40(1), 35–55.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907, doi: <https://doi.org/10.2307/1126611>
- Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs*, 75(1), 43–88.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monographs*, 4(2), 1–103. DOI: 10.1037=h0030372
- Baumrind, D. (1975). *Early socialization and the discipline controversy*. Morristown, NJ: General Learning Press.
- Bayhan, P. S., & Artan, İ. (2004). *Child development and education [In Turkish]*. İstanbul: Morpa Kültür.

- Bellack, A. S., Hersen, M., & Lamparski, D. (1979). Role-play tests for assessing social skills: Are they valid? Are they useful?. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 47*(2), 335.
- Belsky, J., & Crnic, K. & Woodworth, S. (1995). Personality and parenting: Exploring the mediating role of transient mood and daily hassles. *Journal of Personality 63* (4), 905- 929.
- Berger, S. E., Theuring, C. F., & Adolph, K. E. (2007). Social, cognitive, and environmental factors influence how infants learn to climb stairs. *Infant Behavior and Development, 30*(1), 36–49.
- Blair C. (2002). School readiness: Integrating cognition and emotion in a neurobiological conceptualization of children’s functioning at school entry. *American Psychologist, 57*(2), 111–127.
- Bolat, E.Y. (2018). Anne baba tutumlarının çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2*(2), 32-38.
- Borba, M. (2009). *The big book of parenting solutions: 101 answers to your everyday challenges and wildest worries*. California, San Francisco: Jossey-Bass.
- Bower, J., Hales, D., Tate, D., Rubin, D., Benjamin, S., & Ward, D. (2008). The childcare environment and children’s physical activity. *American Journal of Preventive Medicine, 34*(1), 23–29.
- Bozkurt, E. (2016). *Okul öncesi çocuklarının duyguları anlama becerileri ile sosyal yetkinlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bradley, R. H. & Corwyn, R. F. (2002). Socioeconomic status and child development. *Annual Review of Psychology, 53*(1), 371–99.
- Bradley-Geist, J. & Olson-Buchanan, J. (2014), Helicopter parents: an examination of the correlates of over-parenting of college students, *Education Training, 56*(4), 314-328, doi: <https://doi.org/10.1108/ET-10-2012-0096>
- Braver, S. L., & Griffin, W.A. (2000). Engaging fathers in the post-divorce family. *Marriage and Family Review, 29*(4), 247-267.
- Brodeski, J., & Hembrough, M. (2007). *Improving Social Skills in Young Children*. Saint Xavier University Chicago, Illinois, May, USA.
- Brumback, R. A., Dietz-Schmidt, S. G., & Weinberg, W. A. (1977). Depression in children referred to an educational diagnostic center: Diagnosis and treatment and analysis of criteria and literature review. *Diseases of the Nervous System, 38*, 529–535.
- Burke, T. J., Wozidlo, A., & Segrin, C. (2012). Social skills, family conflict, and loneliness in families. *Communication Reports, 25*(2), 75-87.
- Bukowski, W. M., & Hoza, B. (1989). Popularity and friendship: Issues in theory, measurement and outcome. Peer relations in child development, 15–45. New York: Wiley-Interscience Publications.
- Bukowski, W. M., & Newcomb, A. F. (1987). Friendship quality and the “self” during early adolescence. The Society for Research in Child Development, Baltimore.

- Cairns, R.B., Cairns, B.D., and Neckerman, H.J.(1989). Early school dropout: Configurations and determinants. *Child Development*, 60,1437–52.
- Caldarella, P., & Merrell, K. (1997). Common dimensions of social skills of children and adolescents: A taxonomy of positive behaviors. *School Psychology Review*, 26(2),264-278.
- Camodeca, M., Goossens, F. A., Terwogt, M. M., & Schuengel, C. (2002). Bullying and victimization among school-age children: Stability and links to proactive and reactive aggression. *Social Development*, 11(3), 332-345.
- Cantekin, D., & Akduman, G. G. (2020). Annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile çocuklarının duygularını yönetme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(1), 87-92.
- Caplan, G. (1974). *Support systems and community mental health: Lectures on concept development*. New York: Behavioural Publications.
- Caroli, M., Malecka-Tendera, E., Mikkelsen, B. E., & Longo, A. (2011). PERISCOPE Project: Workshop on physical activity and indoor/outdoor environment in kindergartens. *International Journal of Pediatric Obesity*, 6(2), 1-1.
- Cartledge, G. (1996). Cultural diversity and social skills instruction: understanding ethnic and gender differences. Research Press, 392.
- Caldarella, P., & Merrell, K. W. (1997). Common dimensions of social skills of children and adolescents: A taxonomy of positive behaviors. *School Psychology Review*, 26(2), 264-278.
- Ceylan, Ö. (2017). *Anne baba tutumları ile çocuğun sosyalleşme süreci arasındaki ilişki: Okul öncesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Chandrawaty & Ndari, S,S., & Mujtaba, I., & Ananto, M. C. (2019). Children’s outdoor activities and parenting style in children’s social skill. *Jurnal Pendidikan Usia Dini*, 13(12), 217–231. <https://doi.org/https://doi.org/10.21009/JPUD.132.02>.
- Cherlin, A. J. (1992). *Marriage, divorce, and remarriage*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Clark, E. (2004). How language acquisition builds on cognitive development. *Trends in Cognitive Sciences*, 8(10), 472–78.
- Cole PM, Michel MK, Teti LOD. (1994). The development of emotion regulation and dysregulation: A clinical perspective. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59,73–102.
- Coleman, W. L., & Lindsay, R. L. (1992). Interpersonal disabilities: Social skill deficits in older children and adolescents: Their description, assessment, and management. *Pediatric Clinics of North America*, 39(3), 551–567.
- Coltrane, S. (2000). Research on household labor: Modeling and measuring the social embeddedness of routine family work. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 1208-1233.
- Combs, M. L., & Slaby, D. A. (1977). Social-skills training with children. In *Advances in clinical child psychology*, 161-201. Springer, Boston, MA.

- Cooper, C. (2015). *Overly-Controlling Parents Cause Their Children Lifelong Psychological Damage, Says Study Independent*. Erişim adresi: <https://www.independent.co.uk/life-style/health-and-families/overly-controlling-parents-cause-their-children-lifelong-psychological-damage-saysstudy-10485172.html> Erişim tarihi: 11.4.2018.
- Costa, P.T., & McCrae, R.R. & Dye, D.A. (1991). Facet scales for agreeableness and conscientiousness: A revision of the NEO Personality Inventory. *Personality Individual Differences*, 12(9), 887-898.
- Crick, N. R., & Ladd, G. W. (1993). Children's perceptions of their peer experiences: Attributions, loneliness, social anxiety and social avoidance. *Developmental Psychology*, 29(2), 244-254.
- Crnic, K. A. & Low, C. (2002). Everyday stresses and parenting. In M. Bornstein (ed.), *Handbook of parenting : Volume 5, Practical issues in parenting*, 2nd ed, 243-68. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Crnic, K. A., Gaze, C. & Hoffman, C. (2005). Cumulative parenting stress across the preschool period: Relations to maternal parenting and child behaviour at age 5. *Infant and Child Development* 14(2), 117-32.
- Crockett, L. J., & Eggebeen, D. J., & Hawkins, A. J. (1993). Father's presence and young children's behavioral and cognitive adjustment. *Journal of Family issues*, 14(3), 355-377.
- Çalışkan, Ö., & Özbay, F. (2015). 12-14 Yaş aralığında ilköğretim öğrencilerinde teknoloji kullanımı eksenli yabancılaşma ve anne baba tutumları: Düzce ili örneği. *Journal of International Social Research*, 8(39). 441-458.
- Çelebi, P. (2009). *Türkiye'de toplumsal cinsiyetin kuruluşu: bloglar*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çevik, G. B., & Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 19(3), 225-240.
- Çiftçi, İ. & Sucuoğlu, B. (2004). *Bilişsel süreç yaklaşımıyla sosyal beceri öğretimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çimen, N. (2009). *Okul öncesi eğitim programı'nda altı yaş grubu çocukların sosyal becerilerinin gerçekleşme düzeyi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Çubukcu, A., & Bayzan, Ş. (2013). Türkiye'de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5(1), 148-174.
- Darlow, V., Norvilitis, J. M., & Schuetze, P. (2017). The relationship between helicopter parenting and adjustment to college. *Journal of Child and Family Studies*, 26(8), 2291-2298.
- Davis, B. E., Moon, R. Y., Sachs, H. C., & Ottolini, M. C. (1998). Effects of sleep position on infant motor development. *Pediatrics*, 102(5), 1135-1140.

- Deutsch, F. M., & Lussier, J. B., & Servis, L. J. (1993). Husbands at home: Predictors of parental participation in childcare and housework. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65(6), 1154-1166.
- Diener, M. L. & Kim, D. Y. (2004). Maternal and child predictors of preschool children's social competence. *Applied Developmental Psychology*, 25(1), 3-24.
- Dodge KA, Coie JD.(1987). Social-information-processing factors in reactive and proactive aggression in children's peer groups. *Journal of Personality and Social Psychology*,53(6),1146-1158.doi:<https://doi.org/10.1590/1413-82712020250110>.
- Dowda, M., Pate, R., Trost, S., Almeida, J., & Sirard, J. (2004). Influences of preschool policies and practices on children physical activity. *Journal of Community Health*, 29(3), 183-196.
- Dönmez, D., & Dolgun, D. (2019). Yeni nesil ebeveynlik ve sosyal medya bağlamında blogger anneler.
- Dumont, D. E. (2021). Facing adulthood: Helicopter parenting as a function of the family projection process. *Journal of College Student Psychotherapy*, 35(1), 1-14.
- Duncan, G. J. & Brooks-Dunn, J. (2000). Family poverty, welfare reform, and child development. *Child Development*, 71(1), 188-96.
- Dunsmore, J. C., Booker, J. A., & Ollendick, T. H. (2013). Parental emotion coaching and child emotion regulation as protective factors for children with oppositional defiant disorder. *Social Development*, 22(3), 444-466.
- Durak, H., & Seferoğlu, S. S. (2018). Ortaokul öğrencilerinin akıllı telefon kullanımları ve bağımlılık düzeyleriyle ilgili unsurları. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 8(1), 1-23.
- Dursun, C. (2021). *helikopter ebeveynin yeni nesil çocukları. in book: sanat ve sosyal bilimler sempozyumu tam metin bildiriler kitabı* (pp.369-388). publisher: paradigma akademi.
- Durualp, E., & Aral, N. (2010). Altı yaşındaki çocukların sosyal becerilerine oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 160-172.
- Dweck, C. S., & Leggett, E. L. (1988). A social-cognitive approach to motivation and personality. *Psychological review*, 95(2), 256.
- Ebcin, A. (2017). *Dijital dünyada ebeveyn olmak*. Dijital Medya ve Çocuk, İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi. Erişim adresi: <http://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/>. Erişim tarihi: 11 Ocak 2020
- Eisenberg N, Fabes R, Shepard S, Murphy B, Guthrie I, Jones S, (1997). Contemporaneous and longitudinal prediction of children's social functioning from regulation and emotionality. *Child Development*,68(4),642-664.
- Ekici, F. Y. (2015). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2),223-259.
- Ekici, F. Y. (2017). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki aile katılım çalışmalarına katılan ve katılmayan ailelerin çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları

arasındaki ilişki. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 543-562.

- Ekinci Vural, D. (2006). *Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Elibol-Gültekin, S. (2008). *Multivariable evaluation of 5 year olds' social skills [In Turkish]*. Unpublished master's thesis, Ankara University, Ankara, Turkey.
- Elksnin, L. K. (1996). Promoting success in the mainstream: Collaborative social skills instruction. *Reading and Writing Quarterly*, 12(3), 345-350.
- Elksnin, L.K., and Elksnin, N. (2004). The social-emotional side of learning disabilities. *Learning Disability Quarterly*, 27 (1), 3- 8.
- Ellison, C.G. & Sherkat, D.E. (1993). Obedience and autonomy: Religion and parental values reconsidered. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 32(4), 313-329.
- Elmberg, E. (2004). *Curlingförlärdrar-de som sopar isen för sina barn*.
- Erikson, E.H. Identity, youth and crisis. New York: W.W. Norton and Company, 1968.
- Fagan, J. & Barnett, M. (2003). The relationship between maternal gatekeeping, paternal competence, mothers' attitudes about the father role, and father involvement". *Journal of Family Issues*, 24(8), 1020-1043.
- Florida State University. (2016, June 28). *Helicopter Parents: Hovering May Have Effect as Kids Transition to Adulthood*. *Neuroscience News*. Erişim adresi: <http://neurosciencenews.com/neurodevelopment-helicopter-parenting-4592/>
Erişim tarihi: 28. 3. 2018.
- Frascaralo, F., & Favez, N. (2010). A method to observe maternal gatekeeping behaviors: *The picnic game*. *Infant Mental Health Journal*, 31(3), 22–23.
- Frissell Deppe, T. (1998). *Every parent's guide to attachment parenting: Getting back to basic instincts* Dracut, MA: JED Publishing.
- Garst, B. A., & Gagnon, R. J. (2015). Exploring overparenting within the context of youth development programs. *Journal of Youth Development*, 10(1), 6-18, Doi: [10.5195/JYD.2015.416](https://doi.org/10.5195/JYD.2015.416).
- Gaunt, R. (2008). Maternal Gatekeeping: Antecedents and Consequences, *Journal of Family Issues*, 29(3), 373-395.
- Gazi, T. (2019). *Annelik bekçiliği ve evlilik uyumunun baba katılımı ve baba–ergen ilişkilerindeki rolünün incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Golombok, S. (2000). *Parenting: What really counts*. Hove UK: Psychology Press.
- Goodman, A., Joshi, H., Nasim, B., & Tyler, C. (2015). *Social and emotional skills in childhood and their long-term effects on adult life*. London: Institute of Education.
- Goodman, S. H., & Brand, S. R. (2008). *Parental psychopathology and its relation to child psychopathology*. Handbook of clinical psychology Vol. 2: Children and adolescents (pp. 937–965). Hoboken NJ: Wiley.

- Goodway, J. D., Ozmun, J. C., & Gallahue, D. L. (2019). *Understanding motor development: Infants, children, adolescents, adults*. Jones & Bartlett Learning.
- Gottman JM, Katz LF, Hooven C. (1996). Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: Theoretical models and preliminary data. *Journal of Family Psychology, 10*(3), 284–291.
- Gözcü Binbir, S. (2018). *Aile-öğretmen iletişim ve işbirliği ile çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Granju, K. A. & Kennedy, B. (1999). *Attachment parenting: Instinctive care for your baby and young child*. New York: Pocket Books.
- Grantham-McGregor, S., Cheung, Y. B., Cueto, S., Glewwe, P., Richter, L., Strupp, B., & International Child Development Steering Group. (2007). Developmental potential in the first 5 years for children in developing countries. *The lancet, 369*(9555), 60-70.
- Gregoriadis, A., Grammatikopoulos, V., & Zachopoulou, E. (2013). Evaluating preschoolers' social skills: The impact of a physical education program from the parents' perspectives. *International Journal of Humanities and Social Science, 3*(10), 40-51.
- Greif, G. L. (1997). *Out of touch: When parents and children lose contact after divorce*. New York: Oxford University Press.
- Gresham, F. M., & MacMillan, D. L. (1997). Social competence and affective characteristics of students with mild disabilities. *Review of Educational Research, 67*(4), 377-415.
- Gross JJ. (2002). Emotion regulation: Affective, cognitive, and social consequences. *Psychophysiology, 39*(3), 281–291.
- Gulay, H., Akman, B. (2009). *Social Skills in Preschool Period; PEGEM-A*. Publishing: Ankara, Turkey.
- Guthermuth-Anthony, L., Anthony, B. J., Glanville, D. N., Naiman, D. Q., Waanders, C. & Shaffer, S. (2005). The relationships between parenting stress, parenting behaviour and preschoolers' social competence and behaviour problems in the classroom. *Infant and Child Development 14*(2), 133–54.
- Güçlü, C. H., & Figen, Ç. O. K. (2022). Helikopter Anababalık ve Gençler Üzerindeki Gelişimsel Etkileri. *Çocuk ve Gelişim Dergisi, 4*(8), 134-150.
- Gülay, H. & Akman, B. (2009). *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler (1.Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.
- Gülay, H. (2009). Peer relations in the preschool stage [In Turkish]. *Journal of Balıkesir University Social Sciences Institute, 12*(22), 82-93.
- Gümüşdağ, H. (2019). Effects of pre-school play on motor development in children. *Universal Journal of Educational Research, 7*(2), 580-587.
- Günindi, N. (2008). *Okul öncesi e-itim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik becerileri arasındaki*

- ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Halil, E., Barış, Ş., & Demir, İ. (2020). Ergenlerde helikopter ebeveyn tutumu, şişirilmiş benlik: duygusal özerklik, sosyal kaygı değişkenlerinin aracı etkisi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(Armağan Sayısı), 83-100.
- Hanh, N. T. T. (2016). General view of social skills education theory for preschool children. *Coşuocşepa*, (4), 74-76.
- Hansen, S., Joshi, H., & Dex, S. (Eds.) (2010). *Children of the 21st Century*. London: Policy Press.
- Harter, S. (1985). *Manual for the social support scale for children*. Denver, CO: University of Denver.
- Hartup, W. W. (1992). Peer relations in early and middle childhood. In V. B. Van Hasselt & M. Hersen (Eds.), *Handbook of social development: A lifespan perspective* (pp. 257-284). New York: Plenum.
- Hasselt, V. B., Kazdin, A. E., Hersen, M., Simon, J., Mastantuono, A. K. (1985). A Behavioral-Analytic Model for Assessing Social Skills in Blind Adolescents. *Behaviour Research and Therapy*, 23(4), 395-405.
- Hawkins, S. S., Cole, T. J., & Law, C. (2008). Maternal employment and early childhood overweight: findings from the UK Millennium Cohort Study. *International journal of obesity*, 32(1), 30-38.
- Hesse, C., Mikkelsen, A. C. ve Saracco, S. (2018) Parent–Child Affection and Helicopter Parenting: Exploring the Concept of Excessive Affection, *Western Journal of Communication*, 82(4), 457-474. <https://doi.org/10.1080/10570314.2017.1362705>
- Higgins, E. T., & Parsons, J. E. (1983). Social cognition and the social life of the child: Stages as subcultures. *Social cognition and social development: A sociocultural perspective*, 15-62.
- Hockenberry, M.J.; Wilson, D.(2013). *Wong’s Essentials of Pediatric Nursing*. Elsevier Health Sciences: Amsterdam, The Netherlands.
- Hougaard, B. (2004). *Curlingförelärdar och servicebarn en handbok i barnuppfostran*. Sverige, Stockholm: Bokförlaget Prisma.
- Huang, R. L., & Lu, Z., & Liu, J. J., & You, Y. M., & Pan, Z. Q., & Wei, Z., & Wang, Z. Z. (2009). Features and predictors of problematic internet use in Chinese college students. *Behaviour & Information Technology*, 28(5), 485-490.
- Huesmann, L.R. Moise-Titus, J., Podolski, C.L. ve Eron, L.D. (2003). Longitudinal Relations Between Children’s Exposure to T.V. Violent and Their Aggressive and Violent Behavior in Young Adulthood: 1977-1992. *Developmental Psychology*, 39(2), 201-221.
- Hunt, J. (2001). *The natural child: Parenting from the heart*. Gabriola Island, British Columbia, Canada: New Society.
- Hwang, W., Jung, E., Fu, X., Zhang, Y., Ko, K., Lee, S. A., ... & Kang, Y. (2022). Typologies of helicopter parenting in American and Chinese young-adults’ game

- and social media addictive behaviors. *Journal of Child and Family Studies*, 31(4), 1030-1044.
- Hymel, S., Bowker, A., & Woody, E. (1993). Aggressive versus withdrawn unpopular children: Variations in peer and self-perceptions in multiple domains. *Child Development*, 64, 879–896.
- Ikesako, H., & Miyamoto, K. (2015). Fostering Social and Emotional Skills Through Families, Schools and Communities: Summary of International Evidence and Implication for Japan's Educational Practices and Research, OECD Education Working Papers, No. 121, OECD Publishing, Paris.
- Işık, M., & Bahat, İ. (2021). Examination of student perceptions about helicopter parental attitudes: Helicopter parental attitudes. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 13(3), 2128-2149.
- Kacena, M. A., Merrel, G. A., Konda, S. R., Wilson, K. M., Xi, Y., & Horowitz, M. C. (2001). Inflammation and bony changes at the temporomandibular joint. *Cells Tissues Organs*, 169(3), 257-264.
- Kale, U., Cagdas, A., & Tepeli, K. (2013). Investigating the effect of parents' education level on skills of expressing emotions of primart 1st grade students, *Journal of research in education and teaching*, 2(2), 254-262.
- Kapıkıran, N. A., Kapıkıran, N. A., İvrendi, A. B., & Atiye, A. D. A. K. (2006). Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri: Durum Saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(19), 19-27.
- Karaca, N.H, Gündüz, A. ve Aral, N. (2011). Okul öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Davranışının İncelenmesi, *Kuramsal Eğitimbilim*,4 (2), 65-76.
- Karaoğlu, M. (2011). *Başarıya ilk adım erken müdahale programının 5-6 yaş grubu çocuklarının problem davranışlarına, sosyal becerilerine ve akademik etkinliklerle ilgilenme sürelerine olan etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karayılmaz, D. (2008). *Investigation of the relationship between the emotional quotient and social adaptation skills of children going to preschool classes [In Turkish]*. Unpublished master's thesis, Gazi University, Ankara.
- Kargı, E., & Erkan, S. (2004). An investigation of preschool children's problem behaviors (Ankara sample) [In Turkish]. *Journal of Hacettepe University Faculty of Education*, 27, 135-144.
- Karoğlu, H., & Ünüvar, P. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (43), 231-254.
- Kashani, J. H., Barbero, G. J., & Bolander, F. D. (1981). Depressed in hospitalised paediatric patients. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 20, 123–134.
- Kaspersky, Lab & Smahel, D. (2016). *Digital parenting: fathers are crucial for digital security in parenting*. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/publication/>. Erişim tarihi: 20 Ocak 2021.

- Katz LF, Windecker-Nelson B. (2004). Parental meta-emotion philosophy in families with conduct-problem children: Links with peer relations. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32, 385–398.
- Kavale, K. A., and Forness, S. R. (1996). Social skills deficits and learning disabilities: a meta-analysis. *Journal of Learning Disabilities*, 29(3), 226-237.
- Kaya, İ., & Deniz, M. (2020). The effects of life skills education program on problem behaviors and social skills of 4-year-old preschoolers. *Ilkogretim Online*, 19(2).
- Kaya, A., Balay, R., ve Göçen, A. (2012). Öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerine ilişkin bilme, uygulama ve eğitim ihtiyacı düzeyleri. *International Journal of Human Sciences*, 9(2), 1303-5134.
- Kazdin, A. E. (2009). Understanding how and why psychotherapy leads to change. *Psychotherapy research*, 19(4), 418-428.
- Kelly, L., Duran, R. L. & Miller-Ott, A. E. (2017) Helicopter parenting and cell-phone contact between parents and children in college. *Southern Communication Journal*, 82(2), 102-114.
- Kendall, P. C. (1993). Cognitive-behavioral therapies with youth: guiding theory, current status, and emerging developments. *Journal of Consulting and clinical psychology*, 61(2), 235.
- Keogh, B. K. (2003). *Temperament in the classroom: Understanding individual differences*. Baltimore, MD: Paul H Brookes Publishing.
- Kessler RC, Berglund P, Demler O, Jin R, Merikangas KR, Walters EE. Lifetime prevalence and age-of-onset distributions of DSM-IV disorders in the national comorbidity survey replication. *Archives of General Psychiatry*. 2005;62:593–602.
- Kılbaş Köktaş, Ş. (2004). *Rekreasyon Boş Zamani Değerlendirme*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kılıç, S., Var, E. C., & Kumandas, H. (2015). Effect of Parental Attitudes on Skills of Emotional Management in Young Adults. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 191, 930–934.
- Kol, S. (2016). The Effects of the Parenting Styles on Social Skills of Children Aged 5-6. *The Malaysian Online Journal of Educational Sciences*, 4(2), 49-58.
- Koşay, A. (2013). *Çocuk yuvasında ve çocuk evinde kalan korunmaya muhtaç çocuklar ile ailesi yanında yaşayan çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kouros, C.D., Pruitt, M.M., Ekas, N.V., Kiriaki, R., & Sunderland, M. (2017). Helicopter parenting, autonomy support, and college students' mental health and well-being: The moderating role of sex and ethnicity. *Journal of Child and Family Studies*, 26(3), 939–949. <https://doi.org/10.1007/s10826-016-0614-3>.
- Kovacs, M., & Beck, A. T. (1977). *An empirical clinical approach towards a definition of childhood depression*. In J. G. Schulterbrandt & A. Raskin (Eds.), *Depression*

in children: Diagnosis, treatment, and conceptual models (pp. 1–25). New York: Raven Press.

- Kupersmidt, J. B., Coie, J. D., & Dodge, K. A. (1990). *The role of poor peer relationships in the development of disorder*. In S. R. Asher & J. D. Coie (Eds.), *Peer rejection in childhood*. Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Kuzgun, Y., & Eldeleklioğlu, J. (2005). Anne baba tutumları ölçeği. *PDR'de Kullanılan Ölçekler. Nobel Yayın dağıtım, Ankara*.
- Kwon, K.-A., Yoo, G., & De Gagne, J. C. (2017). Does culture matter? A qualitative inquiry of helicopter parenting in Korean American college students. *Journal of Child and Family Studies, 26*(7), 1979–1990.
- Lamb, M. E. (2012). Mothers, fathers, families, and circumstances: Factors affecting children's adjustment. *Applied Developmental Science, 16*(2), 98-111.
- Lamb, M. E., & Lewis, C. (2011). The role of parent-child relationships in child development. In M. H. Bornstein & M. E. Lamb (Eds.), *Developmental science: An advanced textbook* (6th ed., pp. 469–517). New York: Taylor and Francis
- Landry, S. H., Miller-Loncar, C. L., Smith, K. E. & Swank, P. R. (2002). The role of early parenting in children's development of executive processes. *Developmental Neuropsychology, 21*(1), 15–41.
- Lauricella, A. R., & Barr, R., & Calvert, S. L. (2014). Parent-child interactions during traditional and computer storybook reading for children's comprehension: implications for electronic storybook design. *International Journal of ChildComputer Interaction, 2*(1), 17-25.
- Lee, J., & Kang, S. (2018). Perceived helicopter parenting and Korean emerging adults' psychological adjustment: The mediational role of parent-child affection and pressure from parental career expectations. *Journal of Child and Family Studies, 27*(11), 3672-3686.
- Lemerise, E., & Arsenio, W. (2000) An integrated model of emotion processes and cognition in social information processing. *Child Development, 71*(1), 107-118.
- LeMoyne, T. ve Buchanan, T. (2011). Does “hovering” matter? Helicopter parenting and its effect on well-being. *Sociological Spectrum, 31*(4), 399-418. <https://doi.org/10.1080/02732173.2011.574038>.
- Littner, N. (1975). The importance of the natural parents to the child in placement. *Child Welfare, 175*-181.
- Livingstone, S., & Helsper, E. J. (2008). Parental mediation of children's internet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media, 52*(4), 581-599.
- Lochman JE, White KJ, Wayland KK. (1991). Cognitive-behavioral assessment and treatment with aggressive children. In: Phillip PC, editor. *Child and adolescent therapy: Cognitive-behavioral procedures*. New York: Guildford Press.
- Lodder, G.; Goossens, L.; Scholte, R.; Engels, R.; Verhagen, M.(2016). Adolescent loneliness and social skills: Agreement and discrepancies between self-, meta-, and peer-evaluations. *J. Youth Adolesc, 45*, 2406–2416.

- Love, H., May, RW, Cui, M. ve Fincham, FD (2020). Gelişmekte olan yetişkinler arasında helikopter ebeveynlik, öz kontrol ve okul tükenmişliği. *Çocuk ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 29(2), 327- 337. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01560-z>
- Lugo-Gil, J., & Tamis-LeMonda, C. S. (2008). Family resources and parenting quality: Links to children's cognitive development across the first 3 years. *Child development*, 79(4), 1065-1085.
- Lupton, D. & Pedersen, S. & Thomas, M. (2016). Parenting and digital media: from the early web to contemporary digital society. *Sociology Compass*, 10(8), 730–743.
- Lustig, J. L., Wolchik, S. A., & Braver, S. L. (1992). Social support in chumship and adjustment in children of divorce. *American Journal of Community Psychology*, 20, 393–399.
- Macrae, N. C., & Mitchell, J. P., & McNamara, D. L., & Golubickis, M., & Andreou, K., & Møller, S., & Christian, B. M. (2016). Noticing future me: Reducing egocentrism through mental imagery. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 42(7), 855–863.
- Maleki, M., Mardani, A., Mitra Chehrzad, M., Dianatinasab, M., & Vaismoradi, M. (2019). Social skills in children at home and in preschool. *Behavioral Sciences*, 9(7), 74.
- Manap, A. (2020). *Anne babalarda dijital ebeveynlik farkındalığının incelenmesi*. Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Malatya.
- Masten, A. S., & Coatsworth, J. D. (1998). The development of competence in favorable and unfavorable environments: Lessons from research on successful children. *American psychologist*, 53(2), 205.
- Matheny, A. P. (1989). *Temperament and cognition: Relations between temperament and mental scores*. In G. A. Kohnstamm, J. E. Bates & M. K. Rothbart (eds), *Temperament in childhood*, 263–82. Chichester: Wiley.
- Maughan, B., Rowe, R., Messer, J., Goodman, R., & Meltzer, H. (2004). Conduct disorder and oppositional defiant disorder in a national sample: developmental epidemiology. *Journal of child psychology and psychiatry*, 45(3), 609-621.
- Mavi-Derivoşlu, C. (2007). *An overview of the factors affecting social skills and behavioral problems of 6 year olds in pre-school stage [In Turkish]*. Unpublished master's thesis, Hacettepe University, Istanbul, Turkey.
- McDonough, L., Choi, S. & Mandler, J. M. (2003). Spatial categorization: flexible infants, lexical adults. *Cognitive Psychology*, 46(3), 229–59.
- McGinley, M. (2018). Can Hovering hinder helping? Examining the joint effects of helicopter parenting and attachment on prosocial behaviors and empathy in emerging adults. *The Journal of Genetic Psychology*, 179(2), 102-115.
- McLyod, V. C. (1998). Socioeconomic disadvantage and child development. *American Psychologist*, 53, 185–204.
- McMullin, J. A., & Cairney, J. (2004). Self-esteem and the intersection of age, class, and gender. *Journal of Aging Studies*, 18(1), 75-87.

- Miller, L. M. (2002). Social acceptance and social problem solving in preschool children. *Journal of Applied Development Psychology, 14* (1), 59-70.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2006). *36-72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programı*. Ankara:Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Mohamed, A. H. (2018). Gender as a moderator of the association between teacher–child relationship and social skills in preschool. *Early Child Development and Care, 188*(12), 1711-1725.
- Moilanen, K. L., & Lynn Manuel, M. (2019). Helicopter parenting and adjustment outcomes in young adulthood: A consideration of the mediating roles of mastery and self-regulation. *Journal of Child and Family Studies, 28*(8), 2145-2158.
- Mundy P, Sigman M. (2006). Joint attention, social competence, and developmental psychopathology. *Developmental psychopathology, 2nd ed., Vol. 1: Theory and Methods*. Hoboken, NJ: Wiley.
- Murrihy RC, Kidman AD, Ollendick TH. Epilogue. (2010). Future directions in research and practice. In: Murrihy RC, Kidman AD, Ollendick TH, editors. *Clinical Handbook of Assessing and Treating Conduct Problems in Youth*. New York, NY: Springer Science Business Media.
- Nichd Early Child Care Research Network (2005). Duration and developmental timing of poverty and children’s cognitive and social development from birth through third grade. *Child Development, 76*, 795–810.
- Nicholls, J. G. (1979). Development of perception of own attainment and causal attributions for success and failure in reading. *Journal of Educational Psychology, 71*(1), 94.
- Noel, M., Peterson, C., & Jesso, B. (2008). The relationship of parenting stress and child temperament to language development among economically disadvantaged preschoolers. *Journal of child language, 35*(4), 823-843.
- Nordberg, L., Rydelius, p. a., & Zetterström, R. (1991). Psychomotor and mental development from birth to age of four years; sex differences and their relation to home environment children in a new stockholm suburb results from a longitudinal prospective study starting at the beginning of pregnancy. *Acta Paediatrica, 80*, 1-25.
- Nourani, K. (1999). *Social Skills and Adaptive Behavior of Iranian Preschoolers, Teachers’ and Parents’ Ratings*. Ph.D. Thesis, University of Toronto, Toronto, ON, Canada.
- O'Brien, M., Nader, P. R., Houts, R. M., Bradley, R., Friedman, S. L., Belsky, J., & Susman, E. (2007). The ecology of childhood overweight: a 12-year longitudinal analysis. *International journal of obesity, 31*(9), 1469-1478.
- Odabaşı, H. F. (2005). Parent’s views on the internet use. *The Turkish Online Journal of Educational Technology, 4*(1), 38-45.
- Odenweller, K. G., Booth-Butterfield, M. and Weber, K. (2014). Investigating Helicopter Parenting, Family Environments, and Relational Outcomes for Millennials, *Journal Communication Studies 65*(4), 407-425.

- Odom, S. L., & Strain, P. S. (1986). A comparison of peer-initiation and teacher-antecedent interventions for promoting reciprocal social interaction of autistic preschoolers. *Journal of applied behavior analysis*, 19(1), 59-71.
- Odom, S.H., McConell, S.R., and McEvoy, M.A. (1992). *Social competence of young children with learning disabilities: issues and strategies for intervention*. Baltimore: Brooks.
- Ogelman, H. G., Önder, A., Seçer, Z., & Erten, H. (2013). Anne tutumlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve okula uyumlarının yordayıcı etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 143-152.
- Okumura, T., & Usui, E. (2010). *Do parents' social skills influence their children's sociability?*. Yokohama National University, Nagoya University and IZA, Germany.
- Ölçer, S., & Aytar, A. G. (2014). A comparative study into social skills of five-six year old children and parental behaviors. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 141, 976-995.
- Ollendick, T. H., Greene, R. W., Weist, M. D., & Oswald, D. P. (1990). The predictive validity of teacher nominations: A five-year followup of at-risk youth. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 18(6), 699-713.
- Öneren Şendil, Ç. (2010). *In partial fulfillment of the requirements for the degree of master of science in the department of early childhood education*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özbey, S. (2009). *Anaokulu ve anasınıflı davranış ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması ve destekleyici eğitim programının etkisinin incelenmesi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özbey, S., & Köyceğiz, M. (2019). Investigation of the effect of social skills training on the motivation levels of preschool children. *International Electronic Journal Of Elementary Education*, 11(5), 477-486.
- Özyürek, A. & Ceylan, Ş. (2014). Okul öncesi çocuklarda sosyal becerilerin desteklenmesi konusunda öğretmen ve veli görüşlerinin belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(35), 99-114.
- Padilla-Walker, L. M., Son, D., & Nelson, L. J. (2021). Profiles of helicopter parenting, parental warmth, and psychological control during emerging adulthood. *Emerging Adulthood*, 9(2), 132-144.
- Padilla-Walker, L.M., & Nelson, L.J. (2012). Black hawk down?: Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *Journal of Adolescence*, 35(5), 1177-1190.
- Park, S.Y. ve Cheah, C.S.L. (2005). Korean mothers' proactive socialization beliefs regarding preschoolers' social skills. *International Journal of Behavioral Development*, 29(1), 24-34.
- Parker, J. G., & Asher, S. R. (1987). Peer relations and later personal adjustment: Are low-accepted children at risk ?. *Psychological Bulletin*, 102(3), 357-389.

- Parkhurst, J. T., & Asher, S. R. (1992). Peer rejection in middle school: Subgroup differences in behavior, loneliness, and interpersonal concerns. *Developmental Psychology*, 28(2), 231.
- Parks, L. & Guay, R.P. (2009). Personality, values and motivation. *Personality and Individual Differences*, 47(7), 675-684.
- Parsons, J.E., & Ruble, 1977. The development of achievement-related expectancies. *Child Development*, 48, 1075–79.
- Pate, R. P., Pfeiffer, K. A., Trost, S. G., Ziegler, P., & Dowda, M. (2004). Physical activity among children attending preschools. *Pediatrics*, 114(5), 1258–1263.
- Payne, V. Gregory and Isaacs, Larry D., (2012). "Human Motor Development: A Lifespan Approach" Books by SJSU Authors. Book 1.
- Pfiffner, L. J., McBurnett, K., Rathouz, P. J., & Judice, S. (2005). Family correlates of oppositional and conduct disorders in children with attention deficit/hyperactivity disorder. *Journal of abnormal child psychology*, 33(5), 551-563.
- Philips, C. (1978). Tension headache: Theoretical problems. *Behaviour Research and Therapy*, 16(4), 249-261.
- Phillipsen, L.C., Bridges, K.S., McLemore, G. ve Saponaro, L.A. (1999). Perceptions of Social Behavior and Peer Acceptance in Kindergarten. *Journal of Research in Childhood Education*, 14(1), 68-77.
- Pietromonaco, P. R., & Barrett, L. F. (2009). Valence focus and self-esteem lability: reacting to hedonic cues in the social environment. *Emotion*, 9(3), 401-406.
- Pistella, J., Izzo, F., Isolani, S., Ioverno, S., & Baiocco, R. (2020). Helicopter mothers and helicopter fathers: Italian adaptation and validation of the Helicopter Parenting Instrument. *Psychology Hub*, 37(1), 37-46.
- Pleck, J. H., & Hofferth, S. L. (2008). Mother involvement as an influence on father involvement with adolescents. *Fathering*, 6(3), 267–286.
- Polasek, T. (2021). Helicopter Parenting in High School. *BU Journal of Graduate Studies in Education*, 13(2), 33-37.
- Poresky, R., & Henderson, M. (1982). Infants' mental and motor development: Effects of home environment, maternal attitudes, marital adjustment, and socioeconomic status. *Perceptual and Motor Skills*, 54(3), 695–702.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On the horizon*, 9(5), 1-6.
- Puhlman, D. J., & Pasley, K. (2013). Rethinking maternal gatekeeping. *Journal of family theory & review*, 5(3), 176-193.
- Raikes, H., Luze, G., Brooks-Gunn, J., Raikes, H. A., Pan, B. A., Tamis-LeMonda, C. S., Constantine, J., Tarullo, L. B. & Rodriguez, E. T. (2006). Mother–child bookreading in low-income families: correlates and outcomes during the first three years of life. *Child Development*, 77(4), 924–53.
- Rao, N., Sun, J., Chen, E. E., & Ip, P. (2017). Effectiveness of early childhood interventions in promoting cognitive development in developing countries: A systematic review and meta-analysis. *Hong Kong J Paediatr*, 22(1), 14-25.

- Raver, C. C. (2002). Emotions Matter: Making the Case for the Role of Young Children's Emotional Development for Early School Readiness. Social Policy Report. *Society for Research in Child Development*, 16(3), 3-18.
- Reed, E. S., & Bril, B. (1996). *The primacy of action in development*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Riany, Y. E., & Cuskelly, M., & Meredith, P. (2016). Cultural beliefs about autism in indonesia. *International Journal of Disability Development and Education*, 63(6), 623–640. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2016.1142069>.
- Ribes, R., Bisquerra, R., Agullo, M. J., Filella, G., & Soldevilla, A. (2005). An emotional curriculum proposal for early childhood education (3 to 6 years). *Cultura y Educación*, 17(1), 5-17.
- Roer-Strier, D. (2001). Socialization in changing cultural contexts: A search for image of the adaptive adult. *Social Work*, 46(3), 215-229.
- Rothbart, M. K. (2007). Temperament, development and personality. *Current Directions in Psychological Science*, 16(4), 207-212.
- Rousseau, S. ve Scharf, M. (2017). Why people helicopter parent? An actor–partner interdependence study of maternal and paternal prevention/promotion focus and interpersonal/self-regret. *Journal of Social and Personal Relationships*, 35(7), 919–935. <https://doi.org/10.1177/0265407517700514>
- Rousseau, S., & Scharf, M. (2015). “I will guide you” The indirect link between overparenting and young adults' adjustment. *Psychiatry Research*, 228(3), 826-834.
- Rutter, M. (1988). *Studies of psychosocial risk: The power of longitudinal data*. New York: Cambridge University Press.
- Saitoğlu, R. (2020). *Okul öncesi çocukların sosyal becerileri ile problem davranışlar ve akran ilişkilerinin sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Salmon, K., Dadds, M. R., Allen, J., & Hawes, D. J. (2009). Can emotional language skills be taught during parent training for conduct problem children?. *Child Psychiatry and Human Development*, 40(4), 485-498.
- Samancı, O., & Ziya, U. (2017). Çocuklarda sosyal beceri eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 281-288.
- Sameroff, A. (2010). A unified theory of development: a dialectic integration of nature and nurture. *Child Development*, 81(1), 6–22.
- Sameroff, A.J., and Haith, M.M., (1996). *The five to seven year shift: The age of reason and responsibility*. Chicago: University of Chicago Press.
- Sarı, E. (2007). *Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Schiffrin, H.H., Liss, M., Miles-McLean, H. Geary, K. A., Erchull, M. J. ve Tashner, T. (2014). Helping or Hovering? The Effects of Helicopter Parenting on College

- Students' Well-Being. *Journal of Child and Family Studies*, 23(3), 548–557.
<https://doi.org/10.1007/s10826-013-9716-3>
- Schön, R. A., & Silvén, M. (2007). Natural parenting back to basics in infant care. *Evolutionary Psychology*, 5(1), 102-183.
- Schönpflug, U. (2001). Intergenerational transmission of values: the role of transmission belts. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(2), 174-185.
- Schwartz, S.H. (2006). Basic human values: Theory, measurement and applications. *Revue Française de Sociologie*, 47(4), 249-288.
- Sears, W., & Sears, M. (2001). *The attachment parenting book: A commonsense guide to understanding and nurturing your baby*. Boston: Little, Brown and Co.
- Sebastião, A. S. P., & Rodrigues, A. P. C. S., & Pizeta, F. A., & Loureiro, S. R. (2020). Intact nuclear families: associations between parental styles and school children's behavior. *Psico-USF*, 25(1), 115-126.
- Segrin, C., & Wosidlo, A., & Givertz, M., & Montgomery, N. (2013). Parent and child traits associated with overparenting. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 32(6), 569-595.
- Selman, R.L.(1980). *The growth of interpersonal understanding*. New York: Academic Press.
- Seven, S. (2006). *6 yaş çocukların sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*.Yayınlanmamış doktora tezi,Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Seven, S. (2007). Ailesel faktörlerin altı yaş çocuklarının sosyal davranış problemlerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51(51), 477-499.
- Shahim, S. (2005). Standardization of social skills rating system for preschool children. *Iranian journal of psychiatry and clinical psychology*, 11(2), 176-186.
- Shields, A., & Cicchetti, D. (1998). Reactive aggression among maltreated children: The contributions of attention and emotion dysregulation. *Journal of clinical child psychology*, 27(4), 381-395.
- Shophe-Sullivan, S. J., & Altenburger, L. E., & Lee, M. A., & Bower, D.J. & Kamp Dush, C. M. (2015). Who are the gatekeepers? Predictors of maternal gatekeeping. *Parenting: Science and Practice*, 15(3), 166-186.
- Sigel, I. E., McGillicuddy-DeLisi, A. V., & Goodnow, J. J. (2014). *Parental belief systems: The psychological consequences for children*. Newyork: Psychology Press.
- Simmons, G., Gumpert, J., & Rothman, B. (1973). Natural parents as partner in child care placement. *Social Casework*, 54(4), 224-232.
- Smith, C.S., & Spinrad, T.L.,& Einsberg, N.,& Gaertner, B.M.,& Popp, T.K. & Maxon, E. (2007).Maternal personality: Longitudinal associations to parenting behavior and maternal emotional expressions toward toddlers. *Parenting: Science and Practice*, 7(3), 305-329.

- Smith, J. R., Brooks-Gunn, J. & Klebanov, P. K. (1997). *Consequences of living in poverty for young children's cognitive and verbal ability and early school achievement*. In G. J. Duncan & J. Brooks-Gunn (eds), *Consequences of growing up poor*. New York: Russell Sage Foundation.
- Somer, O., & Korkmaz, M., & Tatar, A. (2011). *Kuramdan Uygulamaya Beş Faktör Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Envanteri*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Somers, P. ve Settle, J. (2010). The helicopter parent: Research toward a typology. *College and University: The Journal of the American Association of Collegiate Registrars*, 86(1), 18–27.
- Song, L., Spier, E. T., & Tamis-Lemonda, C. S. (2014). Reciprocal influences between maternal language and children's language and cognitive development in low-income families. *Journal of child language*, 41(2), 305-326.
- Sroufe, A. L., Cooper, R. G., DeHart, G. B., Marshall, M. E., & Bronfenbrenner, U. (1992). *Child development: Its nature and course (2nd ed.)*. New York: McGraw-Hill.
- Stams, G.J.M., & Dekovic, M, & Reijntjes, A.H.A.,& Belsky, J,& Prinzie, P. (2009). The relations between parents' Big Five Personality Factors and parenting: A meta-analytic review. *Journal of Personality & Social Psychology*, 97(2), 351-362.
- Stewart, S. D. (1999). Nonresident mothers' and fathers' social contact with children. *Journal of Marriage and the Family*, 61(4), 894-907.
- Storch, S. A. & Whitehurst, G. J. (2002). Oral language and code-related precursors to reading: Evidence from a longitudinal structural model. *Developmental Psychology*, 38(6), 934–47.
- Sullivan, H. S. (1953). *The interpersonal theory of psychiatry*. New York: Norton.
- Sümer, N., & Gündoğdu Aktürk, E., & Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Şendil, G., & Cesur, S. (2011). The relationships between parental attitudes and their personalities and values. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(38), 1-22.
- Tan, T. X., & Camras, L. A. (2011). Social skills of adopted Chinese girls at home and in school: Parent and teacher ratings. *Children and Youth Services Review*, 33(10), 1813-1821.
- Tath, S. (2014). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların anne-babalarıyla ve öğretmenleriyle olan ilişkilerinin sosyal beceri düzeylerine etkisi*. Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Taverna, L., Bornstein, M. H., Putnick, D. L., & Axia, G. (2011). Adaptive behaviors in young children: A unique cultural comparison in Italy. *Journal Of Cross-Cultural Psychology*, 42(3), 445-465.
- Taylor, C. (2010). *Çok kültürcülük ve tanınma politikası (Çev: L. Köker)*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayınları.

- Teoh, H. J. (1997). *Family structure and family function in the prediction of child mental health*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Western Australia: Perth, Australia.
- Teoh, H. J. (2006). Temperamental and anti-social factors affecting how primary school children make and keep friends. *Sunway Academic Journal*, 3, 35-47.
- Thomas, A., Chess, S., & Birch, H. G. (1970). *The origin of personality*. Scientific American.
- Tomasello M. 1995. *Joint attention as social cognition. Joint attention its origins and role in development*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Tucker-Drob, E. M., & Harden, K. P. (2012). Early childhood cognitive development and parental cognitive stimulation: Evidence for reciprocal gene–environment transactions. *Developmental Science*, 15(2), 250-259.
- Türkoğlu, D. (2013). *Okul öncesi çocuğu olan babaların, babalık rollerini algulamaları ile eşlerinden gördükleri desteğin çocuklarının sosyal beceri düzeylerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulutas, I., & Aksoy, A. B. (2014). The impact of helicopter parenting on the social connectedness and anxiety level of university students. In *International Academic Conference on Social Sciences and Humanities*.
- Uygun, N. & Kozikoğlu, İ. (2020). Çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1494-1507.
- Uysal, A.D. (2014). *Anne destekli, anne desteksiz sosyal beceri eğitimi alan ve almayan okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ve benlik kavramlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Uzun, Ç. (2013). *Anne-babası boşanmış ve boşanmamış çocuklarda depresyon ve sosyal becerilerin değerlendirilmesi*. Master's thesis, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Vaillancourt, M. A. (2015). *Mediated motherhood: discourse and maternal identity in the digital age*. Doctoral Thesis. Syracuse University. Newyork.
- Vaughan Van Hecke, A., Mundy, P. C., Acra, C. F., Block, J. J., Delgado, C. E., Parlade, M. V., ... & Pomares, Y. B. (2007). Infant joint attention, temperament, and social competence in preschool children. *Child development*, 78(1), 53-69.
- Venetsanou, F., & Kambas, A. (2010). Environmental factors affecting preschoolers' motor development. *Early childhood education journal*, 37(4), 319-327.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society : the development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Walker, A. J., & McGraw, L. A. (2000). Who is responsible for responsible fathering. *Journal of Marriage and the Family*, 62(2), 563–569.

- West, A. and Lewis, J. (2018). *Helicopter Parenting and Boomerang Children: How Parents Support and Relate to Their Student and Co-Resident Graduate Children*. Third Avenue, New York, NY.
- Wigfield, A., Eccles, J.S., Yoon, K.S., (1997). Changes in children's competence beliefs and subjective task values across the elementary school years: A three-year study. *Journal of Educational Psychology*, 89(3),451–69.
- Williams, J. R., & Scott, R. B. (1953). Growth and development of Negro infants: Motor development and its relationship to childrearing practices in two groups of Negro infants. *Child Development*, 24, 103–121.
- Win, S. Y., & Nwe, K. H. (2020). *An Analysis of the Impact of Play on Preschool Children's Social Skills Development* (Doctoral dissertation, MERAL Portal).
- Wolchik, S. A., Reuhlman, L. S., Braver, S. L., & Sandler, I. N. (1989). Social support of children of divorce: Direct and stress buffering effects. *American Journal of Community Psychology*, 17, 485–501.
- Wolff JC, Ollendick TH. (2010). *Conduct problems in youth: Phenomenology, classification, and epidemiology*. Clinical handbook of assessing and treating conduct problems in youth. New York: Springer.
- Xu, X., Xu, G., Liu, M., & Deng, C. (2020). Çin'deki lise öğrencilerinin başarı hedefi yönelimlerine ebeveyn akademik katılımının etkisi: Gizli bir büyüme modeli çalışması. *İngiliz Eğitim Psikolojisi Dergisi*, 90(3), 700-718. <https://doi.org/10.1111 /bjep.12326>
- Yaman, F., & Dönmez, O., & Akbulut, Y., & Kabakçı Yurdakul, I., & Çoklar, A., N., & Güyer, T. (2019). Ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterliklerinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 44(199), 149-172.
- Yardım, G. (2020). Sosyal Medyadaki Kültürel Kimliklerin Dönüşümü Odaklı “Blogger Anne” Kimliklerinin İncelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (33), 129-157.
- Yaşar, M. (2014). İstatistiğe yönelik tutum ölçeği: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(36), 59-75.
- Yaşar Ekici, F. (2015). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2), 1-33.
- Yılmaz, H. (2019). İyi ebeveyn, çocuğu için her zaman her şeyi yapan ebeveyn değildir: Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği (AHETÖ) geliştirme çalışması. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi* 3(1) , 3-30. DOI: 10.24130/eccd-jecs.1967201931114
- Yılmaz, H. (2020). Possible result of extreme parenting: Power of helicopter parenting attitude to predict ego inflation. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 10(2), 523-554, doi: <http://dx.doi.org/10.14527/pegegog.2020.018>
- Yılmaz, H. (2020). Türkiyede helikopter ebeveynlik eğilimi ve helikopter ebeveynlerin demografik özellikleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(46), 133-160.

- Yılmaz, H., & Büyükcebeci, A. (2019). Bazı pozitif psikoloji kavramları açısından helikopter ebeveyn tutumlarının sonuçları. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 9(54), 707-744.
- Young, K. S. (2004). Internet addiction: A new clinical phenomenon and its consequences. *American behavioral scientist*, 48(4), 402-415.
- Zeifman, D. M. (2001). An ethological analysis of human infant crying: Answering Tinbergen's four questions. *Developmental Psychobiology*, 39(4), 265-285.
- Zembat, R., Koçyiğit, S., Yavuz, E. A., & Tunçeli, H. İ. (2018). ÇOCUKLARIN BENLİK ALGISI, MİZAÇ VE SOSYAL BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(1), 548-567.
- Zienty, L. and Nordling, J. (2018). Fathers are helping, mothers are hovering: Differential effects of helicopter parenting in college first-year students. Celebration of Learning. This Poster Presentation is brought to you for free and open access by Augustana Digital Commons. Erişim adresi: <https://digitalcommons.augustana.edu/celebrationoflearning/2018/posters/19>. Erişim tarihi: 01.03.2018.
- Zimmer, R. & Circus, H. (1993). *Psychomotorik: Neue Ansätze im Sportförderunterricht und Sonderturnen*. Schorndorf: Hofmann.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı :Zeynep DALKIRAN

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi :2019, Başkent Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul
Öncesi Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi : KTO Karatay Üniversitesi, Çocuk Gelişimi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :DALKIRAN ZEYNEP, ERISKIN SELİN, TÜRKÖGLU
BENGÜ (2019). Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi
Nitel Bir Çalışma: Konya İli Örneği. International Science and Academic Congress
(INSAC), 481-491.,(Tam metin bildiri)

Tarih: 30 Ocak 2023

EK 1.ÖĞRENCİ ve AİLE TANIMA FORMU

Kıymetli Ebeveynlerimiz;

Bu anket formu helikopter ebeveyn tutumunun okul öncesi dönem çocuklarda sosyal becerilere etkisi araştırmasına veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Gönderilecek cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve elde edilen sonuçlar kişi veya kurum adı belirtmeksizin ortalama özellikler şeklinde değerlendirilecektir.

Anketimiz III bölümden oluşmaktadır. I. Bölüm Öğrenci ve Aile Tanıma Formu, II. Bölüm Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği (AHETÖ), III. Bölüm Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğidir.

Lütfen ölçeklerde size uygun olan seçeneği işaretleyiniz ve hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Şimdiden ilgi ve desteğiniz için teşekkürlerimi sunarım.

Öğrencinin Cinsiyeti

Erkek

Kız

Kardeş Sayısı

1

2

3

4

5 veya daha fazla

Kardeşin Yaşı

Yanıtınız

Kardeşin Öğrenim Durumu

Yanıtınız

Babanın Öğrenim Durumu

- İlkokul
- Ortaokul
- Lise
- Üniversite

Babanın Mesleği

Yanıtınız _____

Annenin Öğrenim Durumu

- İlkokul
- Ortaokul
- Lise
- Üniversite

Annenin Mesleği

Yanıtınız _____

EK 2. ALGILANAN HELİKOPTER EBEVEYN TUTUM ÖLÇEĞİ (AHETÖ)

ANNEM				Arkadaşlar kendi çocukluğunuzu hatırlamanızı, anne ve babanızın aşağıda sayılan tutum ve davranışlara sahip olup olmadıklarını düşünmenizi istiyorum. Aşağıda yazılan davranış ve tutumları hem anneniz hem de babanız için ayrı ayrı değerlendirerek cevaplayınız.	BABAM			
HIÇ Böyle Davranmaz	ARADA SIRADA Böyle Davranır	ÇOĞU ZAMAN Böyle Davranır	HEP BÖYLE Davranır		HIÇ Böyle Davranmaz	ARADA SIRADA Böyle Davranır	ÇOĞU ZAMAN Böyle Davranır	HEP BÖYLE Davranır
(1)	(2)	(3)	(4)	1- Her gün giyeceğim kıyafetleri seçmek isterdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	2- Ne zaman üzgün olsam ısrarla "neyin var" diye sorardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	3- Arkadaşlarıyla oyun oynarken oyunumuza müdahale etmeden duramazdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	4- Akşam eve geldiğimde ilk soruları genellikle okul hayatım ile ilgili olurdu.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	5- Dünyanın ve çevremizin kötü insanlarla dolu olduğuna inanırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	6-Okula başladığım günlerde saatlerce okul dışında veya evin önünde beni beklerdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	7- Suratımın asık olmasına hiç katlanamazdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	8- Sınav sonuçlarının açıklanacağı zamanı sabırsızlıkla beklerdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	9- Çok sık nasihat ederdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	10- Benim özel bir hayatım olabileceğini kabul etmek istemezdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	11- Okul notlarını için benden daha çok o kaygılanırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	12- Yüz kızartıcı bir davranışta bulunmamam konusunda çok nasihat ederdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	13- Parkta ve sokakta gezerken asla elimi bırakmak istemezdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	14- Duygularımı her zaman merak ederdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	15- Öğretmenim ile çok sık görüşmek isterdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	16- Kötü huy ve alışkanlıklar edinmemden çok korkardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	17-Bana yemek yedirmek için arkamdan koştururdu.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	18- Çantamın içini ve ceplerimi sık sık kurcalamaktan hoşlanırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	19- Karşı cinsten bir arkadaşımın olması ihtimali onu endişelendirirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	20- Okul ödevlerim için benden çok o çaba gösterirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	21- Mükemmel bir insan olmamı isterdi.	(1)	(2)	(3)	(4)

Ek 2: Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlama ve Değerlendirme Yönergesi

Alt Boyutlar	Ölçek Maddeleri
Etik ve ahlaki konularda helikopterlik (EAKH)	5 – 10 – 15 – 20 – 23 - 25
Akademik / okul yaşamı konularında helikopterlik (AOYKH)	4 – 9 – 14 – 19 - 24
Temel güven ve yaşam becerileri konusunda helikopterlik" (TGYBKH)	1 – 3 – 6 – 16 – 21 - 22
Duygusal-kişisel yaşam alanında helikopterlik" (DYKH)	2 – 7 – 11 – 17

AÇIKLAMA:

- Boyutlar birbirleriyle karşılaştırılırken, her boyuttan elde edilen puan toplamı o boyuta ait madde sayısına bölünmelidir.
- Ölçeğin toplam puanı, anne ve/veya babanın helikopter ebeveyn tutumu konusundaki genel seviyesini gösterir. Bu konudaki alt ve üst sınırlar (kesme noktaları) şöyledir:

* Helikopter tutum: (Aritmetik ortalama + 2 SS) = 56 puan ve üzeri

Normal ilgi sınırları: (Aritmetik ortalama ± 1 SS) = 32 – 55 puan arası

İlgisiz Tutum (Aritmetik ortalama - 2 SS) = 21 – 31 puan arası

- Anne ve baba bölümleri ayrı ayrı puanlanmalıdır.

NOT: Bilimsel etik ve ilkelere bağlı kalmak koşuluyla araştırmacı ve eğitimciler tarafından kullanılması için izin alınmasına gerek yoktur.

EK 3. SOSYAL BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (4-6 YAŞ)

YÖNERGE: Aşağıda 4-6 yaş arasındaki çocukların sahip olması gereken bir takım sosyal beceriler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun sonra da değerlendirmesini yaptığınız çocuğun, sahip olduğu sosyal becerilerin karşısındaki duruma uygun olanına (X) işareti koyunuz. Gözleme olanağı bulamadığımız beceriyi boş bırakınız.

	Her Zaman Yapar	Çok Sık Yapar	Genellikle Yapar	Çok Az Yapar	Hiçbir Zaman Yapmaz
Kişiler Arası Beceriler (KB)					
1. Başkalarının duygularının farkına varır.					
2. Hata yaptığında özür diler.					
3. Grup üyelerinden izin alarak gruba katılır.					
4. Başkaları kendisinden yardım istediğinde yardım eder.					
5. Arkadaşlarına gönüllü olarak yardım eder.					
6. Başkalarını oyun oynamaya davet eder.					
7. Gönüllü olarak öğretmeni ya da öğretmenlerine yardım eder.					
8. Bir gruba kolayca katılır.					
9. Başkalarıyla kolayca arkadaşlık kurar.					
10. Anlamadığı kurallar olduğunda bunları sorar.					
11. Arkadaşlarına iltifatta bulunur.					
12. Kendi kendisine iltifatta bulunur.					
13. Başkalarıyla karşılaştığında (sözlü ya da başıyla) selam verir.					
14. Başkalarının duygularına saygı gösterir.					
15. Sırasını bekler.					

Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDYSB)					
1. Başkasının kızgınlığının farkına varır.					
2. Kızgınlığını uygun şekilde sözel olarak ifade eder.					
3. Sürekli olmayan değişikliklere kolayca uyum gösterir.					
4. Sürekli değişikliklere tepki gösterir.					
5. Kızgınlığının başladığını fark eder.					
6. Olumlu değişiklikleri kolayca kabul eder.					
7. Olumsuz değişiklikleri kolayca kabul eder.					
8. Bağımsız olarak karar alır.					
9. Başkalarıyla arasında olan anlaşmazlığı idare eder.					
10. Kendisinden istenilenleri olumlu bir şekilde reddeder.					
11. Arkadaşlarının mantıklı düşüncelerini kabul eder.					
Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileridir (ABBÇB).					
1. Olumsuz grup baskısına uygun şekilde hayır der.					
2. Olumsuz akran baskısına uygun şekilde hayır der.					
3. Olumsuz akran baskısına uygun şekilde karşı koyar.					
4. Akran baskısına rağmen kendi düşüncelerini uygun şekilde savunur.					
5. Arkadaşlarının mantıklı olmayan düşüncelerini uygun şekilde reddeder.					
6. Oynadığı bir oyunda üstlendiği rollerini akran baskısına rağmen yerine getirir.					
7. Akran baskısını görmezlikten gelir.					
8. Arkadaşlarının kızgınlığını kontrol etmeye çalışır.					

Wj
Wir

9. Farklı düşüncelerin olduğu durumlarda arkadaşlarıyla uzlaşır.					
10. Olumsuz grup baskısına uygun şekilde karşı koyar.					
Sözel Açıklama Becerileri (SAB)					
1. Başkalarına kendini tanıtır.					
2. Başkalarına arkadaşlarını tanıtır.					
3. Akran övgüleriyle karşılaştığında bu durumu açıklar.					
4. Başkalarının anlaşılmayan davranışlar sergilediğinde bunları açıklar.					
5. Güçlü ve zayıf yanlarını tanımlar.					
6. Başkalarının verilen yönergeleri anlamadığında bunu ifade eder.					
7. Başkalarına sözel olarak çeşitli görevleri dağıtır.					
Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)					
1. Baskı altında sakin kalır.					
2. Baskı altında kendini uzun süre kontrol etmeye devam eder.					
3. Sınıfta sessizce öğretmenini bekler.					
4. Kendisine yapılan olumsuz eleştirileri doğru bulduğunda kabul eder.					
Amaç Oluşturma Becerileri (AOB)					
1. Bağımsız olarak kendine bir amaç oluşturur.					
2. Birbirini izleyen amaçlar oluşturur.					
3. Oluşturduğu amaç ya da amaçları başarmak için çaba gösterir.					

Dinleme Becerileri (DB)					
1. Başkalarınınca verilen sözel yönergeleri dinler.					
2. Başkalarıyla etkileşim içerisindeyken konuşan kişiyi aktif olarak dinler.					
3. Başkalarınınca verilen sözel yönergeleri yerine getirmeye çalışır.					
4. Başkalarının konuşmalarından duyduklarını açıklar.					
5. Başkaları konuşurken konuşan kişiyle göz ilişkisi kurar.					
Görevleri Tamamlama Becerileri (GTB)					
1. Verilen görev ya da görevleri tamamlamak için çalışır.					
2. Üstlendiği görev ya da görevleri zamanında bitirir.					
3. Üstlendiği görev ya da görevleri yerine getirir.					
Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)					
1. Başarısız olduğunda bu durumu sakince karşılar.					
2. Olumsuz sonuçlar karşısında kızmadan sonuçları kabul eder.					
3. Kurallara uyduğunda ortaya çıkabilecek sonuçları kabul eder.					
4. Kurallara uymadığında ortaya çıkabilecek sonuçları kabul eder.					

EK 4. ÖLÇEKLERİN KULLANIM İZİNİ

Ölçeği ekte gönderiyorum. Çalışmanızda kullanabilirsiniz. Selam ve sevgilerimle.

Prof. Dr. Hasan Avcioğlu
Cyprus International University
Faculty of Education
Department of Special Education

EK 5. MANİSA VALİLİĞİ İZİN BELGESİ

KTO Karatay Ünv. Evrak Tarih ve Sayısı: 25.10.2022-45934

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-46949512-605.01-61804296
Konu : Araştırma İzni
(Zeynep DALKIRAN)

25.10.2022

KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarih ve 1563890 sayılı 2020 / 2 No'lu Genelgesi,
b) 10.10.2022 tarih ve 44648 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Çocuk Gelişimi Tezli Yüksek Lisans Programına kayıtlı 21908966 numaralı Zeynep DALKIRAN 'ın "Helikopter Ebeveyn Tutumunun 60-72 Ay Okul Öncesi Dönem Çocukların Sosyal Becerilerine Etkisi" konu başlıklı çalışması kapsamında Manisa İli Şehzadeler İlçesi Ahmet Tütüncüoğlu İlköğretim Okulu Anaokulu öğrencileri ve ebeveynlerine yönelik yapmak istediği araştırma izni ile ilgili, Müdürlük Makamından alınan 24.10.2022 tarih ve 61733391 sayılı onay, yazınız ektedir.

Müdürlüğümüze bağlı resmi/özel okul ve kurumlarda öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinin katılımıyla yapılması planlanan uygulamanın denetimi il/ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre; onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ve uygulama sırasında mühürlenmiş ve paraflanmış örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının kullanılması kaydı ile 2022-2023 eğitim-öğretim yılında yukarıda adı geçen okulda uygulanması ilgi (a) Genelge doğrultusunda Müdürlüğümüze uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmanın tamamlanmasından itibaren en geç 30 gün içerisinde araştırma sonucunu içeren bir kitap ve iki adet CD'nin Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine teslim edilmesini arz ederim.

Mustafa DİKİCİ
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1- Onay Yazısı (1 Sayfa)
- 2- Ölçekler (7 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Nişancapıpa Mah. Atatürk Bldv. No:36/A Şehzadeler/MANİSA

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.meb.gov.tr/meh-ehys>

Bilgi için: Strateji Geliştirme - C-Sanay BULUT

Teléfono No : 0 (236) 231 46 08

Ünvan : Müdür

E-Posta: ab45@meb.gov.tr

İnternet Adresi: manisa.meb.gov.tr

Faks:2362311251

Kapı Adresi : meh@hbf1.kap.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.meb.gov.tr> adresinden 04e2-4ca2-381b-8e00-2971 kodu ile teyit edilebilir.

Bu belge, Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

EK 6. ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ/MUAFİYETİ

T.C.
KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ DIŞI ARAŞTIRMALAR ETİK KURUL KARARI

Toplantı Sayısı: 8

Toplantı Tarihi: 15.10.2021

Karar Savısı: 2021/011: Dr. Öğr. Üyesi Emine Gülriz AKAROĞLU'nun, "Helikopter Ebeveyn Tutumunun 60-72 Ay Okul Öncesi Dönem Çocukların Sosyal Becerilerine Etkisi" başlıklı araştırma projesi çalışması ile ilgili 15.09.2021 tarihli dilekçesi ve ekleri görüşüldü.

Görüşme sonucunda araştırma projesi çalışmasının Dr. Öğr. Üyesi Emine Gülriz AKAROĞLU'nun sorumluluğunda yürütülmesinin uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Not: Çalışma ile ilgili gerekli izin ve yasal sorumluluk araştırmacılara aittir.

Sorumlu Araştırmacı: Dr. Öğr. Üyesi Emine Gülriz AKAROĞLU

Yardımcı Araştırmacı: Zeynep DALKIRAN